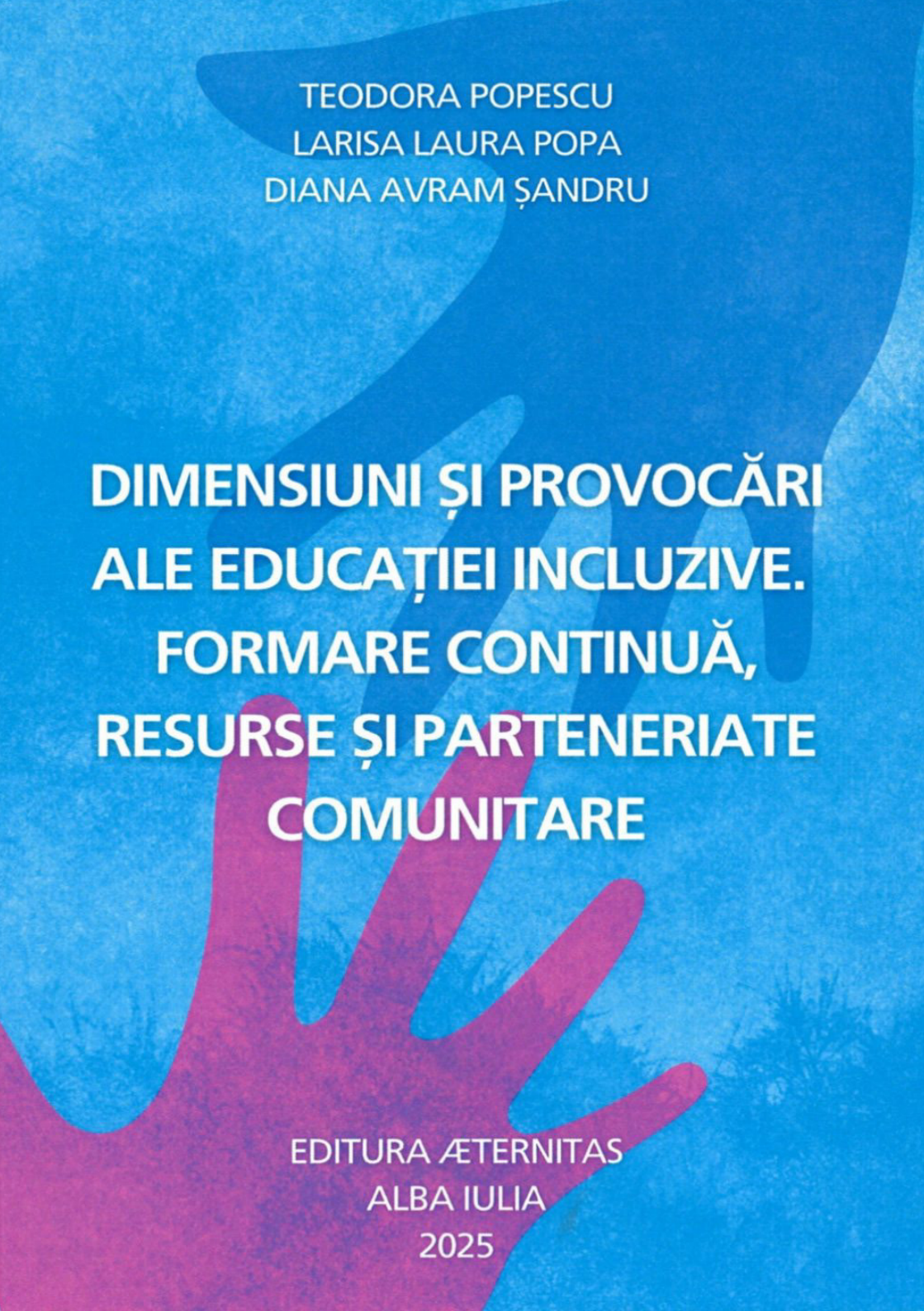

TEODORA POPESCU
LARISA LAURA POPA
DIANA AVRAM ȘANDRU

**DIMENSIUNI ȘI PROVOCĂRI
ALE EDUCAȚIEI INCLUZIVE.
FORMARE CONTINUĂ,
RESURSE ȘI PARTENERIATE
COMUNITARE**

EDITURA ÆTERNITAS
ALBA IULIA
2025

**Teodora POPESCU
Larisa Laura POPA
Diana AVRAM ȘANDRU**

**DIMENSIUNI ȘI PROVOCĂRI ALE EDUCAȚIEI
INCLUZIVE.**

**FORMARE CONTINUĂ, RESURSE ȘI
PARTENERIATE COMUNITARE**

Reproducerea integrală sau parțială a textului cărții, prin orice mijloace, fără acordul autoarelor și/sau al editurii, este interzisă.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POPESCU, TEODORA

**Dimensiuni și provocări ale educației incluzive :
formare continuă, resurse și parteneriate comunitare**
/ Teodora Popescu, Larisa Laura Popa, Diana Avram
Șandru. - Alba Iulia : Aeternitas, 2025

Conține bibliografie
ISBN 978-606-613-273-2

I. Popa, Larisa-Laura
II. Avram Șandru, Diana

37

© Teodora Popescu, Larisa Laura Popa, Diana Avram Șandru, 2025

Tiparul a fost executat la
Tipografia Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia

Editura Aeternitas
Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia
Str. Gabriel Bethlen, nr. 5
RO 510009 Alba Iulia
Tel: 004-0258-811412
Fax: 004-0258-812630
E-mail: editura_aeternitas@yahoo.com
www.editura-aeternitas.ro

Rotary

District 2241

România și Republica Moldova

Rotary

Club Alba Iulia

Teodora POPESCU

Larisa Laura POPA

Diana AVRAM ȘANDRU

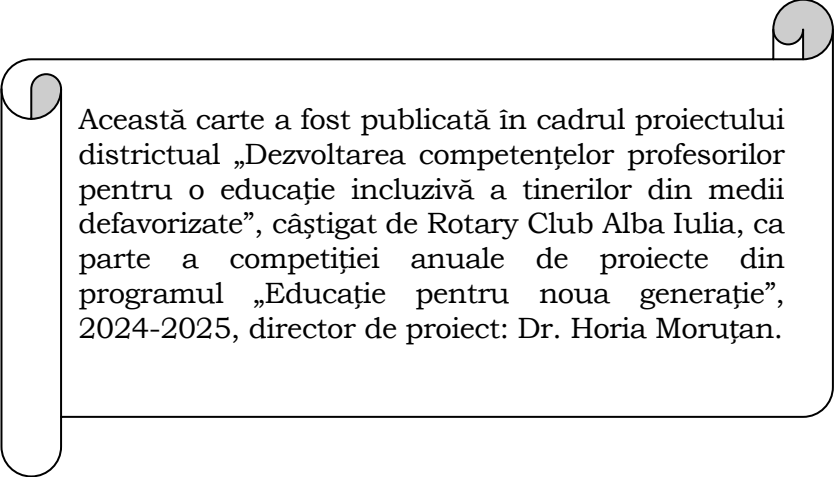
**DIMENSIUNI ȘI PROVOCĂRI ALE EDUCAȚIEI
INCLUZIVE.**

**FORMARE CONTINUĂ, RESURSE ȘI
PARTENERIATE COMUNITARE**

EDITURA ÆTERNITAS

ALBA IULIA

2025

Această carte a fost publicată în cadrul proiectului districtual „Dezvoltarea competențelor profesorilor pentru o educație incluzivă a tinerilor din medii defavorizate”, câștigat de Rotary Club Alba Iulia, ca parte a competiției anuale de proiecte din programul „Educație pentru noua generație”, 2024-2025, director de proiect: Dr. Horia Morușan.

Tabla de materii

Introducere.....	7
Capitolul 1. Necesitatea formării cadrelor didactice pentru o educație incluzivă. Analiza de nevoi.....	15
1.1 Studiu de caz: Analiza de nevoi asupra cadrelor didactice în ceea ce privește educația incluzivă.....	16
Capitolul 2. Aspecte teoretice ale educației incluzive.....	24
2.1 Definiții conceptuale.....	26
2.2 Cadru metodologic.....	31
2.3 Evaluarea competențelor și rezultatelor învățării în educația incluzivă.....	51
Capitolul 3. Formarea inițială și continuă a cadrelor didactice. Propuneri de dezvoltare profesională.....	70
3.1 Profesorul – vector al schimbării.....	71
3.2 Profilul unui profesor cu competențe în educația incluzivă.....	98
3.3 Autoevaluarea cadrelor didactice.....	112
3.4 Sistem de suport colegial și mentorat didactic pentru educația incluzivă.....	129
Capitolul 4. Comunitatea de învățare.....	138
4.1 Școala părinților.....	138
4.2 Implicarea comunității.....	158
4.3 Climatul și cultura relațională.....	161
Concluzii. Direcții posibile de planificare și implementare a unei educații incluzive în școlile din România.....	175
Anexa 1. Chestionar de nevoi – Educație incluzivă.....	185
Bibliografie.....	187

Introducere

(Teodora Popescu)

În contextul educațional actual, educația incluzivă devine o necesitate tot mai evidentă, având în vedere diversitatea crescută a elevilor din școlile din România. Aceștia provin din medii variate, cu diferențe semnificative de capacități, stiluri de învățare și condiții socio-economice, ceea ce face ca abordările tradiționale de predare să nu fie suficiente pentru a răspunde nevoilor fiecărui copil. Educația incluzivă nu doar că recunoaște și respectă această diversitate, dar are ca scop asigurarea accesului la o educație de calitate pentru toți elevii, inclusiv pentru cei cu cerințe educaționale speciale (CES) sau provenind din grupuri vulnerabile.

Acest volum a fost elaborat în cadrul proiectului districtual **„Dezvoltarea competențelor profesorilor pentru o educație incluzivă a tinerilor din medii defavorizate”**, câștigat de Rotary Club Alba Iulia în cadrul competiției de proiecte din programul „Educație pentru noua generație”, sesiunea 2024-2025, director de proiect dr. Horia Moruțan.

Proiectul implementat de Rotary Club Alba Iulia se aliniază cadrului legislativ în vigoare (**Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023**) și are rolul de a sprijini cadrele didactice în formarea continuă, pregătindu-le să răspundă provocărilor educației incluzive. Mulți dintre acești profesori se confruntă cu dificultăți în integrarea elevilor cu nevoi speciale sau cu diferite vulnerabilități, dar nu au avut acces până acum la formări specializate în domeniul educației incluzive.

Noua legislație, care reglementează drepturile elevilor în România, oferă un cadru juridic puternic favorizant pentru implementarea educației incluzive. Articolul 67 din această lege garantează dreptul la educație incluzivă de calitate tuturor elevilor, subliniind importanța respectării diversității și asigurării unui mediu educațional care să răspundă nevoilor individuale ale fiecărui copil. Conform legii, educația incluzivă presupune măsuri complexe care să sprijine dezvoltarea comportamentelor adaptive, abilităților cognitive, relațiilor afective pozitive și stării de bine a elevilor.

În plus, legea subliniază că educația incluzivă vizează toți elevii, indiferent de caracteristicile, abilitățile sau nevoile lor educaționale, cu o atenție specială asupra celor care riscă marginalizarea sau excluderea școlară. Aceștia includ, printre altele, elevii din medii defavorizate, copiii din minorități etnice, cei cu dizabilități, copiii expuși violenței sau abuzului, și altele grupuri vulnerabile menționate în articolul 67 (2) și (3).

Astfel, educația incluzivă nu doar că răspunde nevoilor educaționale ale acestor elevi, dar are și rolul de a preveni excluderea socială și educațională, oferind un sprijin esențial pentru construirea unei societăți mai echitabile și mai coezive. Cursul de formare propus de Rotary Club Alba Iulia, și cele două volume subsecvente reprezintă un pas important în sprijinirea cadrelor didactice, oferindu-le instrumentele necesare pentru a integra toți elevii într-un mediu educațional incluziv și de calitate.

Educația incluzivă aduce numeroase beneficii, nu doar pentru elevii cu nevoi educaționale speciale, ci și pentru toți ceilalți elevi din clasă. Un mediu de învățare incluziv nu doar că sprijină integrarea elevilor cu dificultăți, dar creează o atmosferă mai echitabilă și adaptabilă, care stimulează dezvoltarea unor abilități esențiale pentru toți participanții. Beneficiile educației incluzive sunt multiple și impactează în mod pozitiv atât procesul educațional, cât și dezvoltarea personală a elevilor.

Un prim beneficiu al educației incluzive este dezvoltarea abilităților de colaborare. Educatorii care implementează metode incluzive promovează colaborarea între elevii din medii diverse, cu abilități și nevoi variate. Elevii sunt încurajați să lucreze împreună, să își împărtășească ideile și să rezolve probleme în echipă. Aceste interacțiuni le permit să învețe de la colegii lor și să contribuie activ la succesul grupului, dezvoltând astfel abilități de muncă în echipă, esențiale atât în școală, cât și în orice context profesional sau social.

De asemenea, educația incluzivă sprijină dezvoltarea empatiei și respectului reciproc. Elevii sunt încurajați să înțeleagă și să aprecieze diversitatea, ceea ce le dezvoltă empatia față de colegii care au nevoi educaționale speciale, experiențe de viață diferite sau culturi variate. Această

expunere constantă la diversitate ajută elevii să învețe să respecte și să susțină pe ceilalți, chiar și atunci când aceștia se confruntă cu provocări. Un astfel de climat de respect și cooperare contribuie la crearea unui mediu școlar bazat pe încredere și susținere reciprocă.

În același timp, educația incluzivă promovează un mediu de învățare echitabil, în care toți elevii au acces la aceleași oportunități educaționale. Acest mediu personalizat, care ține cont de stilurile individuale de învățare, nu doar că sprijină elevii cu nevoi speciale, dar contribuie la o înțelegere mai profundă a diversității și la obținerea unor rezultate educaționale mai bune pentru întreaga clasă. Astfel, fiecare elev beneficiază de o abordare care răspunde nevoilor și potențialului său.

Un alt beneficiu major al educației incluzive este îmbunătățirea abilităților sociale și emoționale ale elevilor. Într-o clasă incluzivă, aceștia sunt încurajați să își exprime opiniile, să asculte activ și să rezolve conflictele într-un mod respectuos. Prin interacțiunile zilnice, elevii își dezvoltă abilități de comunicare și de rezolvare a problemelor, dobândind competențe emoționale și sociale esențiale pentru formarea unor indivizi responsabili și empatici, capabili să colaboreze și să contribuie pozitiv în societate.

Totodată, educația incluzivă îmbogățește experiența de învățare pentru toți elevii. Diversitatea din clasă stimulează gândirea critică și schimbul de idei, încurajând elevii să aprecieze diferențele și să își extindă perspectivele. Această învățare colaborativă le permite să devină mai deschiși, mai creativi și mai pregătiți pentru o lume în continuă schimbare, unde capacitatea de a înțelege și respecta diversitatea este crucială.

Educația incluzivă contribuie și la crearea unui climat școlar pozitiv, în care toți elevii se simt acceptați și valoroși. Atunci când fiecare copil este încurajat să participe activ la activitățile educaționale, indiferent de diferențele sale, se reduce riscul de bullying și discriminare, iar elevii se simt în siguranță și încurajați să își exprime opiniile și sentimentele. Un astfel de mediu proactiv susține dezvoltarea personală și școlară a tuturor elevilor, promovând un sentiment de apartenență la comunitatea școlară.

Nu în ultimul rând, educația incluzivă pregătește elevii pentru o societate diversă, în care abilitatea de a colabora cu persoane din medii variate este esențială. Într-un astfel de mediu, elevii învață nu doar să aprecieze diferențele culturale și sociale, dar și să lucreze eficient cu persoane din diferite contexte. Aceste abilități sunt deosebit de valoroase într-o lume globalizată, în care diversitatea este o caracteristică definitorie a vieții profesionale și sociale.

Prin urmare, educația incluzivă este benefică nu doar pentru elevii cu nevoi educaționale speciale, ci pentru toți elevii, oferindu-le oportunități de dezvoltare personală și socială. Aplicând metode incluzive, profesorii, învățătorii, educatorii sau asistenții sociali contribuie la formarea unei societăți mai tolerante, mai echitabile și mai pregătite pentru provocările contemporaneității.

Importanța educației incluzive pentru profesori depășește simpla îndeplinire a unei responsabilități legale sau morale. Este o oportunitate esențială pentru dezvoltarea continuă a acestora, ajutându-i să devină mai flexibili, creativi și pregătiți să răspundă provocărilor diversității din sălile de clasă. În acest context, educația incluzivă reprezintă o oportunitate valoroasă pentru fiecare cadru didactic de a se adapta la nevoile și caracteristicile individuale ale elevilor, de a-și îmbogăți abilitățile pedagogice și de a contribui la dezvoltarea unei educații de calitate, accesibile pentru toți.

Unul dintre cele mai importante aspecte ale educației incluzive pentru profesori este flexibilitatea pe care o presupune abordarea diversității elevilor. Educatorii sunt încurajați să se adapteze și să utilizeze metode de învățare variate, să-și modifice strategiile educaționale în funcție de nevoile fiecărui elev și să găsească soluții creative pentru a asigura accesul egal la educație. Aceste ajustări, necesare pentru implementarea educației incluzive, le permit cadrelor didactice să devină mai inventive în modul în care planifică lecțiile, mai deschise la noi metode pedagogice și mai capabile să rezolve problemele educaționale care pot apărea.

În același timp, educația incluzivă le oferă profesorilor ocazia de a învăța să colaboreze mai eficient cu ceilalți membri ai echipelor educaționale, părinții și alte părți implicate în educația elevilor. Prin implicarea activă în crearea unui mediu

educațional incluziv, educatorii își dezvoltă competențele de comunicare și colaborare, învățând să coordoneze și să gestioneze relațiile complexe care pot apărea atunci când elevii cu nevoi diferite sunt integrați într-o clasă comună. Aceasta reprezintă o oportunitate de a învăța și de la colegi, într-un sistem de suport colegial, promovând schimbul de bune practici și sprijinul reciproc.

În plus, educația incluzivă le permite cadrelor didactice să devină mai empatică și mai receptivă la diversitatea culturală, socială și educațională din rândul elevilor. Această expunere constantă la diversitate le dezvoltă abilități de gestionare a comportamentelor și nevoilor variate ale elevilor, ajutându-i să fie mai bine pregătiți pentru a răspunde provocărilor educaționale cu care se pot confrunta. În acest mod, educația incluzivă contribuie la formarea unui cadru didactic mai competent, mai conștient de importanța incluziunii și mai capabil să promoveze o educație care se adresează fiecărui elev în parte.

De asemenea, profesorii care implementează educația incluzivă sunt încurajați să își dezvolte abilități de reflecție asupra practicii lor pedagogice. Aceștia sunt stimulați să se autoevalueze și să își ajusteze strategiile de învățare în funcție de feedback-ul pe care îl primesc de la elevi, colegi sau părinți. Acest proces continuu de autoevaluare și îmbunătățire a practicii educaționale le permite cadrelor didactice să evolueze constant și să devină mai eficiente în rolurile lor, având un impact semnificativ asupra calității procesului educativ.

Scopul acestui volum este de a sprijini cadrele didactice în dezvoltarea competențelor necesare pentru a crea un mediu educațional incluziv, care să răspundă diversității elevilor și să le permită acestora să se dezvolte și să învețe în moduri diferite. Într-o lume tot mai diversificată, educația incluzivă devine esențială, având în vedere că elevii provin din medii variate și au nevoi educaționale, stiluri de învățare și capacități diferite. Astfel, educația incluzivă nu este doar o metodă de integrare a elevilor cu nevoi speciale, ci un principiu care garantează dreptul la o educație de calitate pentru toți, indiferent de dificultățile sau particularitățile lor individuale.

Prin intermediul acestui material, profesorii vor învăța să aplice metode și strategii didactice care să sprijine diversitatea elevilor din școlile lor. Volumul este structurat astfel încât să îmbine teorie cu practică, oferindu-le cadrelor didactice instrumentele necesare pentru a crea un mediu de învățare echitabil și adaptabil. Scopul este de a dezvolta competențele profesorilor în domeniul educației incluzive, oferindu-le soluții pentru integrarea elevilor cu nevoi educaționale speciale și pentru adaptarea metodelor de predare și evaluare în funcție de caracteristicile și nevoile fiecărui copil.

În primul capitol, *„Necesitatea formării cadrelor didactice pentru o educație incluzivă”*, se analizează contextul actual al educației din România și provocările cu care se confruntă cadrele didactice în fața diversității elevilor. Aici, se pune accent pe importanța formării continue a profesorilor și pe necesitatea unei abordări metodologice care să țină cont de nevoile tuturor elevilor. Analiza de nevoi evidențiază și provocările de integrare a elevilor cu cerințe educaționale speciale și subliniază faptul că educația incluzivă nu este doar o soluție pentru aceștia, ci o oportunitate pentru toți elevii de a învăța într-un mediu divers și echitabil.

Capitolul al doilea, *„Aspecte teoretice ale educației incluzive”*, oferă o bază solidă de cunoștințe, definind conceptele esențiale ale educației incluzive și prezentând cadrul metodologic în care aceasta poate fi aplicată. Este esențial ca profesorii să înțeleagă nu doar principiile educației incluzive, ci și metodele și instrumentele care pot fi utilizate pentru a răspunde diversității elevilor din clasă. Se discută despre importanța evaluării competențelor și a rezultatelor învățării în educația incluzivă, subliniind faptul că evaluarea nu trebuie să fie uniformă, ci adaptată pentru a reflecta nevoile și capacitățile individuale ale fiecărui elev.

Capitolul al treilea, *„Formarea inițială și continuă a cadrelor didactice”*, se concentrează pe propunerile de dezvoltare profesională continuă. Acest capitol explorează profilul ideal al unui profesor cu competențe în educația incluzivă, subliniind abilitățile și trăsăturile necesare pentru a gestiona diversitatea elevilor și a crea un mediu incluziv. De asemenea, sunt prezentate tehnici de autoevaluare, care

permit cadrelor didactice să își identifice punctele forte și domeniile care necesită îmbunătățire, precum și importanța unui sistem de suport colegial pentru schimbul de bune practici și sprijin reciproc.

În capitolul „*Comunitatea de învățare*”, se pune un accent important pe implicarea părinților și a întregii comunități în procesul educațional. Educația incluzivă nu se limitează doar la școală, ci presupune o colaborare activă între profesori, părinți și comunitate, pentru a crea un climat școlar pozitiv și susținător. Se discută despre rolul „Școlii părinților” și despre cum o relație strânsă între educatori și familii poate contribui la integrarea elevilor în procesul educațional și la promovarea unui climat de învățare care respectă diversitatea.

Ultimul capitol, „*Concluzii. Direcții posibile de planificare și implementare a unei educații incluzive în școlile din România*”, sumarizează recomandările pentru implementarea educației incluzive la nivelul întregului sistem educațional. Se subliniază importanța dezvoltării unui cadru instituțional care să sprijine profesorii în procesul lor de formare continuă și în aplicarea strategiilor incluzive, precum și necesitatea unor resurse adecvate pentru a răspunde diversității elevilor. Aceste direcții vor contribui la crearea unui mediu educațional în care fiecare elev să se simtă valoros și capabil să își atingă potențialul.

Prin această carte, autoarele își propun să contribuie la formarea unui cadru educațional în care toți elevii, indiferent de proveniența lor sau de dificultățile întâmpinate, să aibă șansa de a învăța și de a se dezvolta în moduri diferite, dar egale. Fiecare pas făcut în direcția educației incluzive este un pas spre o societate mai echitabilă și mai integrată, în care diversitatea este recunoscută și valorificată.

Nutrim convingerea că profesorii care adoptă o abordare incluzivă nu doar că contribuie la integrarea elevilor cu dificultăți, dar, de asemenea, își îmbogățesc propria practică pedagogică, devenind mai flexibili, mai cooperanți și mai deschiși la noi metode și tehnici de învățare. În această carte, am adunat nu doar teorii și concepte fundamentale ale educației incluzive, dar și exemple și resurse practice care pot ajuta la aplicarea acestor principii în fiecare clasă.

Prin acest material, dorim să încurajăm fiecare cadru didactic să adopte o atitudine deschisă și proactivă față de diversitate, să își dezvolte competențele necesare pentru a răspunde nevoilor fiecărui elev și să transforme provocările într-o oportunitate de învățare și dezvoltare continuă. Sperăm ca acest ghid să fie un sprijin valoros în călătoria dumneavoastră profesională și să contribuie la crearea unui mediu educațional echitabil, respectuos și incluziv pentru toți elevii.

Capitolul 1.

Necesitatea formării cadrelor didactice pentru o educație incluzivă. Analiza de nevoi

(Laura-Larisa Popa)

Educația incluzivă reprezintă un cadru în care fiecare individ își descoperă propria traiectorie educațională, adaptată nevoilor și potențialului său. Aceasta se bazează pe principii fundamentale, care subliniază importanța respectării demnității fiecărui elev și valorizarea maximă a abilităților sale. Astfel, educația incluzivă promovează ideea că fiecare elev merită îngrijire și susținere personalizată pentru a învăța într-un mediu care reflectă diversitatea și particularitățile sale. De asemenea, se consideră că nu există doi elevi identici, iar fiecare trebuie să aibă oportunitatea de a învăța în ritmul și modul care i se potrivește, fără a fi supus unui sistem rigid de clasificare. În acest context, nu există loc pentru dispreț sau rușine atunci când un elev beneficiază de sprijin educativ adaptat nevoilor sale.

Educația incluzivă a apărut ca răspuns la neajunsurile educației integrate, care nu a reușit să împiedice marginalizarea copiilor care prezentau diferențe față de „norma” generală a populației școlare. „Educația incluzivă”, ca sintagmă, apare în 1990, bazându-se pe principiul incluziunii care este mai cuprinzător decât cel al integrării.

În Declarația de la Salamanca (1994) se stipulează: „Principiul fundamental al școlii incluzive este că toți copiii trebuie să învețe împreună, oricând acest lucru este posibil, indiferent de dificultățile pe care aceștia le pot avea sau de diferențele care pot exista între ei”.

Formarea cadrelor didactice pentru o educație incluzivă eficientă este esențială pentru a asigura aplicabilitatea și practicarea principiilor acesteia la clasă, astfel încât elevii să beneficieze în mod real de un mediu școlar adaptat nevoilor într-o continuă schimbare. Aceasta le permite profesorilor să dezvolte strategii pedagogice adaptate, să gestioneze diversitatea în clasă și să creeze un mediu de învățare care sprijină incluziunea. De asemenea, formarea continuă ajută cadrele didactice să fie la curent cu cele mai bune practici și

să răspundă nevoilor educaționale și provocărilor din partea noilor generații de elevi.

Formarea inițială academică a cadrelor didactice nu a integrat suficiente cunoștințe referitoare la educația incluzivă, pe de o parte datorită lipsei de deschidere sau acceptare a societății cu privire la existența unui număr în continuă creștere al elevilor cu cerințe educaționale speciale, iar pe de altă parte datorită curriculei universitare puțin ofertantă în acest domeniu. De cele mai multe ori, studenții, viitori profesori, iau contact cu aceste realități în mod superficial și aproape exclusiv teoretic în cadrul orelor de practică pedagogică oferite de către Departamentul de Pregătire a Personalului Didactic, urmând ca în momentul în care ajung la catedră să fie surprinși de realitățile cu care se vor confrunta. Mulți dintre ei nu vor ști cum să solicite sprijin sau unde să găsească informațiile menite să-i ajute în această provocare, drept urmare pericolul unui eșec în ceea ce privește eficiența și vizibilitatea rezultatelor în educație devine iminent. Cei care vor avea de suferit de pe urma acestei nefericite conjuncturi sunt nu doar elevii și părinții acestora, cât mai ales tocmai cadrele didactice care vor experimenta sentimente de frustrare, neputință și insatisfacție profesională.

Toate acestea conduc la un climat psiho-emoțional defectuos și dăunător în școală, care se va resimți apoi și în viața personală putând să producă în timp eșec profesional, să favorizeze abandonul școlar, imposibilitatea inserției pe piața muncii și creșterea procentului de delincvență juvenilă.

Așadar, considerăm că a răspunde nevoilor cadrelor didactice pentru a asigura o educație incluzivă eficientă, înseamnă o acțiune concretă de intervenție. Din acest motiv, echipa de proiect a întreprins un studiu de caz al cărui rezultate le vom analiza în cele ce urmează.

1.1 Studiu de caz: Analiza de nevoi asupra cadrelor didactice în ceea ce privește educația incluzivă

Contextul studiului de caz:

Acest studiu de caz se axează pe analiza nevoilor cadrelor didactice care predau în clase cu elevi cu cerințe educaționale speciale (CES) în unități de învățământ primar,

gimnazial sau liceal din județul Alba. Scopul acestui studiu este de a identifica provocările cu care se confruntă profesorii, de a evalua necesitățile lor de formare profesională și de a propune măsuri adecvate pentru a sprijini implementarea unei educații incluzive de calitate. Chestionarul utilizat pentru realizarea acestei analize se regăsește în Anexa 1. La chestionar au participat 31 de respondenți din 52 de subiecți cărora le-a fost transmis chestionarul (realizat în Google Forms).

Obiectivele studiului de caz:

- Identificarea provocărilor cu care se confruntă cadrele didactice în predarea elevilor cu CES;
- Evaluarea nevoilor de formare profesională ale cadrelor didactice în domeniul educației incluzive;
- Proiectarea unor intervenții care să sprijine profesioniștii în educație pentru a răspunde mai eficient diversității nevoilor elevilor.

Metodologia cercetării:

- **Tip de cercetare:** Cercetare calitativă
- **Instrumente utilizate:** Chestionare, interviuri semi-structurate, observații directe în clasă.
- **Participanți:** 50 cadre didactice (profesori de educație primară, profesori de sprijin, psihologi școlari) din diverse școli din județul Alba.

Rezultatele analizei nevoilor:

1) Provocări întâmpinate de cadrele didactice:

Lipsa de formare continuă în domeniul educației incluzive:

Majoritatea cadrelor didactice au menționat că nu au participat la cursuri sau workshop-uri care să le pregătească pentru a gestiona diversitatea în clasă și pentru a implementa strategii eficiente pentru elevii cu CES. Mulți profesori au declarat că în perioada de formare inițială nu au primit suficiente informații despre educația incluzivă. Cadrele didactice și-au exprimat nevoia de pregătire specializată în înțelegerea educației incluzive, astfel devenind capabili să folosească noi metode și strategii didactice adaptate diversității elevilor. Concluzionând, este evidentă nevoia profesorilor de a participa la cursuri de formare continuă în

domeniul educației incluzive, unde pot învăța tehnici pedagogice moderne și adaptate pentru elevii cu CES. Aceste cursuri ar trebui să includă și sesiuni practice, unde cadrele didactice să poată învăța să aplice strategiile în situații concrete din clasă dar și să împărtășească reciproc din experiențele personale.

Dificultăți în adaptarea materialelor didactice:

60% dintre profesori au semnalat că întâmpină dificultăți în adaptarea materialelor didactice sau în elaborarea acestora pentru a răspunde nevoilor elevilor cu CES. De exemplu, adaptarea textelor pentru elevii cu dificultăți de citire sau utilizarea materialelor vizuale pentru elevii cu dizabilități de auz sunt doar câteva dintre provocările menționate. Adesea, cadrele didactice nu dispun de suficiente materiale didactice, tehnologii de asistență sau de personal auxiliar specializat (de exemplu, psihologi sau asistenți educaționali) sau nu au suficiente abilități de a integra resursele materiale, acolo unde există, în procesul de învățare. Acestea pot face mai dificilă gestionarea eficientă a nevoilor specifice ale elevilor cu CES. Accesul la materiale didactice și tehnologii adaptate este crucial pentru a facilita învățarea elevilor cu nevoi speciale iar profesorii au nevoie de mai multă practică pentru a le integra firesc în procesul de învățare.

Lipsa unui sprijin constant din partea personalului auxiliar:

Deși există un cadru legislativ care prevede angajarea personalului auxiliar (asistenți educaționali, psihologi), în multe cazuri acest sprijin este insuficient sau inconsistent. Aproape 70% dintre profesori au raportat că nu beneficiază de un suport constant din partea acestora, iar acest lucru complică procesul educativ. Este important să existe o colaborare eficientă între profesori, specialiști în educație specială și familii pentru a asigura un suport integrat pentru elevi. Succesul educației incluzive este asigurat doar atunci când toți profesorii și educatorii care predau la o clasă în care există elevi cu cerințe educaționale speciale înțeleg principiile de intervenție, le aplică în mod constant și se susțin reciproc în a progresa și a se adapta la nevoile particulare ale elevilor.

Gestionarea comportamentelor dificile:

Aproape toți profesorii au menționat că se confruntă cu comportamente disruptive din partea unor elevi cu CES, ceea ce îngreunează gestionarea clasei și realizarea obiectivelor educaționale. Aceasta include dificultăți în gestionarea elevilor cu tulburări de comportament sau cu deficite de autocontrol. Elevii cu CES au o gamă largă de nevoi educaționale, care pot include dificultăți de învățare, dizabilități fizice, comportamentale și de comunicare sau igienă precară, climat familial toxic, pericolul abandonului școlar, aceștia prezentând dificultăți în integrarea în activitățile de grup sau în interacțiunile sociale. În acest context, cadrele didactice trebuie să adopte strategii și metode de învățare personalizate, adaptate fiecărui elev, dezvoltându-le în primul rând abilități de relaționare, inteligență emoțională și socială care apoi să le permită asimilarea unor noi informații și consolidarea competențelor specifice materiei predate.

Timpul insuficient pentru pregătirea individualizată:

Cadrele didactice s-au plâns că programul lor de lucru este prea încărcat, iar timpul alocat fiecărui elev pentru suport individualizat este insuficient. Această problemă este cu atât mai acută în școlile cu un număr mare de elevi cu CES. Profesorii trebuie să jongleze cu un curriculum standardizat, care nu întotdeauna permite flexibilitatea necesară pentru a răspunde cerințelor individuale ale elevilor cu CES. Acest lucru poate duce la un dezechilibru între cerințele curriculare și nevoile educaționale ale elevilor cu CES sau la neglijarea și chiar stagnarea sau regresul școlar al celorlalți elevi.

2) Nevoile de formare profesională:

Formare în strategii de educație incluzivă:

80% dintre profesori au solicitat cursuri de formare continuă care să abordeze teme precum metodele de învățare diferențiată, abordarea și înțelegerea diferențiată a elevilor care au nevoie de incluziune, adaptarea materialelor pentru elevii cu CES, utilizarea tehnologiilor asistive și dezvoltarea unor abilități care să le permită ulterior elaborarea unor planuri educaționale personalizate. Aceste cursuri ar trebui să

includă și sesiuni practice, unde cadrele didactice să poată învăța să aplice strategiile în situații concrete din clasă.

Gestionarea comportamentelor disruptive și a nevoilor sociale ale elevilor:

65% dintre participanți au menționat că ar dori să beneficieze în special de formări în domeniul managementului comportamental, al strategiilor de intervenție și de sprijin pentru elevii cu tulburări de comportament sau emoționale, considerând că acestea sunt cele care îngreunează, de regulă, procesul de predare la clasele unde există elevi cu CES.

Comunicare eficientă cu părinții și colaborarea interprofesională:

Profesorii au subliniat necesitatea unor sesiuni de formare care să sprijine dezvoltarea abilităților de comunicare cu părinții elevilor cu CES și cu alți profesioniști din școală, cum ar fi psihologii sau logopezii. De asemenea, implicarea părinților în procesul educativ poate fi un factor determinant în succesul integrării elevilor cu CES. Implementarea unor programe de mentorat, în care profesorii cu experiență în educația incluzivă să ofere suport celor aflați la început de carieră, ar putea ajuta la dezvoltarea profesională a acestora. De asemenea, crearea unor rețele de suport între cadrele didactice poate facilita schimbul de bune practici.

3) Strategii de intervenție propuse:

Implementarea unor programe de formare continuă:

Școala, societatea civilă sau alte instituții și organizații ar putea organiza cursuri de formare continuă pentru profesori, axate pe educația incluzivă. Acestea ar include module despre adaptarea predării și a evaluării, gestionarea diversității, utilizarea tehnologiilor asistive și intervențiile pentru comportamentele disruptive. În acest fel, ar crește sentimentul de acceptare al elevilor cu CES în colectivul clasei prin dezvoltarea stimei de sine și al sentimentului de valoare personală, ceea ce duce la stabilirea unui climat educațional echilibrat și incluziv.

Crearea unui program de mentorat:

Cadrele didactice mai experimentate ar putea oferi suport colegilor mai tineri sau celor care sunt noi în domeniul educației incluzive. Astfel, mentoratul ar putea facilita schimbul de bune practici și soluții pentru provocările

întâmpinate în clasă. De asemenea, crearea unor rețele de suport între cadrele didactice poate facilita progresul în abordarea incluzivă a educației.

Crearea unui sistem de sprijin pentru profesori:

O echipă interprofesională formată din profesori de sprijin, psihologi, logopezi și asistenți educaționali ar putea fi formată pentru a sprijini profesorii care solicită ajutor în gestionarea diversității în clasă. Aceasta echipă ar putea oferi suport constant în activitățile zilnice, dar și planificarea unor strategii educaționale personalizate.

Dezvoltarea abilităților interumane:

Cadrele didactice ar trebui să dezvolte competențe de comunicare și empatie pentru a interacționa eficient cu toți elevii, dar și cu părinții acestora, deseori familia aflându-se într-o stare de negare cu privire la realitatea existenței unor particularități în ceea ce privește parcursul și adaptarea copilului la cerințele standard ale școlii contemporane. Mai mult decât atât, ca profesorul să poată conduce cu succes procesul de învățare diferențiat, trebuie ca el însuși să fie sensibil și dispus să facă o schimbare în ceea ce a învățat și aplicat până acum la clasă. Acest proces cere deseori timp și consiliere pentru a fi dus până la capăt și a transforma profesorul într-un facilitator al educației centrată pe elev.

Optimizarea planificării curriculare, cunoștințe despre legislație și politici educaționale

Ajustarea programului școlar pentru a include sesiuni suplimentare pentru elevii cu CES, în care aceștia să primească suport individualizat, ar putea sprijini progresul acestora și ar ușura munca profesorilor. Informațiile despre drepturile elevilor și responsabilitățile educatorilor sunt esențiale pentru a asigura o educație corectă și incluzivă. Deseori, inițiativa demersurilor pentru obținerea certificatului de orientare școlară și încadrarea elevilor în categoria celor cu cerințe educaționale speciale, aparține profesorilor de la clasă, învățătorului sau dirigintelui. Acesta trebuie să consilieze și îndrume familia pentru a parcurge întregul proces legislativ specific și a înțelege procedura de eliberare a certificatului de orientare școlară și profesională.

Concluzii și recomandări:

Provocările majore cu care se confruntă cadrele didactice sunt legate de lipsa formării continue în domeniul educației incluzive și de lipsa resurselor adecvate pentru a crea climatul educațional potrivit, ceea ce duce la lipsa de înțelegere a diversității elevilor cu CES și mai apoi la eșecul școlar, personal și profesional al acestora.

Nevoile de formare profesională includ cursuri de pregătire pentru utilizarea strategiilor de învățare diferențiată, managementul comportamentelor dificile și comunicarea eficientă cu părinții dar și dezvoltarea abilităților de leadership, de management al echipei, de *împreună-creștere*, care este esențial atunci când dorim să transformăm climatul educațional din școală într-unul prietenos și deschis principiilor educației incluzive.

Consolidarea echipei de specialiști care lucrează în școală este un aspect extrem de important atunci când avem în vedere educația de calitate. Felul în care adulții comunică și relaționează – fie că e vorba de activitatea de zi cu zi sau de situații mai provocatoare – este perceput și internalizat de elevi. Arătându-le cum sunt rezolvate în mod constructiv conflictele și cum putem găsi soluții pentru situații dificile, respectându-ne, în ciuda unor eventuale opinii diferite, le oferim un model de atitudini și comportamente la care să se raporteze.

În școlile care au dezvoltat strategii de management sau au desfășurat activități de tip team-building (participare comună la cursuri de formare, accesare de programe de tip Erasmus+, organizarea de excursii sau tabere etc.) observăm creșterea satisfacției la locul de muncă, a motivației profesionale, a deschiderii pentru politici educaționale incluzive și a solidarității în rândul dascălilor.

Profesorii care predau la aceeași clasă de elevi sunt motivați să aibă mai frecvent schimburi de păreri și evaluări constructive, în beneficiul copiilor dar și al lor personal. În acest sens, în cadrul Consiliilor profesionale au loc discuții privind individualizarea procesului de învățare, aspectele educației incluzive sau punctarea trăsăturilor pozitive și a abilităților fiecărui elev, indiferent de parcursul academic și de notele acestuia.

Pentru a reaprinde scânteia creativității, a inovației și a învățării, liderii noștri trebuie să reumanizeze munca (Brene Brown, 2016, p. 203)

Intervențiile propuse sunt orientate spre dezvoltarea unui cadru de sprijin pentru profesori, prin programe de formare continuă și mentorat, colaborarea interprofesională și implicarea activă a părinților.

Acest studiu de caz subliniază importanța unei educații incluzive și necesitatea unor măsuri concrete pentru sprijinirea cadrelor didactice în gestionarea eficientă a diversității elevilor.

Capitolul 2.

Aspecte teoretice ale educației incluzive

(Teodora Popescu)

2.1 Definiții conceptuale

2.2 Cadru metodologic

2.3 Evaluarea competențelor și rezultatelor învățării în educația incluzivă

Așa cum spuneam anterior, educația incluzivă reprezintă un concept educațional care vizează integrarea tuturor copiilor, indiferent de abilități, nevoi educaționale speciale, statut social sau cultural, într-un mediu educațional comun, adaptat pentru a răspunde diversității lor. Conceptul de incluziune subliniază dreptul fiecărui elev de a participa activ la procesul educativ, într-un cadru care promovează echitatea, respectul reciproc și participarea activă. În mod fundamental, educația incluzivă înseamnă nu doar integrarea fizică a elevilor cu nevoi educaționale speciale în învățământul de masă, ci și adaptarea strategiilor pedagogice pentru a asigura accesul tuturor elevilor la un curriculum care să răspundă nevoilor lor individuale.

Un alt aspect important în definirea educației incluzive este legătura strânsă cu valorile sociale și etice ale educației. Incluziunea nu este doar o strategie educațională, ci o filozofie care promovează drepturile fundamentale ale elevilor, încurajează participarea activă a fiecărui copil în procesul educațional și combate discriminarea. De asemenea, în educația incluzivă, accentul se pune pe colaborarea între profesori, părinți și alți membri ai comunității pentru a crea un mediu de învățare care să sprijine dezvoltarea holistică a elevilor.

La baza procesului de educație incluzivă se află premisa că profesorul din învățământul de masă dispune de cunoștințele și înțelegerea necesare pentru a răspunde nevoilor elevilor cu cerințe educaționale speciale și că posedă deja tehnicile și strategiile de predare adecvate.

Florian și Rouse (2009) afirmă: „Sarcina educației inițiale a profesorilor este să pregătească persoanele pentru o profesie care acceptă responsabilitatea individuală și colectivă

de a îmbunătăți învățarea și participarea tuturor copiilor” (p. 596).

Savolainen (2009) subliniază rolul esențial al profesorilor în asigurarea unei educații de calitate, citându-i pe McKinsey & Company (2007), care afirmă: „Calitatea unui sistem educațional nu poate depăși calitatea profesorilor săi” (p. 16). Există studii (de exemplu, Sanders și Horn, 1998; Bailleul et al., 2008) care arată că performanțele elevilor depind în mod semnificativ de calitatea profesorului, mai mult decât de alți factori, precum mărimea clasei, componența acestuia sau contextul social al elevilor. Astfel, nevoia de profesori „de înaltă calitate”, capabili să răspundă tuturor nevoilor elevilor, devine din ce în ce mai evidentă pentru a asigura nu doar oportunități egale pentru toți, ci și o educație incluzivă, care să contribuie la construirea unei societăți mai echitabile.

Reynolds (2009) susține că cunoștințele, convingerile și valorile profesorului sunt cele care influențează crearea unui mediu de învățare eficient pentru elevi, transformând astfel profesorul într-un factor esențial în educația pentru incluziune și în dezvoltarea școlii incluzive.

Cardona (2009) subliniază că „concentrarea pe educația inițială a profesorilor pare a fi cea mai bună abordare pentru a crea o nouă generație de profesori care vor asigura implementarea cu succes a politicilor și practicilor incluzive” (p. 35).

Raportul OECD „Teachers Matter” recunoaște că cerințele impuse școlilor și profesorilor devin din ce în ce mai complexe, pe măsură ce societatea așteaptă ca școlile să gestioneze eficient diversitatea lingvistică și culturală a elevilor, să fie sensibile la problemele de gen și cultură, să promoveze toleranța și coeziunea socială, să răspundă eficient nevoilor elevilor defavorizați și celor cu dificultăți de învățare sau comportamentale, să utilizeze noile tehnologii și să țină pasul cu evoluțiile rapide din domeniul cunoașterii și al evaluării elevilor. În acest context, profesorii au nevoie de încredere în abilitățile lor și de cunoștințele și competențele necesare în educația incluzivă pentru a face față provocărilor întâmpinate în actualul climat școlar (Carroll et al., 2003).

2.1 Definiții conceptuale

Mitchell (2005, p. xiv) a descris educația incluzivă ca fiind „una dintre cele mai pregnante și controversate probleme cu care se confruntă factorii decizionali și practicienii din domeniul educației din întreaga lume”. De la introducerea sa în politica educațională și în discursul academic la începutul anilor 1990, termenul a cunoscut mai multe perspective, adesea contradictorii. Acest aspect a fost semnalat în literatura de specialitate de mai mulți cercetători (Rieser et al., 2013, Gabel și Danforth, 2008, Peters, 2003, Ainscow et al., 2006, Graham și Slee, 2008, Miles și Singal, 2009, Mitchell, 2005, Armstrong et al., 2010, Singal și Muthukrishna, 2016).

În primul rând, cea mai frecvent descrisă dihotomie în definițiile educației incluzive se referă la definițiile restrânse sau extinse ale educației incluzive. În cel mai restrâns sens, educația incluzivă este descrisă ca fiind integrarea copiilor cu dizabilități în mediile educaționale de masă (Mitchell, 2005). Pe de altă parte, există o gamă largă de definiții extinse ale educației incluzive. Elemente comune ale definițiilor extinse ale educației incluzive sunt prezentate mai jos.

a) Educația incluzivă este un proces activ și continuu de creștere a învățării și participării pentru toți elevii (Clough și Corbett, 2001, Ainscow et al., 2006, Booth și Ainscow, 2016, Armstrong et al., 2010, Liasidou, 2015, Comitetul ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, 2016).

b) [Educația incluzivă] ... se concentrează asupra participării, învățării alături de ceilalți și colaborării în cadrul unor experiențe comune de învățare (Booth și Ainscow, 2016, Ainscow et al., 2006, Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, 2016).

c) Educația incluzivă implică reducerea barierelor și a practicilor de excluziune care limitează învățarea și participarea tuturor elevilor (Booth și Ainscow, 2016, Ainscow et al., 2006, Mitchell, 2005, Graham și Slee, 2008, Slee, 2013, Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, 2016).

d) Depășind simplul obiectiv de includere a copiilor cu dizabilități, educația incluzivă recunoaște, de asemenea, că toți copiii aparțin în mod fundamental și sunt membri deplin

ai școlilor de masă și ai comunităților respective. (Mitchell, 2005b, Booth și Ainscow, 2016, Kozleski et al., 2011, Liasidou, 2015, Comitetul ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, 2016)

e) Educația incluzivă recunoaște și valorizează diferențele dintre elevi. (Clough și Corbett, 2000, Booth și Ainscow, 2016, UNESCO, 2005, Mitchell, 2005a, Armstrong et al., 2010, Liasidou, 2015, Comitetul ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, 2016)

f) Educația incluzivă depășește plasarea fizică a copiilor cu dizabilități în școli obișnuite. Școlile incluzive sunt preocupate de calitatea educației pentru toți elevii și acoperă toate aspectele învățământului. (Booth și Ainscow, 2016, Mitchell, 2005b, Barton, 1997, Comitetul ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, 2016)

g) Promotorii educației incluzive susțin faptul că societatea și structurile educaționale trebuie să se schimbe pentru a se asigura că școlile pot răspunde diversității elevilor. Copiii au dreptul fundamental la educație și nu trebuie ei să se schimbe pentru a se adapta structurilor educaționale existente. (Ainscow et al., 2006, Fletcher, 2005, Graham și Slee, 2008, Armstrong et al., 2010, Kozleski et al., 2011, Liasidou, 2015, Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, 2016)

h) Educația incluzivă necesită o schimbare a valorilor și a sistemelor de credințe care stau la baza educației. (Ainscow et al., 2006, Booth și Ainscow, 2016, Barton, 1997, Liasidou, 2015, Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, 2016)

i) Incluziunea depășește cadrul educațional și are drept scop final crearea unor societăți incluzive. Ea se bazează pe convingerea că toți membrii societății au dreptul la acces și participare egală în toate aspectele comunității. (Mitchell, 2005b, Ainscow et al., 2006, Kozleski et al., 2011, Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, 2016)

În al doilea rând, conceptul de „educație incluzivă” este adesea confundat cu „educația integrată”. „Educația integrată” presupune școlarizarea elevilor cu dizabilități în școlile de masă existente, vizând ca aceștia să se adapteze cerințelor

acestor școli (Comitetul ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, 2016).

„Educația incluzivă” implică o abordare globală a întregului sistem, în care toate aspectele sistemului educațional sunt analizate și reformate sistematic pentru a depăși barierele de participare și învățare pentru toți copiii (Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, 2016).

Noțiunile de educație integrată și educație incluzivă își au originile în paradigme diferite privind dizabilitatea, educația și societatea. Conceptul de educație integrată este legat de un model medical sau al deficitului, în timp ce educația incluzivă este legată de un model social sau bazat pe drepturi. În cadrul modelului medical, dizabilitățile sunt considerate o problemă a individului. Intervențiile adresate copiilor cu dizabilități implică, prin urmare, încercări ale specialiștilor, adesea din domeniul medical, de a vindeca sau ajusta individul la normele societății (WHO, 2007, UNICEF, 2014).

Aceste intervenții conduc adesea la segregarea în centre sau unități speciale pentru copiii cu dizabilități (Rieser, 2012, UNICEF, 2014). În cadrul modelului social, dizabilitatea este văzută ca un fenomen social construit, printr-o interacțiune complexă a condițiilor individuale, a factorilor sociali și de mediu (UNICEF, 2014, WHO, 2007).

Dizabilitatea este considerată rezultatul barierelor atitudinale, de mediu și instituționale din societate, care duc la excludere și discriminare (UNICEF, 2014). Intervențiile se concentrează, prin urmare, pe eliminarea acestor bariere (WHO, 2007, UNICEF, 2014).

Politicile și programele se schimbă de la un accent exclusiv pe prevenire și reabilitare înspre drepturi și participare în toate domeniile vieții (Grech, 2016). Schimbarea de la un model medical la un model social sau bazat pe drepturi în gândire, elaborarea politicilor și implementare este semnificativă. Ea se bazează pe o recunoaștere fundamentală că toți oamenii aparțin discursurilor dominante. Aceasta marchează o schimbare de la binefacere la obligarea guvernelor de a asigura respectarea și realizarea drepturilor fundamentale ale tuturor cetățenilor (Katsui et al., 2016).

Nu în ultimul rând, educația incluzivă este adesea confundată și cu concepte precum „Educația pentru toți” (EPT) și „Școlile prietenoase cu copiii”, atât la nivel de politici educaționale, cât și în practică. Deși aceste inițiative au avut inițial scopuri comune, ele s-au dezvoltat ca mișcări separate (Miles și Singal, 2009, Rieser et al., 2013). UNICEF a dezvoltat modelul școlii prietenoase cu copiii ca o modalitate de a aborda toate elementele care influențează bunăstarea și drepturile copiilor ca elevi. Este un cadru holistic care se concentrează pe educație, sănătate, siguranță, nutriție și bunăstarea psihologică (UNICEF, 2009). Shaeffer (2011) subliniază oportunitatea de a folosi modelul școlii prietenoase cu copiii pentru a implementa educația incluzivă. Totuși, manualul original al școlii prietenoase cu copiii nu s-a concentrat pe copiii cu dizabilități (Rieser et al., 2013). În mod similar, mișcarea „Educația pentru toți” a trecut cu vederea copiii cu dizabilități (Ainscow et al., 2006, Miles și Singal, 2009, Rieser et al., 2013). Această omisiune ar fi putut determina factorii decizionali și organizațiile internaționale caritabile să restrângă conceptul de educație incluzivă la categoria de copiii cu dizabilități.

Multitudinea de perspective asupra educației incluzive și confuzia cu alte concepte pot reprezenta o problemă la diferite niveluri. Termenul de „educație incluzivă” a devenit familiar pentru factorii de decizie politică, agențiile internaționale de dezvoltare și practicieni și apare într-o gamă largă de documente politice, ghiduri și strategii, de multe ori fără o definiție clară (Graham și Slee, 2008, Armstrong et al., 2010, Slee, 2013, Kozleski et al., 2011, Singal și Muthukrishna, 2016). Acest lucru poate duce la presupunerea că conceptul este înțeles și implementat într-un mod similar în diferite contexte. Această înțelegere uniformă și acceptarea educației incluzive sunt susceptibile de a masca complexitatea implementării sale. În realitate, accepțiuni foarte diferite ale ceea ce reprezintă educația incluzivă conduc la o gamă largă de strategii și practici de implementare, uneori opuse, care sunt toate denumite „educație incluzivă” (Mitchell și Desai, 2005, Dyson, 2005, Graham și Slee, 2008, Liasidou, 2015).

În ciuda popularității crescânde a educației incluzive în dezvoltările educaționale la nivel mondial, conceptul rămâne

controversat. Criticile și rezistența continuă față de educația incluzivă pot limita implementarea acestuia în practică (Armstrong et al., 2010). În primii ani, educația incluzivă a fost uneori văzută ca fiind prea dificilă sau utopică, însă acum este considerată de unii drept „testată și nereușită” (Armstrong et al., 2010, p. 112). De exemplu, Warnock (2010) credea că un număr mare de copii nu pot învăța într-o clasă obișnuită. Conform opiniei sale, nevoile lor educaționale nu pot fi satisfăcute într-un cadru educațional general, iar riscul de bullying și stigmatizare este ridicat. Ea susține astfel dreptul de a învăța, nu dreptul de a învăța în același mediu cu toți ceilalți (Warnock, 2010, p. 36). În aceeași lucrare, Norwich (2010) a răspuns argumentelor lui Warnock. El susține că atunci când educația incluzivă a eșuat, acest lucru a fost legat de deficiențele calității ofertei educaționale generale, și nu de conceptul de educație incluzivă (Norwich, 2010, p. 74). În răspunsul său, Norwich (2010, p. 105) a dezvoltat un „model al continuității flexibile de oferte educaționale”, în care oferta adecvată este livrată într-un cadru de educație incluzivă. Rezultatele sunt aranjamente școlare speciale și „hibride”, care coexistă cu aranjamentele educației incluzive. Johansson (2014) susținea, de asemenea, trecerea dincolo de dualismul dintre școlile de masă și cele speciale. Ea pledează pentru o abordare situată și pragmatică, în care sunt utilizate strategii și resurse diferite pentru a educa copii cu dizabilități. Pe de altă parte, Liasidou (2015) și Slee (2001) s-au opus ideii unui continuum de oferte educaționale de la educația specială la educația incluzivă. Ei susțin că conceptul de continuum raționalizează gândirea și practicile educației speciale și permite societăților să marginalizeze sau să excludă grupuri de copii (Liasidou, 2015, Slee, 2001). Slee (2001) și Barton (1997) remarcaseră deja anterior că școlile speciale nu au motive să existe; ele există doar pentru că sistemul educațional general a eșuat în a educa toți copiii.

În timp ce dezbaterea continuă, aceste voci critice față de educația incluzivă indică complexitatea conceptului și a implementării acestuia (Singal și Muthukrishna, 2016). Singal și Muthukrishna (2016) susțin că, în timp ce aceste dezbateri continuă în contexte din Nord, țările din Sudul Global rămân sub presiunea organizațiilor caritabile și a donatorilor

internaționali de a implementa educația incluzivă pe baza unor modele din Nordul Global.

2.2 Cadru metodologic

Există provocări și bariere în domeniul metodologiilor de predare utilizate în formarea profesorilor. Acestea oferă strategii și soluții pentru instituțiile de formare a cadrelor didactice, ministerele educației și alți factori de decizie din educație pentru a susține și sprijini adaptarea, dezvoltarea și implementarea metodologiilor de predare incluzive. Ne concentrăm pe metodologia din și prin formarea prealabilă a cadrelor didactice – adică metodologia utilizată în procesul de predare din cadrul instituțiilor de formare a cadrelor didactice, precum și metodologia pe care viitorii profesori vor fi așteptați să o utilizeze în școli, în timpul stagiilor de practică și atunci când devin profesori complet formați.

Termenul „metodologie” aici se referă la modul în care predarea și învățarea sunt planificate, organizate, desfășurate și evaluate în cadrul instituțiilor de formare a cadrelor didactice și al școlilor. Metodologia este direct legată de modul în care educația incluzivă este abordată în „lumea reală” a instituțiilor de formare a cadrelor didactice, școlilor și comunităților.

Metodologia didactică incluzivă este intrinsec legată și susținătoare a unui curriculum incluziv. În acest sens, un curriculum incluziv oferă cadrul general în care metodologia de predare incluzivă este pusă în practică.

În România, educația incluzivă reprezintă un pilon fundamental al unui sistem educațional echitabil și accesibil pentru toți elevii, indiferent de diversitatea acestora. Deși educația incluzivă a fost reglementată de lege și susținută de politici educaționale naționale, implementarea sa în practică este în continuare un proces complex și provocator. Printre cele mai mari obstacole se numără pregătirea insuficientă și fragmentată a cadrelor didactice, precum și lipsa de resurse adecvate în școlile din România. Totuși, un aspect esențial al unei educații incluzive de succes este conștientizarea și formarea continuă a profesorilor, care trebuie să fie pregătiți

nu doar pentru integrarea diversității, ci și pentru adaptarea constantă a metodelor pedagogice în funcție de nevoile fiecărui elev.

Importanța formării cadrelor didactice pentru educația incluzivă

Pentru a răspunde provocărilor educației incluzive, procesul de formare a cadrelor didactice trebuie să fie continuu și adaptabil. În România, instituțiile de formare a profesorilor trebuie să îmbine teoria cu practica, pregătind viitorii profesori pentru a face față diversității din clasele lor. Viitorii educatori trebuie să dobândească abilități concrete în gestionarea unei clase incluzive, prin stagii de practică în școli, unde pot experimenta direct integrarea elevilor cu nevoi educaționale speciale. În acest context, este esențial ca profesorii să învețe să aplice metode pedagogice diferite, să utilizeze resurse educaționale variate și să își adapteze stilul de predare astfel încât să răspundă nevoilor diverse ale elevilor.

Un aspect esențial al formării este și promovarea unei reflecții constante asupra propriilor practici educaționale. Aceasta se poate realiza prin colaborarea între profesori, sesiuni de supervizare și sprijin din partea mentorilor sau specialiștilor din domeniul educațional.

Formarea continuă nu ar trebui să se limiteze la informații teoretice, ci să fie o combinație între învățarea de noi tehnici pedagogice și aprofundarea celor deja existente. Profesorii trebuie să fie încurajați să participe la sesiuni de formare continuă care abordează subiecte precum gestionarea diversității, aplicarea unor tehnici inovative de predare și crearea unui mediu de învățare colaborativ.

Rolul unui curriculum incluziv și personalizat

Un curriculum incluziv, adaptabil și flexibil este esențial pentru implementarea cu succes a unei metodologii de predare incluzive. În România, curriculumul național trebuie să fie revizuit și actualizat pentru a răspunde diversității nevoilor elevilor. Acesta ar trebui să permită personalizarea procesului educațional în funcție de ritmul și stilul de învățare al fiecărui elev. De exemplu, elevii cu dizabilități, cei din medii

defavorizate sau cei cu dificultăți de învățare pot beneficia de activități educaționale personalizate, care să le permită să învețe în ritmul propriu, dar și de abordări care să încurajeze interacțiunea și colaborarea cu colegii lor.

Este important ca profesorii să fie încurajați să dezvolte propriile materiale educaționale și să le adapteze în funcție de nevoile fiecărui elev. Folosirea de resurse locale, cum ar fi materiale didactice personalizate sau activități extracurriculare, poate contribui semnificativ la crearea unui mediu educațional adaptabil. În acest sens, formarea continuă joacă un rol esențial, deoarece profesorii trebuie să învețe să aplice aceste resurse locale și să integreze tehnologii educaționale inovative care să sprijine procesul de învățare.

Un alt aspect important al unui curriculum incluziv este integrarea învățării personalizate. Acesta presupune adaptarea activităților educaționale la nevoile specifice ale fiecărui elev, având în vedere dificultățile individuale, dar și stilul de învățare al acestora. Un astfel de curriculum nu doar că sprijină elevii cu nevoi speciale, dar încurajează și dezvoltarea competențelor sociale și emoționale ale tuturor elevilor, oferindu-le oportunitatea de a învăța unii de la alții.

Provocările metodologiei incluzive și necesitatea unui sprijin constant

Implementarea unui model de educație incluzivă în școlile din România se confruntă cu o serie de provocări, de la resursele limitate până la lipsa de pregătire specializată a cadrelor didactice. Una dintre cele mai mari dificultăți este gestionarea diversității într-o sală de clasă, acolo unde pot exista elevi cu nevoi educaționale speciale, elevi din medii defavorizate sau elevi cu dificultăți de învățare. De asemenea, mulți profesori nu dispun de formarea necesară pentru a face față acestor provocări și pentru a aplica metodele didactice incluzive.

Atitudinile negative față de diversitate și lipsa de sprijin din partea autorităților și a școlilor constituie bariere semnificative în implementarea unei educații incluzive de calitate. Aceste obstacole se manifestă adesea sub formă de prejudecăți, stereotipuri și percepții greșite despre elevii cu nevoi educaționale speciale sau provenind din grupuri

marginalizate. De exemplu, unii profesori pot considera că acești elevi nu pot învăța la fel de bine sau nu au aceleași capacități ca restul clasei, iar această atitudine poate duce la excluderea lor din activitățile educaționale sau la tratarea lor diferit față de ceilalți colegi.

Lipsa de sprijin din partea autorităților educaționale și a școlilor înseamnă, adesea, o absență a resurselor necesare – atât materiale, cât și umane – pentru a sprijini acești elevi. Fără formare adecvată, cadrele didactice nu au instrumentele necesare pentru a face față diversității din clasă și pentru a adapta metodele de învățare nevoilor individuale ale elevilor. De asemenea, în multe cazuri, nu există un cadru adecvat de suport din partea autorităților care să asigure formarea continuă a profesorilor și să încurajeze practici educaționale incluzive. Chiar și atunci când există inițiative de formare, acestea nu sunt întotdeauna accesibile pentru toți profesorii, iar lipsește o politică coerentă de susținere și implementare pe termen lung.

Mai mult, lipsa de conștientizare a diversității și a nevoilor speciale ale elevilor contribuie la perpetuarea acestor atitudini negative. Multe dintre problemele legate de educația incluzivă provin dintr-o înțelegere incompletă a ceea ce presupune diversitatea educațională. De exemplu, există adesea confuzie între diferitele tipuri de nevoi speciale (dizabilități fizice, dificultăți de învățare, nevoi socio-economice, etc.) și modul în care aceste nevoi ar trebui abordate în cadrul școlar. În multe cazuri, profesorii nu dispun de cunoștințele necesare pentru a diferenția în mod adecvat strategiile pedagogice și a oferi un sprijin individualizat fiecărui elev.

În acest context, formarea continuă a cadrelor didactice devine un factor crucial nu doar pentru îmbunătățirea competențelor pedagogice, dar și pentru schimbarea mentalităților și atitudinilor față de diversitate. Prin cursuri, workshop-uri și sesiuni de formare continuă, profesorii pot învăța nu doar tehnici pedagogice eficiente, dar și să adopte o viziune mai largă și mai deschisă asupra diversității din școlile lor. În plus, este esențial ca formarea continuă să fie susținută de o reflecție constantă asupra propriei practici

educaționale, astfel încât profesorii să poată identifica și corecta eventualele prejudecăți sau atitudini negative.

O abordare adecvată a diversității în educație presupune, de asemenea, implicarea activă a liderilor educaționali și a autorităților în crearea unui mediu educațional mai incluziv și mai respectuos. Astfel, o schimbare la nivelul mentalităților trebuie să fie susținută de politici educaționale care să încurajeze și să sprijine activitățile de formare continuă a cadrelor didactice, dar și să ofere resursele necesare pentru a face față diversității educaționale. Într-un astfel de context, educația incluzivă poate deveni un obiectiv realizabil, iar elevii cu nevoi speciale vor avea șanse egale de a învăța și de a se dezvolta alături de ceilalți colegi.

Sprijinul continuu acordat cadrelor didactice este un alt factor crucial. În multe școli din România, profesorii se confruntă cu provocările educației incluzive fără a beneficia de suportul necesar din partea colegilor sau al specialiștilor. De aceea, este important ca profesorii să aibă acces la sesiuni de formare continuă și să fie sprijiniți în implementarea unor tehnici inovative de predare.

Tehnologia ca sprijin pentru educația incluzivă

Un alt aspect important al educației incluzive este utilizarea tehnologiei în sprijinul procesului de învățare. Tehnologiile educaționale moderne pot oferi soluții eficiente pentru adaptarea materialelor de învățare, facilitând învățarea personalizată și sprijinind integrarea elevilor cu nevoi speciale. Platformele educaționale online, aplicațiile de învățare adaptivă și alte instrumente digitale pot ajuta profesorii să dezvolte activități educaționale care răspund nevoilor individuale ale elevilor și să le permită acestora să învețe într-un ritm propriu.

De exemplu, elevii cu cerințe speciale educaționale pot beneficia de aplicații care le permit să își exerseze abilitățile într-un mod interactiv și personalizat, iar elevii din medii defavorizate pot avea acces la resurse educaționale online, care să suplimenteze materialele didactice tradiționale. Astfel, tehnologia poate juca un rol important în îmbunătățirea

accesului la educație și în promovarea unei educații incluzive eficiente.

Implementarea unei metodologii didactice incluzive este un proces complex și provocator, care presupune nu doar formarea continuă a cadrelor didactice, dar și schimbarea atitudinilor și a resurselor educaționale. Este necesar să se adopte o abordare sistematică și integrată, care să implice toți factorii responsabili pentru educația elevilor. Doar printr-o metodologie de predare incluzivă bine fundamentată și prin susținerea continuă a cadrelor didactice, vom putea asigura un acces echitabil și de calitate la educație pentru toți elevii din România, indiferent de diversitatea lor.

Cum putem crea contexte educaționale care să ajungă la toți elevii? Aceasta întrebare se îndreaptă spre anumite elemente care se dovedesc a fi utile pentru cei care activează în școli și doresc să elaboreze strategii pentru a dezvolta practicile educaționale. Aceste elemente sunt următoarele:

Să începem de la practicile și cunoștințele existente

Cercetările sugerează că în majoritatea școlilor profesorii au cunoștințe mai multe decât folosesc în prezent. Astfel, dezvoltarea educațională trebuie să valorifice mai bine expertiza și creativitatea deja existente. În acest sens, se dovedește că este din ce în ce mai necesar ca profesorii să colaboreze în procesul de dezvoltare a unor modalități de analiză a propriilor practici, prin observare reciprocă și discuții. Aici, focusul se află pe detaliile intervențiilor din clasă și pe modul în care acestea pot fi ajustate pentru a sprijini o implicare mai responsabilă între profesori și elevi.

Să privim diferențele ca oportunități de învățare

Ajustarea aranjamentelor educaționale existente pare a necesita un proces de improvizație, în care profesorii răspund la feedback-ul oferit de membrii clasei. Pentru un profesor experimentat, acest lucru presupune aplicarea cunoștințelor tacite acumulate în urma multor ani de „învățare prin practică”. Elevii care nu se potrivesc în aranjamentele deja existente pot fi considerați ca oferind „surprize” care invită la noi improvizații. Acest lucru presupune o viziune mai pozitivă asupra diferențelor, o viziune care este dificil de încurajat în

condițiile în care profesorii se simt nepregătiți sau amenințați. În acest sens, este esențial să construim o atitudine deschisă și incluzivă față de diversitatea elevilor, să încurajăm o mentalitate în care diferențele sunt văzute ca o resursă, nu ca o piedică.

Să examinăm barierele din calea participării

Este important să analizăm practicile existente și să identificăm dacă anumite aspecte ale acestora acționează ca bariere în calea participării tuturor elevilor. În acest sens, cercetările au arătat cum unii elevi pot primi mesaje subtile din partea profesorilor care sugerează că aceștia nu sunt apreciați ca învățăcei. Procesul de dezvoltare a metodologiilor incluzive trebuie să includă metode prin care să identificăm și să depășim aceste bariere, oferind sprijin elevilor care se confruntă cu dificultăți. Un element esențial în acest proces este implicarea elevilor în analiza propriilor experiențe de învățare. Punctele de vedere ale elevilor pot constitui o sursă valoroasă de informații pentru stimularea unei discuții sincere și constructive despre provocările și soluțiile posibile.

Să folosim resursele disponibile pentru a sprijini învățarea

Unul dintre aspectele fundamentale ale proceselor descrise este utilizarea mai eficientă a resurselor disponibile, în special a resurselor umane, pentru a crea clase mai primitoare și susținătoare. Posibilitățile sunt considerabile, implicând metode de lucru care să valorifice mai bine energia umană, printr-o colaborare mai strânsă între profesori, personalul de sprijin, părinți și, desigur, elevi. Există dovezi clare că utilizarea mai eficientă a cooperării între elevi poate contribui la dezvoltarea unor clase mai incluzive, îmbunătățind astfel condițiile de învățare pentru toți membrii clasei. Sprijinul reciproc între elevi poate stimula o atmosferă de învățare pozitivă, în care fiecare elev este implicat și sprijinit activ de colegii săi.

Să dezvoltăm un limbaj al bunelor practici

Încurajarea profesorilor la dezvoltarea de experimente educaționale pentru a dezvolta practici mai incluzive nu este deloc un proces ușor, mai ales în contextul în care există

aranjamente de susținere reciprocă insuficiente. Organizarea tradițională a școlilor, în care profesorii rareori au oportunități de a observa practica colegilor lor, reprezintă o barieră semnificativă pentru progres. Aceasta face dificilă dezvoltarea unui limbaj comun al practicii, care să le permită profesorilor să își împărtășească idei și să reflecteze asupra propriilor stiluri de lucru. Progresul în dezvoltarea unor practici mai responsabile și receptive pare să fie legat de oportunitățile profesorilor de a petrece timp în sălile de clasă ale colegilor lor. S-a descoperit, de asemenea, că discutarea înregistrărilor video ale lecțiilor reprezintă o strategie puternică pentru încurajarea reflecției și experimentării. Înregistrările video le oferă profesorilor un mijloc concret de a analiza și îmbunătăți propriile tehnici de predare.

Să creăm condiții care încurajează asumarea riscurilor

Spre deosebire de majoritatea altor profesii, profesorii trebuie să își desfășoare activitatea în fața unui public. Astfel, atunci când le cerem colegilor să experimenteze în practica lor educațională, îi invităm, de fapt, să își asume riscuri. Abordările pe care le propun necesită o atmosferă de lucru care să ofere sprijin pentru asumarea acestor riscuri. De aceea, managementul schimbării este atât de important în crearea condițiilor favorabile pentru dezvoltarea unor practici educaționale mai incluzive. În această privință, colaborarea îmbunătățită într-o comunitate școlară pare a fi un ingredient necesar. O școală în care profesorii colaborează deschis și își împărtășesc experiențele contribuie la crearea unui mediu în care riscurile asumate în cadrul experimentării sunt acceptate și susținute. Doar în acest fel, se poate crea un climat educațional favorabil inovației și schimbării pozitive.

Cu alte cuvinte, crearea unor contexte educaționale incluzive care să răspundă nevoilor tuturor elevilor implică un proces continuu de reflecție și adaptare a practicii educaționale. Acest proces trebuie să fie bazat pe colaborare, învățare reciprocă și experimentare. Crearea unor școli mai incluzive nu presupune doar modificarea curriculumului sau ajustarea unor practici izolate, ci o schimbare a întregii culturi școlare. Prin utilizarea resurselor disponibile, colaborarea eficientă între profesori, elevi, părinți și personalul

de sprijin, precum și crearea unui limbaj comun al practicii educaționale, se poate construi un sistem educațional mai echitabil și mai accesibil pentru toți elevii.

Revenind la ceea ce reprezintă educația incluzivă, aceasta este un proces continuu care vizează oferirea unei educații de calitate pentru toți, respectând diversitatea și diferitele nevoi, abilități, caracteristici și așteptări de învățare ale elevilor și comunităților, eliminând toate formele de discriminare. Viziunea ce ar trebui adoptată pentru sistemele educaționale incluzive este de a asigura faptul că toți elevii, indiferent de vârstă, beneficiază de oportunități educaționale semnificative și de înaltă calitate în comunitatea lor locală, alături de prietenii și colegii lor. Un obiectiv major în realizarea acestei viziuni este de a echipa toți profesorii cu competențele necesare pentru a oferi oportunități educaționale de înaltă calitate pentru toți elevii. Nevoile speciale pot fi definite ca rezultatul unei discrepanțe între ceea ce un sistem educațional oferă de obicei și ceea ce copilul are nevoie pentru a-și susține învățarea. În consecință, dacă toți profesorii ar avea competențele necesare unei educații incluzive, și ar avea deschiderea necesară și disponibilitatea de a realiza inovații didactice, și de a-și asuma anumite riscuri în actul educațional, elevii nu nevoi speciale nu ar mai fi considerați ca atare, deoarece învățarea lor ar putea fi sprijinită dintr-o altă perspectivă. La fel se întâmplă și în cazul profesorilor. Aceștia au nevoie de sprijin pentru a-și da seama că dispun de cunoștințele și înțelegerea relevante și de multe dintre abilitățile necesare pentru a lucra cu toți elevii. Jordan, Schwartz și McGhie-Richmond (2009) observă că școlile pot exclude sau refuza să includă anumite categorii de elevi pe baza faptului că profesorii nu au cunoștințele și abilitățile necesare pentru a-i învăța.

Jordan, Schwartz și McGhie-Richmond (2009) atrag atenția asupra unui fenomen important în educație: școlile pot exclude sau refuza să includă anumite grupuri de elevi din diverse motive, dar unul dintre cele mai frecvente este lipsa de cunoștințe și abilități ale profesorilor pentru a răspunde nevoilor educaționale ale acestora. De exemplu, elevii cu dizabilități sau cei care provin din medii socio-economice defavorizate pot fi considerați ca având „nevoi suplimentare”

de educație, iar în multe cazuri, profesorii nu sunt pregătiți să abordeze aceste nevoi. În acest context, se creează o barieră între acești elevi și accesul lor la educație, deoarece, din cauza lipsei de pregătire, profesorii pot considera că nu pot oferi sprijin adecvat și, prin urmare, îi exclud sau nu îi includ în procesul educativ. Aceasta duce la perpetuarea inegalităților și la crearea unui sistem educațional care nu răspunde nevoilor diversificate ale tuturor elevilor.

Pe de altă parte, Rix și Sheehy (2014) susțin că, de fapt, pedagogia eficientă pentru incluziune nu presupune neapărat dezvoltarea unor abilități „suplimentare” sau „speciale” de către profesori. În schimb, aceștia argumentează că o pedagogie eficientă se bazează pe abilități deja disponibile profesorilor, cum ar fi capacitatea de a diferenția învățarea, de a adapta materialele didactice și de a crea un mediu de învățare flexibil care să răspundă nevoilor individuale ale elevilor. Aceste abilități nu sunt neapărat excepționale, ci sunt abilități fundamentale de învățare și predare pe care toți profesorii le pot dezvolta și utiliza pentru a sprijini incluziunea. Astfel, nu este nevoie de competențe speciale sau de formare continuă exclusivă, ci de o abordare mai adaptabilă și mai empatică a educației, care să permită tuturor elevilor să beneficieze de o educație de calitate, indiferent de contextul lor personal sau social.

Ideea „transformabilității” promovată de Hart et al. (2004) merge chiar mai departe, susținând că fiecare copil are potențialul de a învăța, dar acest potențial poate fi transformat și realizat doar în condițiile unui mediu educațional care să susțină și să valorifice diversitatea. Aceștia consideră că, atunci când profesorii nu sunt influențați de idei preconcepute despre abilitate (de exemplu, că un copil cu dizabilități nu poate învăța la fel de bine ca unul fără dizabilități) și acceptă diferențele ca pe o oportunitate de învățare, pot crea condiții favorabile pentru dezvoltarea întregului potențial al fiecărui elev. Astfel, profesorii pot găsi modalități inovative de a face învățarea accesibilă, de exemplu, prin utilizarea unor metode și materiale didactice alternative, prin încurajarea colaborării între elevi și prin crearea unui climat de încredere și respect. Ideea este că, printr-o schimbare de mentalitate și prin adaptarea

strategiilor pedagogice, învățarea poate deveni un proces mai accesibil și mai incluziv, iar toți elevii pot să participe activ și să progreseze în educație, indiferent de dificultățile întâmpinate.

În concluzie, promovarea incluziunii educaționale nu se referă doar la dezvoltarea unor abilități speciale sau suplimentare pentru profesori, ci mai degrabă la crearea unui cadru educațional flexibil și receptiv la diversitate, în care toți elevii, indiferent de nevoile lor, să poată învăța și să se dezvolte. Aceasta presupune o schimbare de paradigmă în modul în care este înțeleasă învățarea și învățământul, bazată pe o abordare pozitivă și transformativă a diversității.

Pentru a dezvolta o educație incluzivă de calitate, sunt mai multe aspecte cu privire la formarea profesorilor ce trebuie luate în calcul. Activitățile și procesele menționate joacă un rol esențial în dezvoltarea unei practici educaționale incluzive, contribuind la crearea unui mediu educațional care răspunde diversității și nevoilor fiecărui elev. Fiecare dintre aceste procese este interdependent și se influențează reciproc, având un impact semnificativ asupra formării, sprijinului și dezvoltării cadrelor didactice, care sunt fundamentale pentru implementarea educației incluzive.

Formarea inițială a cadrelor didactice

Formarea inițială a cadrelor didactice este un pilon de bază pentru formarea unor profesori capabili să adopte o practică educațională incluzivă. Organizarea și conținutul acestor programe de formare trebuie să includă atât componente teoretice, cât și practici de școală, care sunt fundamentate pe pedagogia bazată pe dovezi. De asemenea, formarea trebuie să sublinieze importanța adaptării metodei de predare la nevoile fiecărui elev, încurajând utilizarea strategiilor diferențiate care să sprijine diversele stiluri de învățare. În plus, recrutarea unui corp profesoral diversificat joacă un rol important, deoarece diversitatea cadrelor didactice poate contribui la crearea unui mediu educațional mai reprezentativ și la stabilirea unor modele de rol pentru elevi. Un cadru educațional diversificat reflectă și realitățile comunității locale, facilitând integrarea și acceptarea diversității în școli, atât la nivelul elevilor, cât și al profesorilor.

De exemplu, un corp profesoral care provine din diverse medii socio-culturale poate oferi elevilor oportunități de a învăța despre diferite perspective și experiențe de viață, contribuind la dezvoltarea unui climat de respect reciproc și înțelegere a diversității.

Formarea profesională continuă

Dezvoltarea profesională continuă reprezintă un alt aspect crucial pentru menținerea și consolidarea unei practici educaționale incluzive. Modelele de practică colaborativă, bazate pe dovezi, sunt esențiale pentru asigurarea unei educații de calitate și pentru îmbunătățirea abilităților pedagogice ale profesorilor. Aceste modele implică colaborarea nu doar între profesori, ci și cu liderii educaționali, experți externi și comunitatea locală, toate având un rol activ în procesul de învățare continuă. Implicarea liderilor educaționali și a experților ajută la implementarea unor strategii inovatoare și la evaluarea impactului acestora, iar comunitatea locală poate oferi un sprijin valoros în ceea ce privește contextul și nevoile specifice ale elevilor. În plus, dezvoltarea profesională continuă trebuie să se desfășoare într-un cadru politic de susținere, care să încurajeze și să sprijine inițiativele educaționale incluzive. Acest cadru poate include politici publice care promovează formarea continuă, finanțarea de proiecte educaționale incluzive și colaborarea interinstituțională, astfel încât profesorii să aibă acces la resurse și oportunități de învățare continuă.

Dezvoltarea și profesionalizarea formatorilor de formatori (în instituțiile de învățământ superior, autoritățile locale/municipale și școli)

Un alt aspect fundamental în promovarea educației incluzive este dezvoltarea și profesionalizarea formatorilor de profesori. Acești formatori joacă un rol esențial în pregătirea noilor cadre didactice, oferindu-le nu doar cunoștințele teoretice, ci și abilități practice pentru a lucra cu elevi din diverse medii și cu nevoi educaționale diferite. Profesionalizarea acestora trebuie să se realizeze atât în instituțiile de învățământ superior, cât și în cadrul autorităților locale sau al școlilor, astfel încât formatorii să fie

pregătiți să răspundă cerințelor educaționale ale comunității și să poată transmite pedagogii inovative și incluzive noilor generații de profesori. Acest proces de dezvoltare trebuie să includă formarea continuă a formatorilor, pentru a le oferi acestora acces la cele mai recente cercetări și strategii educaționale bazate pe dovezi. În plus, colaborarea între instituțiile de învățământ superior, autoritățile locale și școli este esențială pentru crearea unor programe de formare coezive, care să răspundă atât nevoilor profesorilor, cât și celor ale elevilor.

În concluzie, pentru ca educația incluzivă să devină o practică de succes, este esențial ca toate aceste procese să fie integrate într-un sistem coerent și susținut pe termen lung. Acest sistem trebuie să fie construit pe colaborare între profesori, formatori, lideri educaționali, experți și comunități locale, asigurându-se astfel că fiecare elev, indiferent de contextul său, are oportunitatea de a învăța și de a se dezvolta într-un mediu educațional care să sprijine diversitatea și incluziunea.

Factorii decizionali și de sprijin pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice în vederea unei educații incluzive

Unul dintre elementele esențiale ale practicii educaționale incluzive este furnizarea unui sprijin continuu pentru profesori din partea tuturor actorilor implicați în procesul educativ: politicieni și lideri (la nivel național, local și școlar), universități și experți externi, dar și comunitatea locală/școlară. Acest sprijin pentru învățarea pe parcursul întregii cariere a cadrelor didactice se întinde pe întregul spectru de oportunități oferite de formarea inițială a cadrelor didactice, integrarea acestora în sistemul școlar și dezvoltarea profesională continuă. Oportunitățile de dezvoltare profesională sunt mult eficiente atunci când factorii decizionali și profesorii colaborează activ, adoptând o mentalitate de învățare continuă; de exemplu, recunoscând că practicienii experimentați pot învăța din sprijinul acordat profesorilor în formare și că învățarea între colegi reprezintă o formă valoroasă de formare profesională continuă.

În mod concret, sprijinul pentru profesori se manifestă prin mai multe forme de colaborare și susținere din partea diverselor entități, fiecare având un rol crucial în dezvoltarea unor practici educaționale incluzive. Aceste forme de sprijin sunt detaliate mai jos:

1. Sprijinul universităților și al cercetărilor de specialitate

Universitățile și centrele de cercetare joacă un rol fundamental în formarea inițială a cadrelor didactice și în susținerea dezvoltării profesionale continue a acestora. Programele eficiente de formare inițială a cadrelor didactice trebuie să includă pregătire bazată pe cercetări recente, care să ofere informații și strategii inovative pentru implementarea unei educații incluzive. În acest context, educatorii universitari trebuie să fie proactivi și să sprijine dezvoltarea continuă a cadrelor didactice, oferindu-le oportunități de a învăța pe baza cercetărilor actuale și a celor mai noi tendințe în educație.

De asemenea, este esențial ca profesorii să își dezvolte abilități de cercetare pentru a putea analiza eficient informațiile și dovezile disponibile. Aceste abilități includ capacitatea de a colecta și analiza date relevante, de a reflecta asupra acestor informații și de a le aplica în practica lor pedagogică, ceea ce contribuie la o învățare adaptată nevoilor elevilor. Un astfel de sprijin este esențial pentru ca profesorii să rămână la curent cu cele mai bune practici educaționale și să îmbunătățească constant calitatea procesului educațional.

2. Sprijinul comunității locale

Sprijinul comunității, prin formarea unor parteneriate eficiente între diferiți actori locali, este crucial pentru dezvoltarea unor practici educaționale incluzive. Implicarea părinților, a altor profesioniști din domeniul educațional și social, a angajatorilor locali și a agențiilor comunitare poate contribui la creșterea competențelor, cunoștințelor și înțelegerii necesare pentru implementarea educației incluzive. Acești actori locali sunt surse valoroase de sprijin și resurse care pot ajuta profesorii să se adapteze la diversitatea elevilor și să îmbunătățească condițiile de învățare.

Prin colaborarea strânsă cu părinții și comunitatea locală, cadrele didactice pot înțelege mai bine nevoile individuale ale elevilor și pot ajusta metodele de predare în consecință. De asemenea, implicarea activă a comunității poate sprijini dezvoltarea unui climat educațional mai deschis și mai accesibil, în care elevii simt că sunt susținuți și încurajați să își atingă potențialul maxim.

3. Sprijinul politic și legislativ

Sprijinul politic, prin legi și politici educaționale, joacă un rol esențial în crearea unui cadru favorabil pentru educația incluzivă. La nivel național și local, administrația trebuie să susțină educația incluzivă prin politici clare, care să reglementeze și să sprijine implementarea acestora. Aceste politici trebuie să fie însoțite de cadre de evaluare și responsabilitate care să asigure calitatea educației incluzive și să promoveze un sistem educațional echitabil pentru toți elevii.

În plus, este necesar ca sprijinul legislativ să includă și reglementări care să faciliteze accesul elevilor cu nevoi speciale la resurse educaționale adecvate și la un mediu de învățare care să le sprijine dezvoltarea. Un cadru legislativ clar și consistent poate ajuta la asigurarea unor standarde ridicate de calitate în educație și la crearea unui mediu favorabil diversității, unde toți elevii, indiferent de nevoile lor, au șanse egale de a învăța și de a se dezvolta.

4. Sprijinul factorilor decizionali din educație

Leadership-ul la nivel național, local și școlar este esențial pentru crearea unui mediu favorabil educației incluzive. Liderii educaționali trebuie să sprijine cadrele didactice în procesul lor de formare și dezvoltare profesională continuă, oferind resursele și oportunitățile necesare pentru îmbunătățirea practicii educaționale. De asemenea, este important ca liderii să creeze o cultură a învățării și a colaborării în școli, încurajând profesorii să experimenteze și să adopte practici educaționale mai incluzive.

Este la fel de important ca liderii să recunoască necesitatea sprijinului pentru ei înșiși. Ei trebuie să participe la rețele și colaborări cu alți lideri educaționali, atât la nivel

local, cât și național, pentru a împărtăși bunele practici și a învăța unii de la alții. Aceste rețele de sprijin sunt esențiale pentru a menține coeziunea și direcția corectă în implementarea educației incluzive la toate nivelurile.

Sprijinul oferit profesorilor pentru a implementa educația incluzivă nu provine doar dintr-o singură sursă, ci dintr-o rețea complexă de actori care colaborează în mod activ. Universitățile, comunitățile locale, autoritățile politice și liderii educaționali trebuie să lucreze împreună pentru a crea un cadru favorabil dezvoltării unor practici educaționale care să răspundă nevoilor tuturor elevilor. Colaborarea și sprijinul continuu sunt esențiale pentru ca profesorii să își poată îmbunătăți practicile și pentru ca elevii să beneficieze de o educație incluzivă de calitate. Prin adoptarea unei abordări integrate și susținute, educația incluzivă poate deveni o realitate concretă în școlile noastre.

În centrul educației incluzive se află responsabilitatea de a sprijini profesorii pentru a adopta practici incluzive în sala de clasă. Însă, înainte de a discuta despre cum să sprijinim cadrele didactice, este esențial să înțelegem mai bine ce înseamnă „empowerment” (împuternicire) în acest context și ce presupune acest proces pentru profesori. Conform Dicționarului Oxford, termenul „to empower” poate fi definit ca „a face pe cineva mai puternic sau mai încrezător” (n.d.), ceea ce, în contextul educației incluzive, înseamnă a crește încrederea profesorilor pentru a include toți elevii în învățământul lor. De asemenea, „empowerment” poate însemna și „a da cuiva autoritatea sau puterea de a face ceva” (ibid.), ceea ce, în anumite contexte, ar putea implica și acordarea profesorilor de puterea de a decide cine are acces la oportunitățile de învățare și cine nu.

Aceasta este o latură importantă a educației incluzive, deoarece nu doar că profesorii trebuie să fie conștienți de drepturile tuturor elevilor de a învăța, dar trebuie să și aibă instrumentele necesare pentru a le oferi acestora șansa de a învăța și de a se dezvolta. De aceea, este important ca toate aspectele educației incluzive să reflecte asupra modului în care profesorii pot asigura că toți elevii au acces la oportunități de învățare și cum își pot folosi influența pentru a sprijini autonomia elevilor. În acest sens, „empowerment”-ul

profesorilor nu înseamnă doar o creștere a încrederii în propriile abilități pedagogice, dar și responsabilizarea lor de a crea un mediu de învățare care să susțină dezvoltarea fiecărui elev, indiferent de nevoile acestuia.

Pentru a pune în practică o educație incluzivă de succes, profesorii trebuie să fie capabili să îndeplinească o serie de sarcini cheie. Aceste sarcini includ evaluarea elevilor, analiza informațiilor, planificarea lecțiilor, punerea în aplicare a planurilor, adaptarea acestora în funcție de nevoile clasei, evaluarea progresului și reflexia critică asupra propriilor metode de predare. Toate aceste activități trebuie să fie realizate cu un singur scop în minte: asigurarea că toți elevii beneficiază de aceleași oportunități de învățare.

Este necesar ca profesorii să își modifice modul de gândire și să treacă de la ideea că există elevi care sunt mai capabili decât alții sau că doar unii elevi pot beneficia de anumite metode pedagogice, la ideea că fiecare elev merită să fie sprijinit și să aibă acces la resursele educaționale necesare dezvoltării lor. Florian și Linklater (2010) sugerează că această schimbare de mentalitate presupune trecerea de la ideea că „majoritatea” și „unii” elevi pot fi incluși, la ideea că toți elevii trebuie să fie incluși, fără excepție. Astfel, profesorii trebuie să înțeleagă că fiecare elev, indiferent de diversele sale provocări educaționale sau sociale, are dreptul de a învăța și trebuie sprijinit în mod activ în acest proces.

Pentru a realiza acest lucru, profesorii au nevoie de sprijin constant, nu doar din partea colegilor lor, dar și din partea instituțiilor de învățământ și a autorităților educaționale, care trebuie să le asigure condițiile necesare pentru dezvoltarea abilităților lor profesionale și pentru schimbarea atitudinilor. Astfel, procesul de împuternicire a profesorilor nu presupune doar un sprijin teoretic, ci și resursele concrete și metodologia practică necesară pentru a face față diversității educaționale și pentru a implementa schimbări semnificative în sala de clasă. Aceasta presupune un angajament activ față de educația incluzivă, care trebuie să fie reflectat nu doar în atitudinile profesorilor, dar și în infrastructura și politica educațională care sprijină acest tip de educație.

Practici educaționale specifice

Hollenweger et al. (2015) sugerează că, pentru a atinge o practică educațională incluzivă, profesorii trebuie să se angajeze într-o serie de practici specifice, legate de patru componente fundamentale ale educației: profesorul, elevul, curriculumul și contextul. Aceste practici sunt în strânsă corelare cu domeniile de competență ale profesorilor „incluzivi”.

Elevul

În ceea ce privește elevii, este esențial să se valorifice diversitatea acestora, recunoscându-i pe elevi ca persoane cu drepturi la educație. Scopul principal este de a asigura accesul, participarea și învățarea tuturor elevilor, în concordanță cu nevoile fiecăruia dintre aceștia. Acesta subliniază importanța creării unui mediu educațional în care toți elevii, indiferent de dificultățile sau provocările lor, să aibă oportunitatea de a învăța și de a progresa la propriul ritm, fără discriminare sau excludere.

Curriculum-ul

În ceea ce privește curriculum-ul, scopul este de a sprijini toți elevii, recunoscându-i pe aceștia ca învățăcei care trebuie să aibă acces complet la materialele educaționale. Aici, este vital ca profesorii să adapteze materialele și activitățile educaționale pentru a răspunde diversității stilurilor și ritmurilor de învățare, astfel încât fiecare elev să poată beneficia de curriculumul predat. În acest sens, profesorii trebuie să fie flexibili și să utilizeze strategii de învățare diferite pentru a asigura că toți elevii pot învăța și pot face progrese semnificative în procesul educațional.

Contextul

În ceea ce privește contextul, accentul se pune pe colaborare și munca în echipă pentru a construi medii de învățare puternice. Aici, scopul este de a crea un mediu social și fizic care să favorizeze învățarea. Este necesar ca profesorii să colaboreze nu doar între ei, ci și cu părinții, alți profesioniști din domenii conexe și alți membri ai comunității educaționale pentru a construi un mediu în care fiecare elev

se simte acceptat și sprijinit. Colaborarea în acest context nu este doar o metodă, ci o necesitate pentru dezvoltarea unui mediu educațional incluziv, în care toți elevii să aibă șanse egale de succes.

Profesorul

În final, referitor la profesor, este important ca acesta să fie văzut ca un învățăcel responsabil pentru propria învățare continuă. Scopul este de a forma practicieni competenți în educația incluzivă, care să fie capabili să își dezvolte și să își perfecționeze abilitățile pe măsură ce acumulează experiență și cunoștințe. În acest sens, este important ca profesorii să beneficieze de sprijin continuu, atât prin formare inițială, cât și prin învățare pe tot parcursul carierei, astfel încât să poată răspunde eficient nevoilor tuturor elevilor.

Un alt aspect esențial este ca profesorii să primească sprijin pentru a adopta metode inovative și să nu rămână ancorati în metode tradiționale de predare. Într-un context educațional incluziv, este important ca profesorii să fie încurajați să fie flexibili și să permită elevilor să preia treptat responsabilitatea în procesul lor de învățare, pentru a obține rezultate semnificative pe termen lung. Astfel, profesorii trebuie să aibă încrederea că abordările inovative vor contribui la îmbunătățirea experienței educaționale și la dezvoltarea completă a elevilor.

Împuternicirea profesorilor

Empowerment-ul profesorilor este un alt element esențial în acest proces. Cheia succesului educației incluzive este oferirea de principii și un cadru teoretic pe care profesorii să îl poată folosi pentru a înțelege și a face față diverselor situații din clasă. Acest cadru teoretic ar trebui să îi ajute pe profesori să își folosească cunoștințele, abilitățile și experiența pentru a lua decizii bine fundamentate, care să includă toți elevii, și să formuleze răspunsuri eficiente la nevoile lor. Mai mult, profesorii trebuie să învețe cum să adopte o abordare flexibilă și reflexivă în educație, ajustându-și practicile pedagogice în funcție de nevoile specifice ale elevilor lor.

Pentru a asigura succesul unui astfel de model educațional incluziv, este esențial ca profesorii să participe la sesiuni de formare continuă, în cadrul cărora să învețe despre cercetările recente și despre metode inovative de predare. Aceste sesiuni de formare trebuie să fie susținute nu doar la nivel individual, ci și de un întreg sistem educațional care să promoveze educația incluzivă. Este nevoie de un sprijin constant din partea instituțiilor educaționale și autorităților educaționale, dar și de o colaborare constantă între profesori, părinți, elevi și alți actori educaționali, pentru a crea un cadru în care toți elevii să aibă acces la educație de calitate și să poată învăța într-un mediu favorabil dezvoltării lor complete.

În dezvoltarea unui profil de competențe al profesorilor incluzivi, ar trebui să se ia în calcul trei parametri principali care să ghideze atât abordările teoretice, cât și cele practice ale educației incluzive. Acești parametri asigură faptul că profilul devine relevant și aplicabil în diferite contexte educaționale și sisteme de învățământ.

Primul parametru subliniază faptul că incluziunea reprezintă o abordare bazată pe drepturi, având ca fundament convingerea că fiecare elev, indiferent de contextul său sau de nevoile educaționale, are dreptul la o educație de calitate. Acest principiu al drepturilor omului și al justiției sociale este esențial și se reflectă în practici care sprijină incluziunea socială a tuturor elevilor, în special a celor care ar putea fi excluși sau marginalizați.

Al doilea parametru recunoaște complexitatea educației incluzive, argumentând că nu putem concentra competențele profesorilor doar pe sarcini izolate sau abilități tehnice. Este nevoie de o abordare largă a competențelor profesorilor, care să includă cunoștințe, abilități și atitudini flexibile și adaptabile. Aceasta asigură că profesorii pot răspunde diferitelor nevoi ale elevilor, având capacitatea de a adapta metodele educaționale în funcție de specificul fiecărei clase. Această abordare nu se limitează doar la competențele tehnice, ci include o viziune holistică asupra rolului profesorului, care devine un adevărat catalizator al educației incluzive.

Al treilea parametru subliniază importanța contextului politic și social în implementarea educației incluzive. Pornim

de la premisa că educația incluzivă este influențată de politicile naționale și de valorile societale, iar sistemele educaționale trebuie să se alinieze nu doar la politicile naționale, dar și la cele internaționale promovate de organizații precum ONU și UE. Prin integrarea acestora în cadrul național, se poate asigura coerența și eficiența practicilor educației incluzive la nivel global.

Pentru implementarea unei practici educaționale incluzive, profesorii trebuie să se concentreze pe patru componente fundamentale: elevul, curriculumul, contextul și profesorul. Elevii trebuie să beneficieze de acces și participare la educație, fără discriminare, iar materialele educaționale trebuie adaptate pentru a răspunde diversității stilurilor și ritmurilor de învățare. Colaborarea între profesori, părinți și comunitate este esențială pentru un mediu sprijinitor. Profesorii trebuie să fie responsabili de dezvoltarea lor continuă și să adopte metode inovative. Împuternicirea acestora prin formare continuă și un cadru teoretic solid este crucială pentru succesul educației incluzive.

2.3 Evaluarea competențelor și rezultatelor învățării în educația incluzivă

Scopul principal al evaluării este îmbunătățirea învățării pentru toți elevii, incluziv pentru cei cu nevoi educaționale diverse. Profesorii conștientizează faptul că fiecare elev are puncte forte și nevoi unice care pot influența procesul de învățare. În acest sens, vor fi utilizate diferite strategii de evaluare pe parcursul întregului ciclu de învățare-predare, pentru a informa proiectarea curriculumului din clasă și a programelor personalizate, pentru a monitoriza progresul învățării elevilor, a face ajustări în procesul instructiv și pentru a evalua învățarea elevilor în raport cu obiectivele programului educațional și rezultatele învățării acestora.

Evaluarea este un instrument esențial în procesul educațional, având rolul de a sprijini dezvoltarea unei practici didactice eficiente. Folosind evaluări variate și adaptate nevoilor individuale ale elevilor, profesorii pot ajusta strategii didactice pentru a răspunde provocărilor specifice fiecărui

elev. În acest context, evaluarea nu este doar un mijloc de a măsura performanțele elevilor, ci și o modalitate de a înțelege mai bine stilurile de învățare ale acestora, precum și modul în care pot fi sprijiniți pentru a învăța la potențialul lor maxim.

Astfel, prin utilizarea unor strategii de evaluare diferențiate, cum ar fi evaluarea formativă, evaluarea sumativă, autoevaluarea și evaluarea colegială, profesorii pot obține informații valoroase despre progresul elevilor. Evaluările formative, realizate pe parcursul procesului de învățare, permit profesorilor să identifice zonele în care elevii întâmpină dificultăți și să intervină rapid cu strategii de sprijin. Evaluările sumative, realizate la finalul unor perioade de învățare, ajută la măsurarea gradului de îndeplinire a obiectivelor educaționale și la evaluarea eficienței strategiilor de învățământ.

Un aspect important al evaluării este personalizarea acestora, mai ales pentru elevii cu nevoi educaționale speciale. Astfel, profesorii pot crea programe de învățare individualizate, care să răspundă nevoilor fiecărui elev, să valorifice punctele lor forte și să ofere sprijin în zonele unde există dificultăți. Aceste programe personalizate pot include diverse activități, resurse suplimentare și modalități de prezentare a materialului didactic care să corespundă stilurilor de învățare ale elevilor.

Monitorizarea continuă a progresului elevilor este esențială nu doar pentru evaluarea învățării acestora, dar și pentru ajustarea strategiilor didactice, astfel încât să se asigure că fiecare elev beneficiază de sprijinul necesar. Prin urmare, evaluarea trebuie să fie văzută ca un proces continuu și dinamic, care se realizează pe parcursul întregii perioade de învățare și care oferă profesorilor un feedback constant despre cum să îmbunătățească abordările pedagogice.

De asemenea, evaluarea în educația incluzivă presupune o atenție deosebită la diversitatea nevoilor elevilor. Profesorii trebuie să aplice evaluări adaptate pentru elevii cu dificultăți de învățare, elevii cu dizabilități sau cei care provin din medii defavorizate, pentru a le asigura un acces echitabil la educație. În acest sens, este important ca procesul evaluativ să fie flexibil și să permită utilizarea unor instrumente alternative, care să ajute la reflectarea completă

a progresului și abilităților elevilor, dincolo de metodele tradiționale de evaluare.

Nu greșim să afirmăm faptul că evaluarea joacă un rol fundamental în crearea unui mediu educațional care sprijină dezvoltarea fiecărui elev în parte. Folosind evaluări diferite și bine adaptate, profesorii pot contribui semnificativ la îmbunătățirea experienței educaționale, asigurându-se că toți elevii au șansa să învețe și să se dezvolte într-un mod echitabil și eficient

Evaluarea formativă

Evaluarea învățării de tip formativ se referă la experiențele de evaluare care duc la un schimb continuu de informații între elevi și profesori, referitor la progresul elevilor în atingerea unor obiective de învățare clar definite; aceste informații nu sunt utilizate în scopuri de notare. Datele obținute din itemii de evaluare formativă ajută profesorul să înțeleagă punctele forte și nevoile de învățare ale fiecărui elev. Această informație permite profesorilor să identifice elevii care au nevoie de sprijin suplimentar, cei care necesită provocări mai mari, cei care au nevoie de strategii și suporturi personalizate, dar și cei care au nevoie de strategii și suporturi individualizate suplimentare. Evaluarea formativă ajută, de asemenea, elevii să se simtă mai încrezători în propriile lor capacități de învățare și să știe când trebuie să solicite sprijin suplimentar.

Evaluarea formativă joacă un rol crucial în procesul de învățare, având ca scop nu doar măsurarea progresului elevilor, ci și sprijinirea acestora pe parcursul învățării. Spre deosebire de evaluările sumative, care sunt folosite pentru a da note și pentru a evalua performanța finală a elevilor, evaluarea formativă se desfășoară continuu și este axată pe procesul învățării.

Unul dintre aspectele fundamentale ale evaluării formative este faptul că aceasta permite un schimb constant de informații între elevi și profesori. Prin acest schimb, profesorii pot observa nu doar ce au învățat elevii, ci și cum învață aceștia, ceea ce le oferă posibilitatea de a interveni rapid și de a ajusta metoda de predare. De exemplu, în cazul în care un elev întâmpină dificultăți într-o anumită zonă,

profesorul poate adapta lecțiile sau poate oferi activități suplimentare care să sprijine învățarea acestuia. Astfel, evaluarea formativă contribuie la crearea unui mediu de învățare personalizat, în care nevoile fiecărui elev sunt abordate.

Datele provenite din evaluările formative permit profesorilor să identifice elevii care au nevoie de sprijin suplimentar. De exemplu, un elev care întâmpină dificultăți de învățare poate beneficia de strategii suplimentare, cum ar fi sesiuni de recuperare sau suport suplimentar din partea unui mentor. De asemenea, elevii care se descurcă bine în anumite domenii pot fi provocați cu sarcini mai complexe, care le dezvoltă abilitățile și le stimulează creativitatea. Această diferențiere a învățării contribuie la creșterea angajamentului elevilor și la îmbunătățirea performanței lor generale.

Pe lângă sprijinul pe care îl oferă profesorilor pentru a-și ajusta strategiile didactice, evaluarea formativă are și un impact semnificativ asupra elevilor. Aceasta le oferă elevilor un feedback continuu despre progresul lor și îi ajută să înțeleagă mai bine propriile puncte forte și zonele în care mai trebuie să lucreze. În acest fel, elevii pot deveni mai conștienți de procesul lor de învățare și mai responsabili pentru propriul progres. De asemenea, evaluarea formativă contribuie la creșterea încrederii elevilor în propriile abilități, întrucât aceștia primesc un feedback constructiv care îi motivează să își îmbunătățească performanțele.

Un alt beneficiu important al evaluării formative este faptul că aceasta ajută elevii să înțeleagă când au nevoie de sprijin suplimentar și să știe când să solicite ajutor. De multe ori, elevii pot întâmpina dificultăți în învățare, dar nu sunt conștienți de faptul că pot beneficia de sprijin suplimentar din partea profesorilor sau a colegilor. Evaluarea formativă creează un mediu în care elevii pot exprima aceste nevoi și pot accesa resurse suplimentare atunci când este necesar, ceea ce le permite să depășească mai ușor obstacolele întâmpinate.

Așadar, evaluarea formativă nu este doar un instrument de evaluare a progresului elevilor, ci și un mecanism esențial pentru îmbunătățirea învățării și pentru crearea unui mediu educațional care să sprijine dezvoltarea fiecărui elev. Prin oferirea unui feedback continuu, personalizat și bazat pe

dovezi, aceasta contribuie la creșterea încrederii elevilor în propriile lor abilități, îi ajută să își îmbunătățească performanțele și le oferă sprijinul necesar pentru a-și atinge potențialul maxim.

Evaluarea sumativă

Evaluarea învățării de tip sumativ se referă la experiențele de evaluare concepute pentru a colecta informații despre învățarea elevilor, în scopul de a face judecăți privind performanța și realizările elevilor la sfârșitul unei perioade de instruire. Aceste informații sunt împărtășite elevilor, părinților sau tutorilor acestora și altor persoane care au dreptul să le cunoască. Evaluarea sumativă rezultă, de obicei, în acordarea unei note. Profesorii trebuie să bazeze această notă doar pe ceea ce elevul demonstrează în raport cu rezultatele învățării prevăzute de curriculumul provincial sau cu obiectivele stabilite în planul educațional individualizat. Alți factori, cum ar fi comportamentul sau obiceiurile de muncă ale elevului, pot fi observați; totuși, acești factori trebuie raportați separat de evaluarea rezultatelor învățării.

Evaluarea sumativă joacă un rol esențial în procesul educațional, fiind utilizată pentru a evalua progresul și realizările elevilor la finalul unei perioade de învățare. Aceasta are scopul de a măsura cât de bine elevii au înțeles și au dobândit cunoștințele și abilitățile prevăzute de curriculumul educațional sau de planurile individualizate de învățare. În general, evaluările sumative sunt asociate cu acordarea unui rezultat final (cum ar fi o notă sau un punctaj), care reflectă performanța elevului într-un anumit interval de timp. Aceste rezultate sunt folosite pentru a lua decizii despre nivelul de pregătire al elevului, promovarea acestuia într-o clasă superioară sau eventuale intervenții educaționale suplimentare.

Un aspect important al evaluării sumative este faptul că aceasta se bazează exclusiv pe ceea ce elevul a demonstrat în raport cu obiectivele de învățare stabilite. De exemplu, dacă un elev a învățat și a aplicat corect concepte și abilități dintr-un domeniu specific, acest lucru va fi reflectat în nota sau rezultatul final al evaluării sumative. Este esențial ca evaluarea să fie obiectivă și să se bazeze strict pe criteriile de

performanță stabilite anterior, pentru a asigura o evaluare echitabilă a progresului elevului.

De asemenea, evaluarea sumativă este folosită pentru a furniza feedback atât elevilor, cât și părinților sau tutorilor acestora. Acest feedback este un instrument valoros care ajută la înțelegerea progresului elevului și la identificarea eventualelor domenii de îmbunătățire. În plus, părinții pot utiliza aceste informații pentru a susține învățarea acasă sau pentru a colabora mai eficient cu profesorii în vederea sprijinirii dezvoltării educaționale a copilului lor.

Un alt aspect semnificativ al evaluării sumative este că, deși aceasta se concentrează pe evaluarea cunoștințelor și abilităților academice, poate lua în considerare și alți factori, cum ar fi comportamentul elevului și obiceiurile de muncă. De exemplu, un elev poate demonstra o performanță excelentă în materie de cunoștințe teoretice, dar poate avea dificultăți în a lucra în echipă sau în a respecta termenele limită. Aceste observații pot oferi o imagine mai completă asupra evoluției elevului, dar trebuie să fie raportate separat de evaluarea propriu-zisă a rezultatelor învățării, pentru a nu influența nota finală.

Totodată, evaluarea sumativă este un instrument util pentru a evalua eficiența procesului educațional, oferind informații despre succesul sau eșecul unui anumit program de învățământ sau al unor metode pedagogice utilizate. Astfel, aceasta poate ajuta autoritățile educaționale să ia decizii privind îmbunătățirea sau modificarea strategiilor de învățământ pentru a răspunde mai bine nevoilor elevilor.

În concluzie, evaluarea sumativă este o componentă esențială a procesului educațional, deoarece oferă o evaluare finală a progresului elevilor, fiind folosită pentru a lua decizii educaționale importante, cum ar fi promovarea sau identificarea nevoilor suplimentare de sprijin. De asemenea, aceasta furnizează feedback important pentru elevi, părinți și profesori, ajutând la orientarea și îmbunătățirea continuă a procesului de învățare.

Echitatea și corectitudinea în evaluare

Evaluarea poate crea adesea motiv de îngrijorare pentru elevi și părinți, temeri pe care profesorii trebuie să le abordeze. Aceste îngrijorări pot apărea din confuzia legată de scopul unei evaluări și de modul în care aceasta va fi aplicată tuturor elevilor din clasă. Este important să explicăm cum tratamentul tuturor elevilor în mod identic sau egal nu este neapărat corect. Corectitudinea în evaluare se referă la oferirea tuturor elevilor unei oportunități echitabile de a-și demonstra învățarea. Aceasta poate însemna că unii elevi vor necesita adaptări sau modificări ale unei strategii de evaluare, pentru a le oferi o oportunitate echitabilă de a-și demonstra cunoștințele. O strategie de evaluare corectă oferă:

- o oportunitate ca elevii să obțină succesul;
- date semnificative care reflectă realizările elevilor;
- flexibilitate, acolo unde este necesar, pentru a satisface nevoile individuale ale elevilor.

O strategie de evaluare echitabilă:

- menține standarde înalte pentru învățarea elevilor, chiar și atunci când evaluarea este individualizată, și
- măsoară cu acuratețe performanța, chiar și atunci când sunt implementate adaptări.

Corectitudinea și echitatea sunt principii fundamentale în educație, iar evaluarea nu face excepție. Aceste concepte se referă la modalitatea în care elevii sunt evaluați și la modul în care profesorii se asigură că toți elevii au aceleași șanse de a-și demonstra învățătura. De multe ori, există o confuzie între ideea de a trata toți elevii la fel și ideea de a le oferi tuturor oportunități echitabile. În realitate, a trata pe toți elevii la fel nu este întotdeauna un comportament corect, deoarece fiecare elev are nevoi și abilități diferite. În schimb, ceea ce trebuie să se asigure este faptul că toți elevii au șansa de a-și demonstra cunoștințele în modul cel mai adecvat pentru ei.

Corectitudinea în evaluare nu înseamnă că toți elevii trebuie să fie evaluați în același mod, ci că toți trebuie să aibă posibilitatea de a-și arăta cunoștințele într-un mod care reflectă cu adevărat progresul lor. De exemplu, un elev care are dificultăți în a citi rapid poate beneficia de mai mult timp pentru a finaliza un test, iar acest lucru nu ar trebui să fie considerat o favoare, ci o adaptare necesară pentru a-i oferi

acelui elev o oportunitate echitabilă de a-și demonstra înțelegerea materialului. Astfel, echitatea în evaluare presupune oferirea de sprijin și modificări adecvate care să permită tuturor elevilor să participe în mod activ la procesul de evaluare, indiferent de diferitele lor abilități sau nevoi.

O strategie de evaluare corectă trebuie să asigure că toți elevii au șansa de a obține succesul. Acest lucru înseamnă că profesorii trebuie să fie pregătiți să creeze un mediu de evaluare în care fiecare elev să se simtă sprijinit, iar evaluarea să reflecte în mod real realizările lor academice. Astfel, evaluarea nu trebuie să fie un simplu instrument de acordare a notelor, ci un proces care ajută profesorii să înțeleagă progresul elevilor și să identifice zonele în care aceștia pot necesita ajutor suplimentar.

În plus, o evaluare echitabilă este una care menține standarde înalte pentru învățarea elevilor, chiar și atunci când este personalizată. De exemplu, un elev care primește suport suplimentar pentru a înțelege o lecție nu ar trebui să fie evaluat mai ușor sau să fie considerat mai puțin capabil. Evaluarea trebuie să fie adaptată nevoilor fiecărui elev, dar să fie corectă în ceea ce privește standardele de învățare. Aceasta înseamnă că, indiferent de acomodările oferite, rezultatul evaluării trebuie să reflecte cu acuratețe performanța elevului în raport cu obiectivele de învățare stabilite.

De asemenea, o strategie de evaluare echitabilă este una care, pe lângă faptul că asigură accesibilitatea pentru toți elevii, permite și măsurarea corectă a performanței acestora. Acomodările, cum ar fi timpul suplimentar sau ajutorul suplimentar pentru anumite activități, nu schimbă standardele de evaluare, ci doar oferă elevilor posibilitatea de a-și demonstra abilitățile într-un mod care ia în considerare particularitățile lor individuale. Aceste strategii nu doar că ajută la obținerea unor date semnificative privind realizările elevilor, dar și sprijină dezvoltarea unei înțelegeri mai clare a progresului lor.

Putem conchide că echitatea și corectitudinea în evaluare nu sunt doar concepte esențiale, ci și practici care trebuie implementate cu grijă în cadrul educațional. Acestea garantează că toți elevii au o șansă echitabilă de a-și demonstra învățătura, contribuind astfel la crearea unui

sistem educațional mai incluziv și mai adaptat nevoilor fiecărei persoane.

Planificarea evaluării

O evaluare eficientă se bazează pe planificarea anuală și ia în considerare punctele forte și nevoile de învățare ale tuturor elevilor. Profesorii trebuie să acorde timp la începutul semestrului pentru a cunoaște elevii și pentru a stabili o relație de colaborare pozitivă. De asemenea, există mai multe modalități prin care profesorii pot să își cunoască elevii atunci când începe semestrul:

- Revizuirea dosarului personal al elevilor;
- Discuții cu profesorul de anul trecut;
- Dialoguri cu părinții sau tutorii elevilor;
- Analiza unor mostre de lucrări ale elevilor (Bennett și Mulgrew, 2018, p. 28).

Profesorii pot utiliza datele evaluărilor elevilor pentru a-și ajusta strategiile de instruire, pentru a implementa suporturi și strategii țintite și, pentru acei elevi care nu au avut încă succes, pentru a pune în aplicare suporturi și strategii individualizate.

Planificarea anuală extinsă reprezintă un proces esențial care asigură o învățare relevantă și personalizată pentru fiecare elev. La începutul unui semestru sau al unui an școlar, este crucial ca profesorii să aloce timp pentru a înțelege mai bine profilul fiecărui elev, deoarece acest lucru le permite să adapteze strategiile didactice astfel încât să răspundă nevoilor specifice ale elevilor. Planificarea anuală trebuie să fie flexibil și să se bazeze pe nevoile și abilitățile diversificate ale elevilor, iar evaluarea trebuie să fie un instrument care reflectă acest lucru.

Pentru a avea o înțelegere clară a fiecărui elev, este important ca profesorii să aibă o imagine de ansamblu asupra evoluției anterioare a acestora. Revizuirea dosarului personal al elevilor poate oferi informații esențiale privind performanțele lor anterioare, comportamentul în clasă, dar și eventualele dificultăți de învățare pe care le-au întâmpinat. Aceste informații ajută profesorii să înțeleagă mai bine punctele forte și zonele în care elevii pot avea nevoie de suport suplimentar.

Un alt instrument util în procesul de cunoaștere a elevilor este discuția cu profesorul de anul trecut. Această comunicare poate oferi o continuare a informațiilor deja existente și poate ajuta la identificarea nevoilor educaționale sau comportamentale specifice ale elevilor, care ar putea necesita ajustări în abordările pedagogice ale profesorului curent.

În plus, discuțiile cu părinții sau tutorii elevilor sunt o sursă importantă de informații, deoarece aceștia pot oferi perspective valoroase asupra comportamentului și performanței elevilor în afacerea școlii. Părinții pot dezvălui aspecte importante despre stilurile de învățare ale copiilor lor sau despre eventualele provocări cu care se confruntă acasă, aspecte care pot influența învățarea acestora în mediul școlar.

Analiza unor mostre de lucrări ale elevilor este un alt mod eficient prin care profesorii pot să înțeleagă mai bine competențele elevilor. Aceste mostre oferă o idee clară despre nivelul de înțelegere al elevilor și despre stilurile lor de învățare. De asemenea, ele pot dezvălui modalități prin care elevii își organizează gândirea sau abilitățile lor de aplicare a cunoștințelor în practică.

În continuare, pentru a asigura succesul școlar al tuturor elevilor, datele de evaluare trebuie folosite în vederea identificării rapide a elevilor care întâmpină dificultăți de învățare și oferirea unor intervenții timpurii și eficiente. Acesta presupune utilizarea de strategii de instruire universale, care sunt aplicate tuturor elevilor, dar și strategii țintite pentru elevii care au nevoie de sprijin suplimentar. În cazul în care aceste intervenții nu sunt suficiente, profesorii pot implementa suporturi și strategii individualizate, pentru a răspunde nevoilor specifice ale fiecărui elev.

Astfel, planificarea și evaluarea sunt interdependente și trebuie să contribuie împreună pentru a asigura succesul fiecărui elev. Programul de studii trebuie să fie flexibil și adaptabil, iar evaluările trebuie să reflecte progresul elevilor, având la bază o înțelegere profundă a abilităților și nevoilor fiecăruia. Implementând aceste practici, profesorii pot contribui la crearea unui mediu educațional mai echitabil și mai incluziv.

Este important ca profesorul să discute cu părintele sau tutorele elevului despre utilizarea ajustărilor sau tehnologiilor asistive pentru a se asigura că aceștia înțeleg nevoile de învățare și succesul copilului lor.

Comunicarea deschisă între profesori și părinți sau tutori este esențială pentru succesul școlar al elevului, mai ales atunci când sunt utilizate acomodări sau tehnologii asistive. Aceste ajustări pot include măsuri precum timpul suplimentar pentru examene, materiale educaționale adaptate, tehnologii de asistență sau strategii de învățare personalizate, care ajută elevul să își atingă potențialul maxim în ciuda unor dificultăți de învățare sau alte provocări.

Discuțiile despre ajustări și tehnologii asistive sunt foarte importante deoarece acestea ajută părinții și tutorii să înțeleagă cum pot contribui activ la sprijinirea învățării copilului lor acasă și în alte contexte, precum activitățile extrașcolare. Părinții trebuie să fie informați nu doar despre ajustările specifice aplicate în școală, dar și despre modul în care acestea sunt aliniate nevoilor de învățare ale elevului. De asemenea, acest tip de dialog poate clarifica eventualele îngrijorări sau întrebări pe care părinții le-ar putea avea, contribuind astfel la o colaborare eficientă între școală și familie.

Mai mult, este important ca părinții să fie conștienți de impactul pozitiv pe care aceste acomodări îl pot avea asupra progresului educațional al copilului lor. Aceste suporturi nu sunt un „tratament special”, ci o metodă de a asigura o învățare echitabilă și accesibilă pentru fiecare elev, în funcție de propriile nevoi. Astfel, profesorii și părinții pot colabora pentru a dezvolta o abordare coerentă și continuă în sprijinul învățării elevului, oferindu-i acestuia toate resursele necesare pentru a reuși.

În final, această colaborare strânsă între școală și familie poate contribui semnificativ la dezvoltarea unei relații de încredere, esențială pentru succesul educațional al elevului, mai ales atunci când sunt implementate ajustări care sprijină nevoile sale specifice de învățare.

Strategii de evaluare și suporturi posibile

Strategii universale (Nivel 1)

Dacă ar fi să realizăm un profil al elevului, ar trebui să includem aici modurile și condițiile în care elevii învață cel mai bine, incluzând informații despre interesele elevilor, preferințele și stilurile de învățare, precum și diferențele legate de gen, cultură și personalitate.

Scopul unui profil al elevului nu este de a pune etichete elevii sau de a-i pune în categorii, ci de a ajuta profesorii să înțeleagă mai bine ce strategii didactice și de învățare pot veni în sprijinul procesului de învățare. Profilurile elevilor vor fi dinamice deoarece se vor schimba pe măsură ce aceștia cresc și se dezvoltă; prin urmare, se recomandă ca profesorii să colaboreze cu elevii și părinții, după caz, pentru a actualiza aceste profiluri la începutul fiecărui semestru.

Spre exemplu, Kathy Howery (n.d., citată în Ministerul Educației din British Columbia), de la Universitatea din Alberta, Canada, sugerează că un profil al elevului ar trebui să includă următoarele elemente:

- evaluări formative,
- evaluări sumative,
- o listă a intereselor, pasiunilor, hobby-urilor elevului,
- preferințele de învățare,
- punctele forte,
- nevoile de învățare și
- exemple de proceduri care au funcționat în trecut.

Un profil detaliat al fiecărui elev este esențial pentru a înțelege în profunzime cum acesta învață și se dezvoltă individual. Profilul poate include informații despre stilurile de învățare preferate, care pot varia de la vizual la auditiv sau kinestezic, și poate lua în considerare cum aceste stiluri influențează eficiența învățării. De exemplu, un elev care preferă învățarea vizuală poate beneficia de resurse vizuale suplimentare, cum ar fi diagrame, grafice sau prezentări multimedia.

În plus, profilurile individuale ajută profesorii să răspundă nevoilor specifice ale elevilor, cu precădere al celor care pot avea nevoi educaționale speciale sau care provin din diverse medii culturale sau sociale. De asemenea, aceste

profiluri facilitează o abordare personalizată a educației, adaptându-se la diversitatea elevilor și creând un mediu mai incluziv. De exemplu, un elev care vine dintr-un mediu cultural diferit poate avea nevoie de strategii educaționale care respectă și integrează această diversitate culturală.

Actualizarea periodică a profilurilor elevilor este, de asemenea, crucială pentru a se asigura că strategiile educaționale rămân relevante pe măsură ce elevii evoluează și își schimbă interesele sau nevoile. De asemenea, este important ca acest proces să implice părinții și să țină cont de feedback-ul acestora, deoarece aceștia pot oferi informații valoroase despre comportamentele și interesele copilului în afacerea școlii.

Prin urmare, un profil de învățare nu este doar un instrument pentru identificarea nevoilor elevului, ci și un ghid care ajută la crearea unui mediu educațional mai eficient și mai personalizat. Implementarea strategiilor de evaluare formative și sumative, corelate cu informațiile din profilul elevului, poate sprijini un învățământ care să pună accent pe dezvoltarea completă a fiecărui elev.

Evaluarea diferențiată

Diferențierea este un proces prin care profesorii îmbunătățesc învățarea prin potrivirea caracteristicilor elevilor cu instruirea, strategiile de învățare și strategiile de evaluare. Diferențierea nu înseamnă individualizare. Practicile diferențiate caută modele în nevoile de învățare ale elevilor și apoi creează strategii care vizează grupuri de elevi din clasă. Evaluarea diferențiată presupune oferirea de opțiuni flexibile pentru elevi în ceea ce privește produsul, procesul și modalitatea prin care își demonstrează învățarea.

Câteva exemple de evaluare diferențiată includ proiecte individuale, proiecte bazate pe rezolvarea de probleme, contracte de învățare, jocuri de rol sau performanțe, comprimarea curriculumului pentru elevii care cunosc deja conceptul, opțiuni în funcție de stilurile de învățare (auditiv, vizual, kinestezic), portofolii, activități diferențiate pe nivele de abilități, întrebări deschise și închise, și oportunități de a refă un test.

Evaluarea diferențiată reprezintă un aspect esențial al educației moderne, care recunoaște diversitatea elevilor și încearcă să răspundă acestor diferențe printr-o abordare flexibilă și adaptabilă. Diferențierea se bazează pe ideea că fiecare elev învață într-un mod unic, având nevoi și stiluri de învățare proprii. Astfel, pentru a maximiza succesul învățării, profesorii trebuie să ajusteze strategia didactică, să aplice diverse metode de predare și să ofere diverse modalități de evaluare, în funcție de caracteristicile fiecărui elev.

Este important de menționat că diferențierea nu înseamnă tratarea fiecărui elev în mod izolat, ci identificarea grupurilor de elevi cu nevoi similare și aplicarea unor strategii didactice și evaluative care să le răspundă acestora. De exemplu, elevii care au o înțelegere rapidă a unui concept pot fi provocați cu activități mai complexe, în timp ce ceilalți pot primi mai multe explicații sau activități suplimentare pentru a aprofunda conceptul.

Evaluarea diferențiată oferă elevilor posibilitatea de a alege modul prin care își demonstrează învățarea, ceea ce poate spori motivația și încrederea în sine. De exemplu, un elev care este mai vizual poate opta pentru un proiect vizual, în timp ce un altul poate prefera să explice verbal ceea ce a învățat. Acest tip de evaluare permite elevilor să folosească resursele și abilitățile lor într-un mod care să le reflecte stilul de învățare individual, facilitând o înțelegere mai profundă și o evaluare mai corectă a progresului lor.

Mai mult, evaluarea diferențiată încurajează o abordare incluzivă, care răspunde nevoilor educaționale ale tuturor elevilor, inclusiv celor cu nevoi speciale sau celor care se confruntă cu dificultăți în învățare. Aceste practici ajută la eliminarea barierelor în învățare și la crearea unui mediu educațional care susține diversitatea și accesibilitatea învățării pentru toți elevii.

De asemenea, evaluarea diferențiată poate contribui la dezvoltarea unei relații mai bune între elevi și profesori. Prin oferirea unor opțiuni flexibile și adaptate, elevii se simt mai respectați și înțeleși, iar profesorii pot observa mai clar progresul individual al fiecăruia. În plus, prin încurajarea reflecției și autoevaluării, acest tip de evaluare îi ajută pe elevi să devină mai conștienți de propriile lor puncte forte și zone de

îmbunătățire, încurajând astfel învățarea auto-direcționată și responsabilizarea în procesul educativ.

În concluzie, evaluarea diferențiată nu doar că sprijină dezvoltarea abilităților fiecărui elev, dar contribuie și la crearea unui mediu educațional mai echitabil și mai incluziv, care recunoaște și valorifică diversitatea învățării.

Strategii țintite (Nivelul 2)

Scaffold-ingul este o strategie didactică prin care profesorii oferă elevilor care întâmpină dificultăți un sprijin suplimentar pentru a îmbunătăți învățarea și pentru a ajuta la stăpânirea conceptelor și abilităților. Scaffolding-ul în evaluare include strategii precum:

- formate alternative prin care elevii pot accesa informațiile,
- organizatoare pentru a fragmenta sarcinile pentru elevi,
- formate alternative prin care elevii pot oferi dovezi ale învățării,
- timp suplimentar pentru a învăța materialul și a finaliza sarcinile,
- feedback detaliat asupra lucrărilor aflate în desfășurare. (Bennett și Mulgrew, 2018, p. 65)

Ajustările sau tehnologiile asistive reprezintă o modificare sau ajustare a modului în care un elev este așteptat să învețe, să finalizeze sarcini sau să participe la activitățile din clasă. Adaptările includ strategii speciale de predare sau evaluare, echipamente sau alte suporturi care elimină sau cel puțin reduc impactul nevoilor de învățare individuale ale unui elev. Scopul adaptărilor este de a oferi elevilor cu nevoi educaționale speciale o oportunitate echitabilă de a avea succes. Ajustările sau tehnologiile asistive pentru evaluare pot include:

- acordarea unui timp extins pentru test,
- permiterea pauzelor în timpul unui test,
- reducerea numărului de întrebări,
- divizarea evaluării în părți mai mici și administrarea acestora la momente separate,
- traducerea evaluării sau oferirea unui interpret,
- permiterea utilizării dicționarilor bilingve,

- adaptarea textului la un nivel adecvat de citire,
- permiterea elevului de a înregistra audio răspunsurile,
- oferirea unui spațiu separat pentru evaluare,
- furnizarea de căști care reduc zgomotul ambiental.

Este important ca profesorul să discute cu părintele sau tutorele elevului despre utilizarea acomodărilor sau a tehnologiilor asistive pentru a se asigura că aceștia înțeleg nevoile educaționale ale copilului lor și cum să-l sprijine în procesul de învățare și evaluare.

Strategiile țintite, incluzând scaffolding-ul și acomodările, sunt esențiale pentru asigurarea unui mediu educațional accesibil și echitabil pentru toți elevii, mai ales pentru cei care se confruntă cu dificultăți de învățare. Aceste abordări personalizate permit elevilor să își depășească provocările și să își atingă potențialul maxim, indiferent de dificultățile cu care se confruntă.

Scaffolding-ul este un instrument valoros pentru profesori, deoarece permite crearea unor planuri de învățare adaptate nevoilor individuale ale elevilor. Prin utilizarea unor resurse suplimentare, cum ar fi organizatoarele grafice, explicațiile suplimentare sau formatele alternative, profesorii pot ajuta elevii să înțeleagă mai bine materialul didactic și să își dezvolte abilități esențiale. De asemenea, feedback-ul detaliat și timpul suplimentar oferit în cadrul evaluărilor contribuie la o evaluare mai corectă și mai constructivă a progresului elevului.

Ajustările și tehnologiile asistive joacă un rol crucial în adaptarea evaluărilor pentru a se potrivi cu stilurile și nevoile de învățare diverse ale elevilor. De exemplu, oferirea unui timp suplimentar pentru testări poate ajuta elevii care au dificultăți de procesare a informațiilor sau de gestionare a timpului să demonstreze adevăratul lor nivel de înțelegere, fără a fi limitați de constrângerea unui timp strict. De asemenea, posibilitatea de a folosi dicționare bilingve sau de a înregistra audio răspunsurile poate facilita înțelegerea materialului și îmbunătățirea performanței elevilor care au dificultăți lingvistice sau de exprimare.

Un alt aspect important este colaborarea strânsă între profesori și părinți sau tutori. Discuțiile despre acomodările și suporturile necesare pot oferi o înțelegere mai clară a nevoilor

educaționale ale elevilor, iar acest dialog continuu poate sprijini succesul lor în cadrul educațional. Părinții pot oferi informații valoroase despre cum reacționează elevul la diferite strategii de învățare și pot colabora cu profesorii pentru a ajusta metodele de evaluare, asigurându-se astfel că elevul beneficiază de cele mai bune condiții pentru a învăța și a se dezvolta.

În concluzie, utilizarea strategiilor țintite, cum ar fi scaffolding-ul și acomodările, nu doar că sprijină învățarea elevilor, dar și promovează o educație mai incluzivă și mai adaptabilă, în care fiecare elev are șansa de a atinge succesul. Aceste strategii nu sunt doar utile pentru elevii cu nevoi speciale, ci și pentru toți elevii, deoarece ajută la crearea unui mediu educațional mai flexibil, care răspunde nevoilor diverse ale tuturor participanților.

Strategii individualizate (Nivelul 3)

Elevii cu nevoi educaționale specifice au adesea un plan educațional individualizat elaborat de profesorii de la clasă, care detaliază componentele programului educațional al acestora. Planul educațional individualizat este un document de planificare care ajută la monitorizarea și evaluarea progresului educațional al elevului. Unii elevi vor urma un program adaptat, ceea ce înseamnă că programul lor educațional se bazează pe curriculumul standard, dar sunt făcute ajustări în procesele de predare și învățare pentru a răspunde nevoilor unice ale elevilor. De obicei, elevii talentați și cei care performează sub nivelul clasei vor avea un program adaptat. Alți elevi vor urma un program modificat, ceea ce înseamnă că programul lor educațional este format din obiective de învățare semnificativ diferite de curriculumul provincial, dezvoltate specific pentru a satisface nevoile lor unice.

Indiferent dacă un elev urmează un program adaptat sau modificat, obiectivele și scopurile de învățare din planul educațional individualizat vor fi exprimate în termeni măsurabili care stabilesc standardele pentru învățarea elevului. Orice acomodări sau tehnologii asistive pentru învățare și evaluare vor fi, de asemenea, identificate. Profesorii pot fi nevoiți să creeze strategii și instrumente specializate de

evaluare în clasă pentru a colecta dovezi care să măsoare învățarea elevilor, având în vedere obiectivele individualizate din planul educațional individualizat. De asemenea, profesorii pot alege să implice asistenți educaționali în colectarea dovezilor privind învățarea elevilor, folosind strategiile concepute de profesor, pe care acesta le va utiliza ulterior pentru a evalua progresul elevilor.

Strategiile specializate de evaluare în clasă pot include:

- metode de observație, cum ar fi înregistrările unor cursuri sau ale unor testări orale, liste de verificare și scale de evaluare;
- portofolii și revizuirea exemplurilor de lucrări ale elevilor;
- evaluarea performanței;
- role play (jocuri de rol) și interviuri;
- inventare și rubrici specializate.

Strategiile individualizate sunt esențiale pentru elevii care prezintă nevoi educaționale speciale, deoarece acestea asigură o abordare personalizată care răspunde diversității învățării. Crearea unui plan educațional individualizat (PEI) sau a unui plan de suport instrucțional (PSI) nu doar că sprijină învățarea elevilor, dar permite profesorilor să monitorizeze îndeaproape progresul acestora, asigurându-se că sunt atinse obiectivele stabilite. Acest plan devine un ghid clar pentru toți cei implicați în educația elevului, oferind un cadru detaliat și măsurabil de evaluare și progres.

Unul dintre principalele avantaje ale unui plan educațional individualizat este flexibilitatea acestuia de a răspunde nevoilor individuale ale elevilor. De exemplu, un elev care are abilități avansate într-un anumit domeniu poate urma un program adaptat pentru a încuraja aprofundarea cunoștințelor sale, în timp ce un alt elev care are dificultăți într-un domeniu specific poate beneficia de un program modificat pentru a sprijini înțelegerea sa treptată a materialului. De asemenea, elevii cu nevoi educaționale speciale pot beneficia de sprijin suplimentar, prin ajustări și tehnologii asistive care le permit să participe mai activ la procesul educațional, fără a fi restricționați de dificultățile lor.

Strategiile de evaluare specializate sunt fundamentale pentru a măsura progresul elevilor în cadrul unui plan educațional individualizat. Acestea permit colectarea de dovezi

multiple ale învățării, prin metode adaptate nevoilor fiecărui elev. De exemplu, folosirea portofoliilor oferă o oportunitate de a urmări dezvoltarea unui elev de-a lungul timpului și de a observa îmbunătățirile sau dificultățile acestuia. Evaluările prin jocuri de rol sau interviuri permit elevilor să demonstreze înțelegerea lor într-un mod mai dinamic și mai aplicat, în loc să fie limitați la teste tradiționale. În plus, rubricile și inventarele specializate oferă un cadru clar pentru evaluare, asigurându-se că profesorii pot observa progresele elevilor pe baza unor criterii specifice și măsurabile.

Aceste strategii nu doar că susțin progresul elevilor în învățare, dar și promovează un climat educațional incluziv, care recunoaște diversitatea și sprijină fiecare elev în atingerea potențialului său maxim. Pe măsură ce elevii progresează, planul educațional individualizat poate fi ajustat, astfel încât să reflecte schimbările în nevoile lor educaționale și să răspundă în mod continuu provocărilor și oportunităților care apar. De asemenea, implicarea părinților și a asistenților educaționali în procesul educativ ajută la crearea unei rețele de sprijin care contribuie la succesul elevilor.

Prin urmare, strategia de evaluare individualizată nu este doar un instrument de măsurare a progresului elevului, ci și o metodă de a adapta procesul educațional pentru a răspunde nevoilor și diversității fiecărei persoane, contribuind la dezvoltarea unei educații mai echitabile și eficiente.

Capitolul 3.

Formarea inițială și continuă a cadrelor didactice.

Propuneri de dezvoltare profesională

(Diana Avram Șandru)

3.1 Profesorul – vector al schimbării

3.2 Profilul unui profesor cu competențe în educația incluzivă

3.3 Autoevaluarea cadrelor didactice

3.4 Sistem de suport colegial și mentorat didactic pentru educația incluzivă

Educația reprezintă nucleul progresului uman, fiind nu doar un proces de acumulare a cunoștințelor, ci și un motor al dezvoltării individuale și sociale. Ea nu doar că ne permite să ne adaptăm la schimbările din jurul nostru, dar devine, totodată, forța care le generează. Dacă ar fi să conceptualizăm procesul de educație, l-am asocia unui joc de domino, acea reacție în lanț ce declanșează o serie de transformări, fiecare act de învățare generând alte acte de învățare, asigurându-se constanța procesului educațional. Așadar, într-o lume aflată într-o continuă transformare, unde societatea, știința și tehnologia evoluează într-un ritm alert, de fapt educația este pilonul care stă la baza evoluției, deoarece schimbarea este produsă prin multiplicarea ciclurilor de dezvoltare, de la nivel individual spre comunitar. Educația nu a fost și nu este doar o necesitate, ci un imperativ al existenței, al adaptării și dezvoltării.

Puterea educației constă în capacitatea sa de a oferi fiecărui individ uneltele necesare pentru a interpreta, a înțelege și influența realitatea. Fie că vorbim despre progresul științific, revoluțiile tehnologice sau schimbările sociale, toate acestea sunt rodul cunoașterii și al gândirii critice dezvoltate prin educație. Un om educat nu este doar un receptor pasiv al informației, ci un actor activ, promotor al schimbării, capabil să îmbunătățească procesele existente și să inițieze noi paradigme de gândire și acțiune.

O societate care investește în educație creează indivizi capabili să îmbunătățească sistemele economice, politice și

culturale, iar această îmbunătățire, la rândul său, conduce la un nivel mai ridicat de bunăstare colectivă. Astfel, educația nu doar că ne ajută să ținem pasul cu schimbarea, ci devine sursa însăși a inovației, provocând transformări benefice în toate domeniile vieții.

Fără o susținere constantă a educației, riscul de regres devine inevitabil, iar societatea ar putea aluneca spre ignoranță, stagnare și chiar involuție. Istoria ne-a demonstrat că în momentele în care educația a fost neglijată sau suprimată, progresul a fost încetinit, iar societățile s-au confruntat cu dezechilibre majore, pierzând valorile fundamentale ale cunoașterii și dezvoltării umane. Drept urmare, pentru a proteja nivelul de progres dobândit, societatea trebuie să reevalueze constant procesul educațional și să asigure continuitatea acestuia.

Educația de calitate este susținută de profesori bine pregătiți, care nu doar că stăpânesc cunoștințele din domeniul lor, ci și îmbrățișează schimbarea, adaptându-se constant la noile realități educaționale. Capacitatea lor de a transforma provocările în oportunități și de a răspunde nevoilor diverse ale elevilor este de maximă importanță pentru un sistem educațional echitabil și durabil.

Dezvoltarea continuă a cadrelor didactice joacă un rol important în menținerea unui sistem de învățământ de calitate. Prin participarea la programe de formare profesională, acumularea de noi competențe și adaptarea la metode inovatoare, profesorii pot răspunde eficient cerințelor tot mai diverse ale societății și ale elevilor. Educația continuă nu este doar o opțiune, ci o necesitate pentru a asigura progresul și relevanța actului educațional într-o lume aflată într-o continuă schimbare.

3.1 Profesorul – vector al schimbării

Formarea inițială a profesorilor în România

Formarea inițială a profesorilor în România este un proces complex, menit să asigure pregătirea viitorilor dascăli pentru provocările educaționale ale sistemului de învățământ. Aceasta se desfășoară în mai multe etape și implică atât

formarea teoretică, cât și dezvoltarea competențelor practice necesare în sala de clasă.

Etapale formării inițiale

Pregătirea inițială a profesorilor începe la nivel universitar, în cadrul facultăților de profil. Viitorii dascăli urmează cursuri de licență în diverse domenii (filologie, matematică, științe etc.), la care se adaugă modulul psihopedagogic, oferit de Departamentele pentru Pregătirea Personalului Didactic (DPPD).

Modulul psihopedagogic este obligatoriu pentru cei care doresc să devină profesori și include cursuri de pedagogie, psihologie educațională, metodică predării disciplinei de specialitate și practică pedagogică.

În prezent, există două niveluri ale modulului psihopedagogic:

Nivelul I al modulului psihopedagogic

Absolvirea acestui modul de pregătire, la momentul finalizării facultății, le permite absolvenților să predea în învățământul preuniversitar (gimnazial și liceal), oferindu-le cunoștințe de bază în pedagogie și metode didactice.

Nivelul II al modulului psihopedagogic

Cel de-al doilea nivel de pregătire psihopedagogică este destinat celor care doresc să predea la nivel liceal sau universitar, incluzând o pregătire mai aprofundată în domeniul educației. Acest nivel oferă cursuri avansate de psihopedagogie, metodică și didactică aplicată, punând un accent mai mare pe strategiile de evaluare, adaptarea curriculei la nevoile elevilor și utilizarea tehnologiilor educaționale moderne. De asemenea, include activități practice extinse în unități de învățământ, sub îndrumarea unor mentori cu experiență, pregătind viitorii profesori pentru provocările specifice predării la un nivel superior.

Atât *nivelul I*, cât și *nivelul II* al modulului psihopedagogic pot fi absolvite nu doar în timpul studiilor universitare, ci și în regim postuniversitar. În acest mod, li se oferă o oportunitate celor care au absolvit deja o facultate, să accedă la o carieră didactică.

Modulele postuniversitare sunt organizate tot în cadrul Departamentelor pentru Pregătirea Personalului Didactic din

cadru universităților acreditate din România și permit accesul la formare didactică pentru cei care, inițial, nu au urmat acest traseu educațional, dar doresc să obțină calificarea necesară pentru a preda în sistemul de învățământ românesc.

Practica pedagogică

Una dintre etapele de bază și imperios necesare a formării inițiale a profesorilor din România este practica pedagogică, desfășurată în unități de învățământ sub îndrumarea unor mentori, cadre didactice titulare ale unității de învățământ-gazdă.

Stagiul de practică pedagogică reprezintă o punte de legătură între teoria acumulată în cadrul cursurilor și realitatea activității didactice, oferind viitorilor profesori oportunitatea de a aplica metodele și tehnicile didactice în contexte reale de predare.

Practica pedagogică este organizată pe parcursul mai multor săptămâni, iar aspectul *practic* al activității se dezvoltă gradual începând cu observația lecțiilor susținute de profesori cu experiență și continuând cu asistența activă și predarea asistată. Studenții au ocazia să analizeze structura lecțiilor, strategiile didactice utilizate și modalitățile de interacțiune cu elevii, dezvoltându-și astfel nivelul de înțelegere practică a procesului educațional. Ulterior, aceștia preiau treptat conducerea unor activități didactice, fiind responsabili de proiectarea lecțiilor, desfășurarea acestora și evaluarea elevilor.

Un aspect fundamental al practicii pedagogice este etapa de feedback și reflecție asupra activității didactice. Mentorii și profesorii coordonatori oferă sprijin studenților prin sesiuni de analiză și discuții constructive, ajutând viitorii dascăli să își îmbunătățească abilitățile de predare, de management al clasei și modul de relaționare cu elevii. De asemenea, practica pedagogică îi familiarizează pe studenți cu aspectele administrative și organizatorice ale activității didactice, precum întocmirea planificărilor, elaborarea testelor de evaluare și utilizarea resurselor educaționale.

În contextul modernizării resurselor educaționale, tehnologia digitală și metodele interactive joacă un rol din ce în ce mai important și în desfășurarea stagiilor de practică. Dacă profesorii sunt încurajați să aplice metode inovative și să

utilizeze resurse digitale și atractive pentru noile generații, studenții – viitorii profesori – sunt mai mult decât atât încurajați să exploreze resurse digitale, să utilizeze platforme educaționale și să adapteze strategiile didactice la nevoile elevilor dintr-o clasă diversă. Așadar, ei au nevoie să fie ghidați în acest sens, să dezvolte propriile materiale de predare, dar și să învețe cum să discearnă ce este util și eficient din multitudinea de surse de documentare și de platforme educaționale.

Prin urmare, practica pedagogică este un proces esențial pentru dezvoltarea viitorilor profesori, oferindu-le nu doar experiență directă la catedră, ci și o înțelegere mai profundă a provocărilor și responsabilităților din sistemul educațional. Aceasta contribuie la formarea unor cadre didactice bine pregătite, capabile să se adapteze cerințelor actuale ale învățământului și să contribuie la asigurarea unui mediu educațional incluziv.

Provocări și perspective ale formării inițiale

Procesul de formare inițială a profesorilor din România se confruntă însă și cu diverse provocări, precum lipsa de corelare între teoria predată și realitățile din școli, lipsa unei formări practice extinse și nevoia de actualizare continuă a curriculumului pedagogic. În consecință, o viitoare reformă a educației ar trebui să se concentreze pe creșterea calității pregătirii didactice, pe alocarea de resurse materiale care să permită accesul la noi tehnologii, dar și la integrarea acestora în formare, și mai ales, la atragerea tinerilor către cariera didactică.

O revizuire a perspectivei este necesară totodată și în ceea ce privește formarea de cadre didactice care să înțeleagă și să susțină în mod real dimensiunea educației incluzive ca parte a procesului educațional. Înainte de a deveni profesori, studenții au nevoie să fie pregătiți pentru a lucra cu elevi din medii diferite, inclusiv cu cei care au cerințe educaționale speciale (CES), care aparțin minorităților etnice sau provin din medii socio-economice dezavantajate și sunt așadar, în risc de excluziune din varii motive. Cu toate acestea, în prezent, formarea inițială nu oferă întotdeauna posibilitatea de a

dezvolta suficiente competențe din perspectiva educației incluzive.

Un aspect problematic este faptul că modulul psihopedagogic include de cele mai multe ori, doar informații generale despre diversitate și incluziune, fără a putea asigura o pregătire practică temeinică pentru adaptarea metodelor de predare la nevoile fiecărui elev. De asemenea, mulți viitori profesori nu sunt familiarizați cu strategii specifice de predare diferențiată, utilizarea tehnologiilor asistive sau cu protocoale de colaborare cu specialiști (logopezi, psihologi școlari, terapeuți) necesare în gestionarea diversității din clasă.

O soluție ar fi introducerea unor module specifice despre educația incluzivă sau a unor cursuri opționale, în cadrul formării inițiale, care să ofere studenților cunoștințe aplicate despre adaptarea curriculei, metode alternative de evaluare și crearea unui mediu educațional accesibil tuturor elevilor. Pe lângă introducerea de noi cursuri în planurile de învățământ ale universităților, de foarte mare folos ar fi asigurarea accesului studenților la materiale didactice și lucrări de cercetare recente, care să-i stimuleze să se educe în acest sens și de ce nu, să dezvolte și ei la rândul lor activități de cercetare (lucrări de seminar, articole, lucrări de licență sau disertație). Mai mult, aceștia ar putea fi încurajați să contribuie la dezvoltarea cercetării în acest domeniu prin implicarea lor în aplicarea de chestionare de nevoi, analiza și interpretarea acestora pentru a afla realitatea din teren sau colectarea și analiza unor studii de caz. Toate acestea ar contribui la o mai bună bază teoretică a studenților, dar și la îmbunătățirea predictibilității unor scenarii didactice, pregătindu-i pe viitorii profesori să creeze medii de învățare accesibile tuturor elevilor, indiferent de nevoile lor specifice.

Totodată, ar fi ideal ca măcar o parte din orele de observație, proiectare didactică și activitate didactică frontală din cadrul stagiilor de practică pedagogică să includă experiențe în școli incluzive, unde studenții să interacționeze direct cu elevi cu cerințe educaționale diverse și să își dezvolte abilități de gestionare a unor clase eterogene.

În consecință, pregătirea cadrelor didactice nu se poate rezuma doar la acumularea de cunoștințe teoretice în etapa inițială a formării, ci presupune un proces de învățare flexibil,

continuu, menit să crească nivelul de adaptabilitate a absolvenților la cerințele dinamice ale domeniului educațional.

Formarea inițială construiește fundația necesară pentru debutul în carieră, asigurând competențele esențiale în predare, evaluare și management educațional. Totuși, provocările reale din clasă, diversificarea metodelor pedagogice și evoluția tehnologică impun necesitatea perfecționării continue. Formarea continuă depășește așadar statutul de deziderat și devine astfel o condiție fundamentală pentru menținerea relevanței profesionale și pentru oferirea unui act educațional de calitate.

Mai mult decât un drept fundamental, educația este o responsabilitate comună, un proces continuu care nu se încheie odată cu absolvirea unei instituții de învățământ. Societatea contemporană ne impune să învățăm pe tot parcursul vieții, să ne adaptăm la noile realități și să dezvoltăm competențe care să ne permită să navigăm prin complexitatea unei societăți în permanentă evoluție. Doar astfel putem asigura, nu doar supraviețuirea într-o lume dinamică, ci și capacitatea de a modela viitorul după principii bazate pe cunoaștere, etică și progres.

Formarea continuă a profesorilor în România

În România, formarea continuă a cadrelor didactice este atât un *drept*, cât și o *obligație legală*, așa cum prevede articolul 188 din Legea 198/2023 a învățământului preuniversitar. Dacă în condițiile legii vechi, cadrele didactice aveau obligația de a acumula minimum 90 de credite profesionale transferabile la fiecare interval de 5 ani de la data promovării examenului de definitivat în învățământ, conform OME nr. 4224 din 6 iulie 2022¹, Capitolul VIII al Legii

¹ OME nr. 4224 din 6 iulie 2022 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind asigurarea calității programelor pentru dezvoltarea profesională continuă a cadrelor didactice din învățământul preuniversitar și de acumulare a creditelor profesionale transferabile, rămâne în continuare, documentul care reglementează modalitatea prin care sunt echivalate creditele transferabile profesionale, până la emiterea unor noi reglementări conforme cu Legea nr. 198/2023 a învățământului preuniversitar. Conform Ordinului nr. 6072/2023, dispozițiile existente la data de 1 septembrie 2023 se aplică în

198/2023 prevede niște modificări. Noua legislație nu mai specifică un număr exact de credite obligatorii pentru menținerea calității de titular, ci pune accent pe participarea periodică la programe de formare continuă acreditate și pe dezvoltarea competențelor în funcție de nevoile identificate.

Conform art. 188, alin. (7) din Legea nr. 198/2023, personalul didactic din învățământul preuniversitar este obligat să participe cel puțin o dată la 2 ani *la cel puțin un program de formare continuă acreditat*, conform unui plan stabilit la nivelul unității de învățământ, pe baza analizei nevoilor de formare elaborate de Centrul Național de Formare și Dezvoltare în Cariera Didactică (CNFDCCD)².

De asemenea, art. 188, alin. (3) prevede că distribuția numărului de credite ECTS obținute va respecta următoarele criterii:

- *minimum 5 credite ECTS* vor fi alocate competențelor prioritare prevăzute în planul național de formare continuă în cariera didactică. Acestea sunt finanțate prin programe naționale, din bugetul Centrelor pentru Cariera Didactică (CCD) sau, după caz, din finanțarea specială a unităților de învățământ pentru cheltuieli privind perfecționarea pregătirii profesionale a personalului didactic și didactic auxiliar, pentru implementarea politicilor și strategiilor Ministerului Educației.
- *maximum 5 credite ECTS* vor fi la decizia cadrului didactic. Acestea pot fi finanțate din bugetul CCD sau, după caz, din finanțarea de bază a unităților de învățământ pentru cheltuieli cu formarea continuă, din sume defalcate din unele venituri ale bugetului de stat, prin bugetele locale.³

Așadar, sistemul de învățământ românesc își propune să asigure o dezvoltare profesională continuă a cadrelor didactice, prin reglementarea legală a acestui proces și prin

continuare până la elaborarea noilor metodologii și regulamente necesare implementării Legii nr. 198/2023.

² Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023, art. 188, alin. (7), <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/271896>

³ Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023, art. 188, alin. (3), <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/271896>

angajamentele asumate pentru obținerea sau finanțarea programelor și proiectelor educaționale dedicate formării. Formarea continuă este esențială luând în considerare nevoia constantă de adaptare la nevoile diverse ale elevilor și mai ales, pentru promovarea unui sistem educațional incluziv și de calitate.

Reglementarea legală a formării continue include atât dezvoltarea profesională prin programe și activități de formare, cât și etapele de evoluție în carieră, precum obținerea gradelor didactice II și I. Ministerul Educației stabilește strategia națională de formare în cariera didactică și coordonează implementarea, monitorizarea și evaluarea acesteia la nivelul întregului sistem educațional.

În sprijinul îndeplinirii acestor obiective, profesorii sunt încurajați să participe la sesiuni de formare, atât la nivel național, cât și la nivel internațional.

Cadrelor didactice li se oferă oportunitatea de a participa la programe de formare dintre cele sugerate de Ministerul Educației prin *Registrul național al programelor pentru dezvoltare profesională continuă acreditate*⁴ și popularizate prin intermediul Casei Corpului Didactic de la nivelul fiecărui județ, dar și prin libera alegere a acestora de a participa la alte programe de formare acreditate.

Demersuri în ceea ce privește dezvoltarea de programe comunitare și politici educaționale există, însă, și din partea societății civile sau ale instituțiilor naționale și internaționale specializate. Acestea se preocupă nu numai de dezvoltarea de programe, ci și de diseminarea informațiilor cu privire la implementarea acestora, la oportunitățile de formare sau la răspândirea rezultatelor sau a seturilor de instrumente și resurse educaționale obținute.

Un exemplu în acest sens este rețeaua *Eurydice*, formată din unități naționale cu sedii în țările europene și coordonată de către *Agenția Executivă pentru Educație, Audiovizual și Cultură a UE* (EACEA), care oferă informații detaliate despre sistemele educaționale europene și politicile în domeniu. De

⁴ A se vedea *Registrul național al programelor pentru dezvoltare profesională continuă acreditate*, actualizat în septembrie 2024, https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2024/formare_continua/RNPDPC_septembrie_2024_rev.pdf

asemenea, prin intermediul Agenției Executive Europene pentru Audiovizual și Cultură, Eurydice publică rapoarte și analize care contribuie la dezvoltarea politicilor educaționale, inclusiv în ceea ce privește educația incluzivă și formarea continuă a profesorilor.

Pentru a sprijini incluziunea în mediul educațional, diverse inițiative la nivel global, european și național au fost dezvoltate și implementate. Acestea vizează crearea unui sistem educațional accesibil, echitabil și adaptat nevoilor tuturor elevilor, indiferent de contextul lor socio-economic, cultural sau de cerințele educaționale speciale. În continuare, sunt prezentate principalele programe și strategii care contribuie la atingerea acestui obiectiv:

Cadrul UNESCO pentru formarea profesorilor în educația incluzivă

UNESCO este un susținător puternic al educației incluzive, promovând politici care încurajează instituțiile de formare a profesorilor să integreze principiile incluziunii în programele lor. Programul său, *Inclusive Education and Equity in Teacher Education*, pune accent pe dezvoltarea unor metode de predare flexibile, utilizarea tehnologiilor asistive și crearea unor medii de învățare incluzive (UNESCO, 2021).

UNESCO afirmă că educația incluzivă este fundamentată pe dreptul fiecărui copil la o educație de calitate, menită să răspundă nevoilor esențiale de învățare și să contribuie la dezvoltarea personală. Punând un accent deosebit pe grupurile vulnerabile și marginalizate, acest tip de educație își propune să sprijine *fiecare* individ în atingerea potențialului său maxim, deoarece „Toți înseamnă toți” (UNESCO, 2020).

Pentru a facilita accesul în mod echitabil la educație, UNESCO a introdus conceptul de educație a cerințelor speciale, care implică adaptarea, flexibilizarea și completarea procesului educațional pentru anumiți copii, astfel încât să le fie asigurate oportunități egale de participare și integrare.

În *Linii Directoare UNESCO privind Incluziunea în Educație* (2009), este subliniat faptul că educația incluzivă reprezintă un proces continuu de îmbunătățire a capacității sistemului educațional de a răspunde nevoilor tuturor elevilor.

Un mediu educațional cu adevărat incluziv poate fi creat doar dacă școlile devin mai deschise și mai flexibile, transformându-se astfel în spații de învățare adaptate tuturor copiilor din comunitate.

Politicile promovate de UNESCO în domeniul educației incluzive joacă un rol esențial în formarea continuă a profesorilor și în dezvoltarea competențelor acestora, astfel încât să poată răspunde diversității din mediul școlar. Prin intermediul acestor politici educaționale, organizația oferă un cadru clar pentru instruirea și perfecționarea cadrelor didactice, evidențiind importanța dezvoltării profesionale continue ca mijloc de adaptare la provocările educației moderne.

În spiritul politicilor UNESCO, formarea continuă a cadrelor didactice trebuie să includă:

- *Strategii pedagogice pentru incluziune*, astfel încât profesorii să fie pregătiți să gestioneze clase diverse și să aplice metode diferențiate de predare.
- *Utilizarea tehnologiilor educaționale și a resurselor asistive*, pentru a sprijini elevii cu cerințe educaționale speciale.
- *Dezvoltarea competențelor interculturale și sociale*, astfel încât profesorii să promoveze un mediu educațional deschis și tolerant.
- *Învățarea colaborativă și sprijinul colegial*, prin participarea la comunități de practică și programe de mentorat.

Mai mult, UNESCO subliniază importanța unui curriculum flexibil (UNESCO, 2009), care să permită individualizarea învățării, astfel încât fiecare elev să beneficieze de metode de predare adaptate ritmului și stilului său de învățare. În acest sens, profesorii trebuie să fie formați pentru a implementa pedagogia diferențiată, astfel încât educația incluzivă să fie integrată în mod eficient în activitatea didactică zilnică.

Politicile Comisiei Europene privind educația incluzivă și formarea profesorilor

Recomandarea Consiliului European privind sisteme de înaltă calitate de educație și îngrijire timpurie a copiilor (2009)⁵ subliniază importanța educației incluzive și echitabile încă din primele etape ale dezvoltării copilului. Aceasta recunoaște faptul că incluziunea nu trebuie să fie doar un principiu aplicat în învățământul obligatoriu, ci trebuie să fie integrată de la începutul parcursului educațional, asigurând un start echitabil pentru toți copiii, indiferent de originea socio-economică, abilități sau nevoi educaționale speciale. De asemenea, la baza acestei recomandări stă una dintre temele 3 teme fundamentale ale *Pilonului european al drepturilor sociale* (Comisia Europeană, 2017) ce stabilește principii și drepturi – *protecție și incluziune socială*⁶.

O modalitate prin care Comisia Europeană susține și dezvoltă dimensiunea educației incluzive este prin dezvoltarea a diferite programe prin intermediul programelor Erasmus+.

Erasmus+ a sprijinit de-a lungul timpului numeroase proiecte menite să îmbunătățească pregătirea cadrelor didactice în practici de predare incluzive. În general, prin intermediul oportunităților de formare, mobilitate și schimb de bune practici, profesorii beneficiază de experiențe internaționale valoroase care le îmbunătățesc abordarea didactică și abilitatea de a gestiona diversitatea în clasă.

Un exemplu notabil este proiectul INCLUDE (Inclusive Leadership in Education), desfășurat în perioada 2019-2022, care s-a concentrat pe dezvoltarea competențelor de leadership și a programelor de formare pentru profesorii ce promovează educația incluzivă în întreaga Europă. Aceste inițiative au avut un impact semnificativ asupra capacității profesorilor de a adopta practici de predare inovatoare,

⁵ Recomandarea Consiliului privind sisteme de înaltă calitate de educație și îngrijire timpurie a copiilor. *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*. Disponibil la: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32019H0605\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32019H0605(01))

⁶ *Pilonul european al drepturilor sociale*. Disponibil la: <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/glossary/european-pillar-of-social-rights.html>

adaptate diversității elevilor, facilitând astfel incluziunea educațională la nivel european.

Proiectul INCLUDE a promovat mai multe dimensiuni educaționale fundamentale, care nu doar că îmbunătățesc performanțele academice, ci și sprijină implicarea activă a elevilor în societate. Una dintre aceste dimensiuni este multiliterăția, care vizează creșterea gradului de conștientizare asupra diversității culturale și lingvistice, atât în rândul elevilor, cât și al profesorilor. De asemenea, proiectul s-a axat pe dezvoltarea competențelor digitale, prin care elevii învață să caute, să gestioneze și să evalueze informații în spațiul digital sau fizic. Comunicarea eficientă a fost un alt obiectiv esențial, promovând utilizarea funcțională și naturală a limbilor străine, în locul unei abordări strict mecanice și academice. În plus, INCLUDE a susținut ideea de colaborare, încurajând lucrul în echipă și învățarea colaborativă, precum și creativitatea și inovația, stimulând imaginația și gândirea critică a elevilor. Învățarea autonomă este o altă componentă esențială, prin care elevii sunt încurajați să își aleagă propriile strategii de învățare personalizate pentru a-și atinge obiectivele educaționale.

Un concept central în cadrul proiectului a fost cel de *europenitate* (*Europeanity*), care urmărește dezvoltarea unui sentiment de apartenență la comunitatea europeană într-un mod incluziv și deschis. INCLUDE subliniază că identitatea europeană nu este un construct fix și imuabil, ci un proces dinamic, ce trebuie permanent discutat, adaptat și extins. În acest sens, proiectul își propune să valorifice materiale educaționale transnaționale, care depășesc limitele curriculumelor naționale și reflectă teme de interes general la nivel european. Discipline precum istoria și geografia Europei, drepturile civile, arta, literatura și științele au fost abordate pentru a evidenția interconectarea diferitelor aspecte ale vieții cotidiene cu dezvoltările istorice și culturale europene. Această abordare stimulează implicarea activă a elevilor în înțelegerea dimensiunii europene a educației, contribuind la prevenirea fenomenelor precum populismul, xenofobia și violența.

Una dintre realizările majore ale proiectului INCLUDE este dezvoltarea unei platforme educaționale online, deschise,

multimedia și interactive, care permite profesorilor crearea și partajarea de scenarii educaționale⁷ interdisciplinare CLIL, testate în cinci țări partenere europene: Cipru, Grecia, Italia, România și Spania. Această implementare a facilitat testarea și îmbunătățirea metodologiilor de predare integrată, încurajând profesorii să adopte noi abordări pedagogice pentru un învățământ mai interactiv și incluziv.

Proiectul INCLUDE reprezintă un pas important în armonizarea și modernizarea metodologiei CLIL la nivel european, oferind profesorilor și elevilor instrumentele necesare pentru o educație mai interactivă, colaborativă și ancorată în realitatea contemporană. Prin integrarea competențelor-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții și promovarea unei identități europene incluzive, INCLUDE a contribuit la formarea unei societăți mai unite, mai tolerante și mai deschise. Această inițiativă nu doar că a îmbunătățit metodele de predare, ci ne și inspiră, precum și sprijină elevii în dezvoltarea abilităților necesare pentru a fi cetățeni activi și implicați în Europa viitorului.

Prin urmare, proiectele Erasmus+ contribuie semnificativ la formarea profesorilor incluzivi, oferindu-le resursele și competențele necesare pentru a răspunde diversității din mediul școlar. Inițiative precum INCLUDE demonstrează impactul pozitiv al educației incluzive și subliniază importanța colaborării internaționale pentru îmbunătățirea sistemelor educaționale din întreaga Europă. Aceste proiecte nu doar că îmbunătățesc calitatea predării, ci și sprijină crearea unei școli accesibile și echitabile pentru toți elevii.

Prin participarea la astfel de proiecte, profesorii dobândesc abilități pedagogice moderne, adaptate nevoilor tuturor elevilor, și își îmbunătățesc capacitatea de gestionare a claselor eterogene din punct de vedere cultural, lingvistic și social. În plus, aceștia sunt expuși unor metode inovatoare, precum învățarea bazată pe colaborare, utilizarea tehnologiilor educaționale și evaluarea diferențiată, ceea ce le permite să personalizeze experiența de învățare pentru fiecare elev. Pentru elevi, beneficiile acestor inițiative se reflectă într-o

⁷ <http://repository.include-erasmus.eu/jspui/>

educație mai echitabilă, adaptată nevoilor individuale, și într-un mediu școlar mai deschis și mai tolerant.

Teacher Education for Inclusion

O inițiativă deosebit de importantă este cea lansată de Agenția Europeană pentru Educație pentru Nevoi Speciale și Incluziune prin proiectul *Teacher Education for Inclusion (TE4I)*. Acest proiect a avut un impact semnificativ asupra dezvoltării formării cadrelor didactice pentru educația incluzivă. Prin redefinirea profilului profesorului incluziv, proiectul a evidențiat competențele, valorile și atitudinile necesare pentru a sprijini toți elevii, indiferent de nevoile lor educaționale. Acest demers a pus accent pe necesitatea ca profesorii să fie pregătiți să răspundă diversității din clasă, promovând un mediu de învățare echitabil și accesibil pentru fiecare elev, indiferent de contextul său social, cultural sau lingvistic.

Impactul proiectului TE4I asupra formării profesorilor s-a reflectat în integrarea principiilor educației incluzive în pregătirea inițială și continuă a cadrelor didactice. De asemenea, proiectul a contribuit la dezvoltarea de ghiduri și resurse utile pentru aplicarea strategiilor incluzive și a facilitat crearea unei comunități de practică la nivel european, unde profesorii au posibilitatea de a împărtăși experiențe și bune practici în acest domeniu. Prin redefinirea clară a profilului profesorului incluziv, TE4I a determinat o schimbare semnificativă în abordarea formării cadrelor didactice. Profesorul incluziv nu este doar un specialist în educația elevilor cu cerințe educaționale speciale, ci un educator capabil să valorizeze diversitatea, să adapteze strategiile de predare și să creeze un mediu de învățare echitabil și accesibil pentru toți elevii.

În acest context, formarea profesorilor joacă un rol esențial în implementarea unui sistem educațional incluziv. Recomandarea Consiliului European este în concordanță cu cadrul *Teacher Education for Inclusion (TE4I)*, care stabilește un profil clar al profesorului incluziv.

Conform acestui profil, un profesor incluziv trebuie să fie pregătit să recunoască și să răspundă în mod eficient

diversității elevilor, adoptând metode didactice flexibile și promovând un climat școlar bazat pe echitate și acceptare.

Pentru a îndeplini acest rol, profesorii trebuie să dezvolte competențe esențiale care să le permită să creeze medii de învățare accesibile tuturor. Aceste competențe includ:

- Capacitatea de a adapta strategiile de predare astfel încât să răspundă nevoilor diferite ale fiecărui elev.
- Abilități de comunicare și relaționare, esențiale pentru a sprijini colaborarea dintre profesori, elevi și părinți.
- Utilizarea tehnologiilor educaționale și a resurselor de asistență pentru a facilita accesul la educație al elevilor cu cerințe speciale.
- Dezvoltarea gândirii critice și reflexive, astfel încât să își poată adapta constant practica pedagogică la realitățile din clasă.
- Promovarea echității și a diversității, prin construirea unui mediu educațional în care fiecare elev să se simtă acceptat și valorizat.

Prin implementarea acestor recomandări la nivel european, formarea continuă a profesorilor devine o prioritate în construirea unui sistem educațional echitabil și incluziv. În acest fel, profesorii nu doar că își îmbunătățesc competențele profesionale, dar devin actori-cheie în promovarea unei societăți deschise și diversificate, în care educația este un drept accesibil tuturor.

Teaching for Diversity

O inițiativă similară, care susține ideea de formare continuă a profesorilor este cea a Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), care desfășoară programe de cercetare precum *Teaching for Diversity*, și analizează modul în care formarea cadrelor didactice poate pregăti mai bine profesorii pentru a lucra în medii culturale și sociale diverse (OCDE, 2020).

Programul subliniază importanța formării inițiale și continue a profesorilor pentru a-i ajuta să răspundă nevoilor variate ale elevilor.

Mai mult, promovează dezvoltarea competențelor interculturale, oferindu-le profesorilor instrumentele necesare

pentru a înțelege și a valorifica diversitatea culturală a elevilor. De asemenea, sunt integrate strategii pedagogice incluzive care le permit cadrelor didactice să adapteze metodele de predare astfel încât să sprijine toți elevii, indiferent de mediul lor social, lingvistic sau cultural. O componentă esențială a proiectului este reprezentată de ideea de reflecție critică asupra practicilor didactice, prin care profesorii sunt încurajați să își analizeze propriile prejudecăți și să adopte o abordare echitabilă în clasă. În plus, inițiativa promovează utilizarea tehnologiilor educaționale ca mijloc de personalizare a învățării și de facilitare a accesului la resurse diverse, contribuind astfel la un proces educațional mai adaptabil și mai eficient.

Prin această inițiativă, OCDE a contribuit la definirea unui profil al profesorului incluziv, conturat în jurul unor competențe fundamentale esențiale pentru o educație echitabilă. Profesorul incluziv manifestă empatie și sensibilitate culturală, înțelegând și respectând identitățile diverse ale elevilor. De asemenea, el demonstrează capacitatea de a adapta curriculumul, personalizând conținuturile și metodele de predare pentru a răspunde nevoilor fiecărui elev. O altă caracteristică definitorie a profesorului incluziv este abilitatea de a gestiona clase eterogene, astfel încât fiecare elev să se simtă valorizat și sprijinit în procesul de învățare. Tocmai de aceea, profesorii incluzivi colaborează cu psihologi, asistenți sociali și alți specialiști, asigurând astfel un suport educațional complex pentru elevii proveniți din medii vulnerabile. Rezultatele cercetării OCDE au influențat politicile educaționale din mai multe țări, determinând adaptarea programelor de formare a profesorilor și integrarea unor practici didactice incluzive în școli. Această inițiativă a oferit un cadru de referință pentru guverne și instituții educaționale interesate de îmbunătățirea pregătirii cadrelor didactice pentru a face față diversității din sistemele educaționale actuale. Astfel, *Teaching for Diversity* reprezintă un pas important către construirea unor sisteme educaționale mai echitabile și mai incluzive, consolidând rolul profesorilor ca agenți ai schimbării într-o societate aflată în continuă diversificare.

Programe și proiecte implementate la nivel național pentru susținerea educației incluzive

Fără a avea pretenția unei liste exhaustive, prezentăm câteva exemple de programe și proiecte implementate în România pentru susținerea dezvoltării educației incluzive, precum și câteva programe aflate în desfășurare.

Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți - (CRED)

Un exemplu relevant este proiectul „Curriculum relevant, educație deschisă pentru toți” (CRED), derulat în România, care a vizat abilitarea curriculară a cadrelor didactice pentru a asigura o abordare metodologică centrată pe competențe cheie. Până în aprilie 2023, peste 55.000 de cadre didactice au beneficiat de formare în cadrul acestui proiect, contribuind astfel la creșterea calității și incluziunii în educație. Proiectul a promovat o educație incluzivă prin formarea profesorilor și adaptarea strategiilor didactice la diversitatea elevilor. De asemenea, a sprijinit cadrele didactice în integrarea unor metode inovatoare de predare, facilitând accesul elevilor la un învățământ de calitate, indiferent de mediul lor de proveniență.

Unul dintre obiectivele principale ale proiectului CRED a fost dezvoltarea competențelor profesorilor în aplicarea unui curriculum flexibil și adaptabil, astfel încât să răspundă nevoilor diverse ale elevilor. Prin etapa de formare a acestora s-a urmărit să li se ofere instrumentele necesare pentru a susține învățarea centrată pe elev, punând accent pe metode interactive, interdisciplinare și colaborative. Un alt obiectiv important al proiectului a fost promovarea educației incluzive prin dezvoltarea de resurse educaționale deschise, care să faciliteze accesul tuturor elevilor la conținuturi relevante, indiferent de capacitățile sau particularitățile lor de învățare. Totodată, proiectul a încurajat diversificarea strategiilor didactice, astfel încât fiecare elev să poată beneficia de o experiență de învățare personalizată și motivantă.

Impactul proiectului CRED asupra educației incluzive în România este semnificativ. Formarea profesorilor participanți a contribuit la îmbunătățirea practicilor didactice și la crearea unor medii de învățare mai accesibile și mai echitabile. Elevii

din grupuri vulnerabile, inclusiv cei cu cerințe educaționale speciale, au beneficiat de metode adaptate și resurse educaționale care le-au permis să participe activ la procesul de învățare. În același timp, profesorii au devenit mai pregătiți să gestioneze diversitatea din clasă, să aplice metode diferențiate și să colaboreze mai eficient cu părinții și comunitatea pentru a sprijini succesul școlar al fiecărui elev. Efectele implementării acestui proiect se resimt însă și în prezent și credem că vor continua, deoarece în cadrul proiectului s-a dezvoltat o serie de resurse educaționale⁸ menite să sprijine cadrele didactice în implementarea eficientă a curriculumului național și în promovarea unei educații de calitate. Printre aceste resurse se numără ghidurile metodologice⁹ elaborate pentru diverse discipline din învățământul primar și gimnazial, instrumente foarte utile atât pentru partea de planificare calendaristică a activității, cât și pentru activități de învățare sau evaluare.

Prin implementarea sa, proiectul CRED a reprezentat un pas important în modernizarea sistemului educațional românesc, contribuind la dezvoltarea unei culturi a incluziunii și a echității în educație. Abordarea sa inovatoare, centrată pe competențe cheie și pe adaptabilitatea curriculumului, a oferit profesorilor resursele necesare pentru a crea un mediu educațional mai prietenos și mai accesibil pentru toți elevii. Această inițiativă a demonstrat că investiția în formarea cadrelor didactice este esențială pentru asigurarea unui învățământ de calitate, capabil să răspundă nevoilor unei societăți în continuă schimbare.

Teach for Romania

O altă inițiativă importantă este programul de fellowship *Teach for Romania*, menit să asigure educație de calitate pentru copiii din medii vulnerabile. Printr-un proces riguros de selecție și formare, participanții devin profesori și lideri educaționali capabili să inspire și să sprijine elevii din comunități defavorizate, contribuind la reducerea abandonului școlar și îmbunătățirea rezultatelor academice.

⁸ Platforma EduCred Digital. Disponibil la: <https://digital.educred.ro/>

⁹ Ghiduri EduCred. Disponibil la: <https://ghiduri.educred.ro/>

Unul dintre principalele obiective ale programului este să ofere copiilor din comunități marginalizate acces la profesori bine pregătiți, capabili să aplice metode pedagogice moderne și să creeze un mediu de învățare stimulat. Totodată, *Teach for Romania* își propune să dezvolte competențele profesorilor în gestionarea diversității din clasă, promovarea incluziunii și adaptarea metodelor de predare la nevoile fiecărui elev. Programul oferă mentorat și suport continuu, asigurând astfel o dezvoltare profesională durabilă pentru cadrele didactice implicate.

Impactul programului în România este semnificativ, atât la nivel individual, cât și la nivel de comunitate. Profesorii formați prin *Teach for Romania* au contribuit la îmbunătățirea rezultatelor școlare ale elevilor din medii vulnerabile, oferindu-le sprijin emoțional și educațional esențial pentru progresul lor. De asemenea, programul a consolidat rețeaua de profesioniști dedicați schimbării sistemului educațional, creând o comunitate de lideri capabili să influențeze politici educaționale și să genereze schimbări pozitive pe termen lung.

Mai mult decât atât, *Teach for Romania* a fost implicat și în proiectul internațional FIERST (From Inclusive Education to Real Scale Transfer), care vizează extinderea practicilor de educație incluzivă la nivel sistemic. Prin această inițiativă, programul își propune să adapteze și să implementeze modele de succes din alte țări pentru a îmbunătăți accesul la educație de calitate pentru toți copiii, indiferent de mediul lor de proveniență. Astfel, *Teach for Romania* nu doar formează profesori, ci contribuie activ la transformarea sistemului educațional într-unul mai echitabil și incluziv.

Setul de instrumente pentru educația incluzivă

În același context, *Setul de instrumente pentru educația incluzivă*¹⁰, dezvoltat de UNICEF România, oferă resurse esențiale pentru sprijinirea integrării elevilor cu cerințe educaționale speciale în școlile de masă. Acest set de resurse

¹⁰ *Setul de instrumente pentru educația incluzivă*. Disponibil la: <https://www.unicef.org/romania/media/13121/file/UNICEF%20Romania%20Set%20de%20instrumente%20pentru%20educatia%20incluziva.pdf>

include ghiduri metodologice, strategii pedagogice și exemple de bune practici, menite să ajute cadrele didactice să gestioneze diversitatea în clasă și să creeze un mediu de învățare accesibil tuturor elevilor. Materialele incluse în acest proiect sprijină profesorii în aplicarea unor metode personalizate și flexibile de predare, adaptate nevoilor individuale ale fiecărui elev. De asemenea, setul de instrumente pune accent pe colaborarea dintre profesori, părinți și specialiști, precum și pe utilizarea tehnologiilor asistive pentru facilitarea învățării. Prin promovarea unor abordări educaționale incluzive și centrate pe elev, acest program contribuie la dezvoltarea unui sistem educațional mai echitabil, în care fiecare copil, indiferent de abilități sau de dificultățile de învățare, să poată avea acces la oportunități egale de dezvoltare și progres școlar.

Pachetul Educație Incluzivă de Calitate

Pachetul Educație Incluzivă de Calitate, dezvoltat tot de UNICEF, reprezintă un program amplu care își propune să asigure accesul tuturor copiilor la o educație echitabilă și de calitate, cu un accent special nu numai pe elevii vulnerabili, ci și pe școlile dezavantajate. Scopul principal al acestui program este ca fiecare copil să înceapă școala la vârsta potrivită, să rămână în sistemul educațional și să își atingă potențialul maxim de învățare, pregătindu-se astfel pentru viață și pentru integrarea pe piața muncii.

Programul vizează mai multe direcții esențiale pentru îmbunătățirea educației incluzive. Unul dintre obiectivele principale este formarea directorilor de școală și a profesorilor, astfel încât aceștia să poată adapta metodele de predare la nevoile diverse ale elevilor. Totodată, sprijinirea părinților în dezvoltarea competențelor parentale joacă un rol important în crearea unui mediu favorabil învățării și dezvoltării copiilor. Programul își propune și să crească stima de sine și aspirațiile educaționale ale copiilor, încurajându-i să își continue educația pentru a-și putea atinge obiectivele personale și profesionale. Un alt aspect cheie îl reprezintă îmbunătățirea comunicării dintre părinți și profesori, pentru a asigura o colaborare eficientă în beneficiul elevilor, precum și implicarea

comunității în sprijinirea educației, prin mobilizarea resurselor locale și colaborarea dintre autorități și școli.

Implementarea programului a început în anul 2014, în 51 de instituții școlare din județul Bacău, unde a fost dezvoltat un model de sprijin integrat pentru elevi și familiile lor. Parteneriatul dintre școală, familie și comunitate a fost esențial în această inițiativă, iar intervențiile s-au axat pe reducerea riscului de abandon școlar și îmbunătățirea performanței educaționale.

Evaluările realizate pe parcursul implementării au arătat că programul a avut un impact semnificativ asupra incluziunii educaționale. Astfel, s-a constatat că a prevenit abandonul școlar în proporție de 83% pentru copiii aflați în risc de abandon și a îmbunătățit participarea școlară pentru 67% dintre aceștia. De asemenea, 53% dintre elevii implicați și-au îmbunătățit rezultatele școlare, iar școlile și autoritățile locale au dezvoltat strategii mai eficiente pentru sprijinirea familiilor vulnerabile.

Din punct de vedere al costurilor, implementarea Pachetului Educație Incluzivă de Calitate a necesitat o investiție de 84 de euro per elev pe an în primul an școlar și 32 de euro pe an în anii următori. Studiile au demonstrat că această investiție este una eficientă, având un impact pozitiv asupra reducerii inegalităților educaționale și asupra dezvoltării unei societăți mai incluzive. În acest context, programul reprezintă un exemplu de bune practici în promovarea educației incluzive în România.

***EduForm* – Educație incluzivă de calitate prin formare profesională continuă**

Proiectul *EduForm* – Educație incluzivă de calitate prin formare profesională continuă, cofinanțat prin Programul Operațional Capital Uman, a urmărit dezvoltarea competențelor cadrelor didactice pentru a sprijini școlile în procesul de incluziune educațională. Acest proiect a avut ca obiectiv principal creșterea calității actului educațional prin îmbunătățirea competențelor profesorilor în ceea ce privește incluziunea școlară, astfel încât aceștia să fie mai bine pregătiți pentru a lucra cu elevi din medii defavorizate, cu

cerințe educaționale speciale (CES) sau aflați în risc de excluziune.

În cadrul proiectului, profesorii au fost formați prin cursuri acreditate care au vizat metode moderne de predare incluzivă, evaluare diferențiată și dezvoltarea unui climat școlar pozitiv. Un alt obiectiv major a fost sprijinirea școlilor în elaborarea unor strategii de incluziune adaptate nevoilor comunității educaționale, astfel încât fiecare elev să beneficieze de un mediu de învățare accesibil și stimulativ. De asemenea, proiectul a urmărit reducerea decalajelor educaționale dintre elevii din grupuri vulnerabile și colegii lor, prin implementarea unor metode de învățare diferențiate și prin oferirea unui suport educațional personalizat.

Un aspect important al implementării proiectului a fost creșterea nivelului de conștientizare privind importanța educației incluzive, nu doar în rândul profesorilor, ci și al părinților și al comunității școlare. Prin colaborarea cu inspectoratele școlare județene, au fost organizate sesiuni de formare la nivel local și regional, oferind cadrelor didactice oportunitatea de a participa la cursuri teoretice și ateliere practice. Profesorii au avut acces la materiale educaționale moderne și au beneficiat de îndrumare din partea unor specialiști în educație incluzivă.

Un alt element cheie al proiectului a fost includerea de studii de caz și facilitarea schimburilor de experiență între cadrele didactice, pentru a încuraja aplicarea bunelor practici în școlile participante. Astfel, prin intermediul acestor inițiative, EduForm a contribuit la consolidarea unei culturi educaționale incluzive, oferind profesorilor instrumentele necesare pentru a sprijini în mod eficient toți elevii, indiferent de dificultățile sau provocările cu care se confruntă.

Proiecte Erasmus+

În România, programul Erasmus+ a facilitat implementarea unor proiecte menite să formeze cadrele didactice din perspectiva educației incluzive. În cele ce urmează, vom enumera doar câteva inițiative de acest tip.

Un exemplu notabil este proiectul „Schools4Inclusion”, care a dezvoltat manualul „Inclusive Education Guidelines”¹¹ pentru școli, adresându-se atât personalului administrativ, cât și profesorilor. Acest ghid abordează aspecte esențiale precum drepturile omului, egalitatea, provocările diversității culturale și etnice, oferind strategii pentru învățarea interculturală și incluziunea migranților. Scopul principal al manualului este de a crește conștientizarea în rândul părților interesate cu privire la cele mai bune practici în educația incluzivă pentru copiii migranți.

De asemenea, participarea la cursuri de formare precum „Unleash the Creator” (Cisnădioara) a oferit profesorilor oportunitatea de a explora modalități prin care arta poate fi utilizată pentru a promova diversitatea și incluziunea în educație. Această experiență a contribuit la dezvoltarea competențelor cadrelor didactice în crearea unui mediu educațional care să reflecte și să celebreze diversitatea culturală și identitară a elevilor.

Proiectul „Educație incluzivă – educație pentru viitor” a fost implementat de Școala Gimnazială „Buică Ionescu”, Glodeni, pentru a dezvolta competențele profesionale în domeniul educației incluzive. Scopul principal a fost de a forma cadrele didactice pentru a asigura o integrare eficientă a elevilor cu cerințe educaționale speciale și a celor defavorizați. Activitățile au inclus participarea la cursuri structurate de formare în străinătate și aplicarea la clasă a celor învățate.

Proiectul „Merg la școală, sunt ACASĂ!”, proiect Erasmus+ KA1 a fost realizat de Școala Gimnazială Specială – CRDEII din Cluj-Napoca, având ca scop formarea unei echipe de specialiști care să contribuie la scăderea numărului de absențe și la diminuarea abandonului școlar. Obiectivele au inclus dezvoltarea competențelor de prevenire și gestionare a situațiilor de risc, formarea competențelor în tehnici de

¹¹ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/66af2ce6-04b4-4afc-b69f-2b3032d2c348/S4I_-_The_Inclusive_Education_Guidelines_-_English.pdf

reducere a abandonului școlar și îmbunătățirea competențelor lingvistice ale cadrelor didactice.

Proiectul „Raising Aspirations for Social Inclusion” (RASI) implementat la Centrul Școlar de Educație Incluzivă din Alba Iulia, a avut ca obiectiv principal schimbul de bune practici în procesul de predare pentru elevii cu cerințe educaționale speciale. S-au dezvoltat, testat și evaluat metode, activități și strategii inovatoare pentru a stimula participarea elevilor atât în viața școlară, cât și în cea socială, prevenind astfel abandonul școlar și discriminarea.

Centrul Școlar de Educație Incluzivă din Alba Iulia a implementat și proiectul Erasmus+ „Learn to Learn Easier”, care a vizat creșterea motivației elevilor prin asigurarea unui proces de învățare care să le permită să experimenteze succesul și să îmbunătățească notele. De asemenea, a urmărit sprijinirea elevilor în a învăța metode adaptabile oricărui conținut, dobândirea de abilități și competențe de bază, transformând cunoștințele teoretice în practică pentru dezvoltarea personală și integrarea pe piața muncii.

Aceste proiecte enumerate sunt doar câteva exemple care evidențiază angajamentul școlilor românești de a îmbunătăți competențele profesorilor în domeniul educației incluzive, utilizând oportunitățile oferite de programul Erasmus+ pentru a crea medii de învățare mai echitabile și mai receptive la diversitatea elevilor.

Dezvoltarea profesională în domeniul educației incluzive/speciale

În prezent, se derulează programul de formare continuă „Dezvoltarea profesională în domeniul educației incluzive/speciale”¹², organizat de Universitatea Babeș-Bolyai (UBB) din Cluj-Napoca, este destinat personalului didactic de predare și personalului didactic auxiliar din învățământul preuniversitar. Acreditat prin ordinul de ministru nr. 3673/02.05.2022, programul oferă 22 de credite transferabile

¹² Detalii despre programul *Dezvoltarea profesională în domeniul educației incluzive/speciale* pot fi accesate la: <https://psiedu.ubbcluj.ro/>

și are ca scop dezvoltarea competențelor necesare pentru a sprijini un sistem de educație incluzivă.

Obiectivele programului includ formarea cadrelor didactice în utilizarea strategiilor și metodologiilor specifice educației incluzive, dezvoltarea abilităților de adaptare a curriculumului pentru a răspunde nevoilor diverse ale elevilor și promovarea unui mediu educațional accesibil și echitabil pentru toți copiii, inclusiv pentru cei cu cerințe educaționale speciale.

Participanții care finalizează programul primesc un certificat de absolvire și o fișă a competențelor și disciplinelor/temelor parcurse, recunoscute la nivel național. Acest program contribuie la îmbunătățirea calității educației prin pregătirea cadrelor didactice pentru a aborda diversitatea în clasă și pentru a asigura incluziunea tuturor elevilor în procesul educațional.

Programele de formare continuă oferite de Casele Corpului Didactic (CCD)

Considerăm că este important să menționăm că există preocupări constante pentru formarea continuă a profesorilor prin programele de formare derulate de către Casele Corpului Didactic anual și care reprezintă o oportunitate esențială pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar de a-și îmbunătăți competențele profesionale și de a se adapta cerințelor actuale ale educației. Cu cât acestea sunt promovate și accesate mai mult de către cadrele didactice, cu atât mai mult se vor vedea îmbunătățiri la nivelul calității actului educațional.

În ceea ce privește educația incluzivă, un exemplu de program implementat este „Educație democratică pentru șanse egale”, oferit de Casa Corpului Didactic Iași, care include module precum „Managementul educației incluzive” și „Egalitate de șanse prin educație incluzivă”. Aceste cursuri sprijină profesorii în implementarea unor practici educaționale echitabile și în gestionarea diversității în clasă. Programul este complementar și aprobat de Ministerul Educației, asigurându-se astfel că formarea oferită respectă standardele naționale în domeniul educației incluzive.

Pentru a facilita accesul cadrelor didactice la oportunități de formare continuă, Ministerul Educației publice periodic Registrul național al programelor pentru dezvoltare profesională continuă acreditate. Acest registru se actualizează pentru fiecare an școlar și cuprinde toate programele acreditate la nivel național, oferind profesorilor posibilitatea de a identifica și selecta cursuri relevante pentru dezvoltarea lor profesională. În special, pentru cei interesați de educația incluzivă, registrul oferă informații despre programele disponibile în acest domeniu. Profesorii pot consulta cea mai recentă versiune a registrului pe site-ul oficial al Ministerului Educației¹³, asigurându-se astfel că participă la programe recunoscute și adaptate nevoilor actuale ale sistemului educațional.

Participarea la astfel de programe este esențială pentru dezvoltarea competențelor necesare în gestionarea diversității în clasă și pentru promovarea unui mediu educațional incluziv și de calitate. Profesorii sunt încurajați să exploreze aceste oportunități și să se implice activ în formarea continuă, fie prin accesarea programelor acreditate disponibile în registrul național, fie prin înscrierea la cursurile oferite de Casele Corpului Didactic.¹⁴

¹³ *Registrul național al programelor pentru dezvoltare profesională continuă acreditate*. Disponibil la:

https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2024/formare_continua/RNPDPDPC_septembrie_2024_rev.pdf

¹⁴ De exemplu, pentru anul școlar 2024-2025, Casa Corpului Didactic (CCD) Alba oferă programe de formare continuă conform ofertei disponibile în Oferta de programe de formare continuă pentru anul școlar 2024-2025 avizată de Ministerul Educației, disponibilă la: https://www.ccdab.ro/documente%20ccd/OFERTA_FORMARE_2024-2025_Redacted.pdf, și unde ne bucură să observăm prezența unor cursuri de formare continuă dedicate educației incluzive precum: „Dezvoltarea practicilor inclusive pentru elevii cu CES”, „Mediator școlar. Program de mediere școlară”, „Abilitare curriculară pentru educație timpurie”, „Abilitare curriculară <<A doua șansă>>”, „Strategii de reducere a abandonului școlar cunoscând profilul psihologic al elevului”.

Aceste inițiative nu doar că îmbunătățesc abilitățile didactice, dar contribuie și la crearea unui mediu școlar mai echitabil, în care fiecare elev beneficiază de sprijinul necesar pentru a-și atinge potențialul maxim.

Inițiative similare pot fi dezvoltate și implementate printr-o colaborare constantă cu societatea civilă, așa cum și această lucrare reprezintă unul dintre rezultatele așteptate în urma implementării proiectului „Dezvoltarea competențelor profesorilor pentru o educație incluzivă a tinerilor din medii defavorizate”, derulat de Rotary Club Alba Iulia, ca parte a competiției anuale de proiecte din cadrul programului „Educație pentru noua generație”.

Formarea profesorilor în cadrul proiectelor finanțate și dezvoltate de societatea civilă sau ONG-uri, în contrast cu cele oferite de instituțiile publice de învățământ, poate aduce perspective și beneficii diferite asupra educației. ONG-urile adoptă adesea o abordare mai flexibilă și inovatoare, concentrându-se pe soluții practice pentru provocările din clasă, experimentând metode alternative precum învățarea bazată pe proiecte, gândirea critică sau utilizarea tehnologiei pentru incluziune. În schimb, instituțiile publice de educație urmează un cadru reglementat și standardizat, aliniat cu politicile naționale, asigurând o formare standardizată și recunoscută oficial, dar uneori mai rigidă în adoptarea schimbărilor pedagogice rapide.

Un alt aspect distinctiv al proiectelor dezvoltate de ONG-uri este accentul pus pe implicarea socială și comunitară. Acestea facilitează interacțiunea profesorilor cu grupuri vulnerabile, cum ar fi elevii din medii defavorizate, refugiați sau copii cu cerințe educaționale speciale, contribuind astfel la dezvoltarea unei abordări mai incluzive și adaptative. De asemenea, formarea în astfel de proiecte oferă oportunități extinse de colaborare internațională, schimburi de experiență și dezvoltarea unei rețele profesionale transnaționale. Pe de altă parte, instituțiile publice garantează stabilitatea și continuitatea programelor de formare, fiind integrate în strategiile educaționale naționale și având un impact sistemic pe termen lung.

În mod ideal, combinarea celor două tipuri de formare ar putea aduce beneficii maxime profesorilor. Experiențele inovatoare și aplicate din proiectele ONG-urilor, împreună cu structura solidă și recunoașterea oficială a formării oferite de instituțiile publice, ar putea îmbunătăți semnificativ metodele didactice, contribuind la un sistem educațional mai dinamic, incluziv și adaptat nevoilor actuale ale elevilor.

3.2 Profilul unui profesor cu competențe în educația incluzivă

Reforma unui sistem educațional sau a unei dimențiuni educaționale, precum este cea a educației incluzive, presupune nu doar ca sistemul să fie pregătit pentru schimbare, ci și ca profesorii și personalul administrativ să fie dispuși să se schimbe. Mai precis, să accepte în mod deschis să se dezvolte continuu, căci dezvoltarea competențelor profesorilor în domeniul educației incluzive este punctul de pornire, sau chiar cheia asigurării unui mediu școlar accesibil și echitabil pentru toți elevii, deoarece profesorul este liantul dintre copil - instituție (școala) – comunitate (familia). Pe cale de consecință, formarea cadrelor didactice trebuie să fie una complexă, integrând atât elemente teoretice solide, cât și experiențe practice relevante, care să îi ajute pe profesori să răspundă diversității din clasă. Astfel, un cadru didactic bine pregătit din perspectiva educației incluzive nu doar că înțelege principiile și strategiile necesare pentru a sprijini fiecare elev, ci și dezvoltă o atitudine deschisă și reflexivă, esențială pentru crearea unui mediu de învățare echitabil.

În acest context, profilul unui profesor cu competențe în educația incluzivă, așa cum este definit de Agenția Europeană pentru Educație pentru Nevoi Speciale și Incluziune, oferă un cadru valoros pentru înțelegerea rolului și responsabilităților unui educator incluziv.

Profilul profesorilor incluzivi elaborat de Agenția Europeană pentru Educație pentru Nevoi Speciale și Incluziune (2012) se bazează pe patru valori fundamentale:

- valorizarea diversității elevilor;
- susținerea tuturor elevilor;
- colaborarea;
- dezvoltarea profesională continuă.

Aceste valori sunt interconectate cu domenii de competență ce includ *atitudini, cunoștințe și abilități*. Profesorii trebuie să adopte o viziune pozitivă asupra diferențelor dintre elevi și să le vadă ca pe o resursă, să sprijine învățarea în toate domeniile dezvoltării elevilor și să colaboreze cu părinții și alți profesioniști pentru a crea un mediu educațional favorabil. În același timp, dezvoltarea continuă a acestora trebuie să fie un proces constant, care să includă reflecție asupra practicii și învățare continuă pe parcursul întregii cariere.

Implementarea cu succes a acestui profil depinde de mai mulți factori, inclusiv alinierea politicii educaționale naționale și internaționale, colaborarea între profesori și alte cadre educaționale și sprijinul continuu oferit acestora. De asemenea, resursele adecvate sunt esențiale pentru implementarea eficientă a practicilor incluzive, iar acest lucru presupune un sprijin constant pentru profesori pe parcursul întregii lor cariere.

La baza activității tuturor profesorilor în educația incluzivă se află patru valori fundamentale legate de procesul de predare și învățare, după cum urmează:

Valorificarea diversității elevilor

Fiecare elev este unic, aducând în clasă un set distinct de calități, experiențe, perspective și stiluri de învățare. Într-un mediu educațional incluziv, diversitatea nu este văzută ca un obstacol, ci ca o resursă valoroasă care îmbogățește procesul de învățare, pentru elevii în cauză, dar și pentru ceilalți elevi.

Profesorii au responsabilitatea de a recunoaște și de a valorifica aceste diferențe, creând un mediu educațional sigur și care să răspundă dacă nu total, măcar parțial, nevoilor fiecărui elev. Desigur, acest lucru presupune din partea cadrelor didactice să adopte o abordare deschisă, flexibilă și

adaptabilă, care încurajează elevii să își exprime liber gândurile, emoțiile și perspectivele.

Pentru a sprijini participarea activă a tuturor elevilor, profesorii trebuie să utilizeze strategii de predare diferențiate și metode variate care să permită fiecărui copil să se repleze și să învețe în propriul ritm. Unii elevi pot excela prin învățare vizuală, în timp ce alții pot avea nevoie de abordări mai practice și interactive. Integrarea unor tehnici diverse, cum ar fi învățarea prin cooperare, utilizarea resurselor multimedia și organizarea activităților de grup, poate facilita accesul fiecărui elev la informații și poate stimula implicarea acestora în procesul educațional.

Valorificarea diversității nu presupune doar latura unei proiectări didactice diferențiate, ci și promovarea unor valori cardinale ale clasei, precum colaborarea, respectul, sprijinul și acceptarea reciprocă în comunitatea clasei. Profesorii pot modela comportamente incluzive prin crearea unui climat de siguranță emoțională, în care fiecare elev se simte apreciat și ascultat. Discuțiile sistematice despre diversitate, proiectele interculturale și activitățile care încurajează colaborarea între elevi cu abilități și interese diferite contribuie la dezvoltarea unei atitudini pozitive față de diferențe. Această abordare nu doar că îmbunătățește experiența de învățare, ci și pregătește elevii pentru o societate diversă și dinamică.

Profesorul cu adevărat incluziv, care înțelege și valorifică diversitatea elevilor săi devine un facilitator al învățării autentice. Elevii învață nu doar din manuale, ci și unii de la alții, iar un mediu educațional divers creează oportunități de învățare mai bogate și mai relevante, mai aproape de contextele din „viața” reală, sau ceea ce vor presupune ieșirile în comunitatea exterioară clasei. Educația incluzivă nu înseamnă doar adaptarea conținutului pentru elevii cu nevoi speciale, ci și construirea unei comunități școlare în care fiecare copil are șansa de a-și descoperi și valorifica potențialul unic.

Sprijinirea tuturor elevilor

Un profesor incluziv este acela care recunoaște potențialul fiecărui elev și își adaptează metodele de predare astfel încât fiecare copil să aibă șansa de a-și atinge obiectivele educaționale. Tratarea tuturor elevilor în mod egal nu înseamnă aplicarea acelorași strategii pentru toți, ci oferirea unui sprijin diferențiat, care să răspundă nevoilor fiecăruia. Așadar, profesorul incluziv cultivă un mediu în care fiecare elev se simte acceptat și valorizat, indiferent de abilități, ritm de învățare sau context socio-economic.

Așteptările mari privind realizările tuturor elevilor sunt esențiale pentru dezvoltarea lor academică și personală. Totuși, aceste așteptări nu sunt suficiente. Pentru ca un copil să îndeplinească asemenea așteptări are nevoie de ghidajul permanent al unui profesor care crede în potențialul său și care îi va inspira deopotrivă, pe el și pe ceilalți elevi să creadă în propriile lor capacități. În același timp, chiar și așa, este important ca aceste așteptări mari, să fie ajustate în funcție de nevoile specifice ale fiecărui elev, astfel încât să fie realizabile, dar în același timp provocatoare. Drept urmare, sprijinirea elevilor nu înseamnă doar transmiterea cunoștințelor, ci și dezvoltarea încrederii în sine, a autonomiei și a dorinței de a învăța continuu.

Profesorul este cel care joacă un rol crucial în identificarea și eliminarea barierelor care împiedică participarea activă a tuturor elevilor. Acest lucru presupune o atenție deosebită la semnalele pe care elevii le transmit, fie că este vorba despre dificultăți de învățare, lipsa motivației sau probleme emoționale. Printr-o abordare empatică și prin utilizarea unor strategii variate de predare, profesorii pot transforma procesul de învățare într-o experiență pozitivă și eficientă pentru fiecare copil.

Lucrul cu ceilalți

Educația incluzivă nu este responsabilitatea unui singur profesor, ci rezultatul unei colaborări strânse între toți actanții implicați în procesul educațional. Munca în echipă între

profesori, personalul educațional, părinți și comunitate este fundamentală pentru asigurarea unui mediu de învățare adecvat și sigur pentru toți elevii. Când profesorii colaborează și împărtășesc experiențe și resurse, se creează un cadru de sprijin care poate răspunde mai eficient diversității din clasă.

Implicarea părinților în educația copiilor este un alt factor esențial. Comunicarea deschisă și constantă cu familiile ajută profesorii să înțeleagă mai bine nevoile elevilor și să adapteze strategiile de predare. Părinții sunt cei care pot oferi informațiile cele mai valoroase despre punctele forte ale copiilor lor, dar și despre dificultățile pe care aceștia le întâmpină. De asemenea, o colaborare strânsă între școală și comunitate poate duce la dezvoltarea unor proiecte educaționale relevante, sau mai bine spus, eficiente, care să sprijine atât integrarea elevilor cu cerințe educaționale speciale, cât și dezvoltarea competențelor sociale și emoționale ale tuturor elevilor.

Munca în echipă presupune, de asemenea, deschiderea profesorilor spre învățare și schimb de experiențe. Într-un mediu de lucru colaborativ, profesorii se pot sprijini reciproc, pot împărtăși strategii eficiente și pot învăța unii de la alții. O abordare de acest fel, nu doar că îmbunătățește calitatea actului educațional, ci contribuie și la crearea unei culturi a într-ajutorării și a respectului, un model pe care și elevii îl vor prelua în interacțiunile lor.

Dezvoltarea profesională personală continuă

Actul predării nu este un și nici nu este de dorit să fie un proces static, linear, ci o activitate care presupune o învățare continuă și o adaptare constantă la schimbările din domeniul de specialitate, implicit educație și societate. Un profesor dedicat își asumă responsabilitatea perpetuă pentru propria dezvoltare profesională, căutând mereu noi modalități de a-și îmbunătăți sau diversifica practica didactică. Participarea la cursuri de formare, conferințe și ateliere, dar și colaborarea cu colegii și reflecția asupra propriei activități didactice sunt aspecte esențiale ale unui parcurs profesional de succes.

Dezvoltarea profesională nu înseamnă doar acumularea permanentă de cunoștințe teoretice, ci și aplicarea acestora în mod practic, adaptându-le la nevoile specifice ale elevilor, cu ajutorul unor metode didactice atractive pentru aceștia. Pentru a fi într-o stare de evoluție, ci nu de involuție, profesorii au nevoie de un mediu de lucru care să le faciliteze deschiderea spre inovație, spre explorarea de noi metode de predare și posibilitatea de a utiliza tehnologia educațională pentru a îmbunătăți experiența de învățare. Mai mult decât atât, au nevoie și de situații care să le permită starea de reflecție sau de auto-reflecție, deoarece este important ca profesorii să învețe nu doar din resurse externe, ci și din propria practică, analizând ce funcționează bine și ce poate fi îmbunătățit.

Un alt aspect imperios necesar al formării profesionale este conștientizarea importanței dezvoltării personale, a inteligenței emoționale și relaționale. Un profesor echilibrat emoțional și motivat va reuși să inspire și să sprijine mai bine elevii. Autorefecția, gestionarea stresului și menținerea unui echilibru între viața profesională și cea personală sunt aspecte la fel de importante ca formarea continuă. Profesorii nu sunt doar transmițători de cunoștințe, ci și modele pentru elevi, iar propria lor atitudine față de învățare și dezvoltare influențează profund modul în care elevii își percep propriul proces de învățare. În consecință, responsabilitatea nu poate să cadă mereu doar în sarcina profesorului, ci trebuie să se cultive o stare de incluziune și în ceea ce privește ajutorul reciproc, astfel să poată beneficia și cadrul didactic însăși de empatie, înțelegere și de o relație solidă de colaborare cu colegii, instituția, părinții, comunitatea.

Pentru ca acest profil să fie implementat eficient, sunt necesari mai mulți factori, căci nu numai contribuția din nucleul școlii și comunității de proveniență contează, ci inclusiv alinierea politicilor educaționale naționale și internaționale, sprijinul constant oferit profesorilor și disponibilitatea resurselor adecvate.

Abordări bazate pe competențe în dezvoltarea profilului profesorului incluziv

Printre competențele pe care un profesor incluziv trebuie să le dezvolte se numără strategiile de predare diferențiată, colaborarea interdisciplinară, utilizarea tehnologiei în educație, capacitatea de adaptare și învățare continuă, precum și competențele de consiliere și sprijin emoțional.

Strategii de predare diferențiată

Fiecare elev are un stil propriu de învățare, un ritm diferit de asimilare a informațiilor și nevoi educaționale unice. Din acest motiv, un profesor incluziv trebuie să își dezvolte capacitatea de a aplica strategii de predare diferențiată, astfel încât fiecare elev să beneficieze de un proces educațional adaptat.

Predarea diferențiată presupune utilizarea unor metode variate care răspund diversității elevilor din clasă. De exemplu, un profesor poate folosi materiale vizuale pentru elevii care învață mai bine prin imagini, activități practice pentru cei kinestezici și explicații orale detaliate pentru cei auditivi. De asemenea, poate oferi sarcini de dificultăți diferite, adaptate nivelului fiecărui elev, sau poate folosi învățarea în perechi și grupuri pentru a stimula colaborarea și sprijinul reciproc. Pentru a dezvolta această competență, profesorul trebuie să fie deschis la nou, să experimenteze, să analizeze constant eficiența metodelor utilizate și să ajusteze strategiile în funcție de feedback-ul primit din partea elevilor.

Chiar și cu toată bunăvoința, uneori cadrele didactice se pot simți copleșite de varietatea de sarcini pe care le au de îndeplinit, precum și de a fi nevoiți constant să realizeze materiale didactice adaptate și variate. Totuși prin experimentarea unor categorii de activități, profesorul își poate da seama ce funcționează bine la clasele lui și poate dezvolta un pachet de activități rotative, cu care elevii să fie familiarizați încă de la începutul anului, și care să fie implementate fără costuri materiale sau temporale semnificative.

Propunem ca idei generale de activități:

○ **Învățarea pe centre de activitate**

Clasa este organizată în mai multe centre de activitate, fiecare având o sarcină diferită, dar legată de aceeași temă sau subiect al lecției. Elevii pot lucra individual, în perechi sau în grupuri mici, alegând centrul care li se potrivește cel mai bine. Eventual, ei pot face și o rocadă la un anumit interval de timp, astfel încât fiecare elev să parcurgă materialele, să rezolve sarcinile de la fiecare centru de învățare, dacă timpul și complexitatea acestora permit acest lucru.

Spre exemplu, în timpul unei ore de limba și literatura română sau de limbi moderne, elevii pot alege dintre un centru pentru citire și înțelegere a textului, unul pentru exerciții practice, unul pentru activități creative. Desigur, profesorul trebuie să ghideze grupul de elevi și să îi ajute să evite zona de confort, astfel încât atunci când devin foarte confortabili cu un centru de învățare, să fie stimulați la următoarele activități similare, să încerce o altă zonă.

○ **Gruparea flexibilă a elevilor**

Elevii sunt împărțiți în grupuri dinamice în funcție de nivelul de cunoștințe, stilul de învățare sau ritmul de lucru. Pentru a asigura însă, starea de incluziune, colaborare și învățare reciprocă grupurile se vor schimba pe parcursul activității.

Un exemplu ar putea fi ca grupurile de elevi să fie împărțite astfel: un grup rezolvă exerciții de bază, unul care rezolvă probleme mai complexe și altul care explorează aplicații practice ale conceptului predat, urmând ca apoi, cu ajutorul profesorului, să se centralizeze toate cunoștințele dobândite și toți elevii să aibă acces la ele. În acest fel, ei se pot și ajuta între ei și să învețe să colaboreze în mod constant.

○ **Strategia Biletul de ieșire**

La sfârșitul lecției, fiecare elev completează un „bilet” cu un răspuns scurt la o întrebare-cheie despre ceea ce a înțeles cel mai bine sau unde consideră că mai are nevoie de ajutor pentru înțelegerea și fixarea cunoștințelor.

Profesorul analizează răspunsurile și ajustează strategia diactică pentru următoarea lecție.

Această strategie ajută la personalizarea activităților viitoare în funcție de dificultățile identificate în rândul elevilor și este un bun exercițiu de autoevaluare atât pentru elevi, cât și pentru cadrul didactic.

○ **Contractul de învățare**

Elevii aleg dintre mai multe activități propuse, stabilindu-și un plan personalizat de învățare pentru o anumită temă.

Profesorul stabilește obiective clare, iar elevii își asumă responsabilitatea propriei învățări. Pentru a face acest lucru, elevii pot alege între a realiza un proiect, a scrie un eseu sau a crea o prezentare pe baza unui subiect dat.

○ **Predarea multisenzorială**

Predarea multisenzorială presupune folosirea unor strategii care stimulează diferite canale senzoriale pentru a facilita învățarea tuturor elevilor. Spre exemplu:

- Vizual – *diagrame, videoclipuri, imagini.*
- Auditiv – *materiale audio, explicații, podcasturi, muzică ambientală.*
- Kinestezic – *învățare prin mișcare, jocuri de rol, experimente practice.*

○ **Sarcini cu niveluri de dificultate diferite**

Profesorul creează sarcini pe mai multe niveluri de dificultate, astfel încât fiecare elev să fie provocat gradual, în funcție de abilitățile sale. Exemple:

Sarcina 1: rezolvarea unor exerciții simple.

Sarcina 2: explicarea unui concept în propriile cuvinte.

Sarcina 3: aplicarea conceptului într-o problemă/ într-un studiu de caz.

○ **Modelul „Flipped Classroom” (Clasa inversată)**

Elevii primesc în avans materialul teoretic, pe care trebuie să îl studieze acasă (prin intermediul unor videoclipuri, texte, prezentări), iar în clasă învățarea se va concretiza prin discuții, dezbateri, exerciții practice și aplicarea cunoștințelor. Această strategie permite profesorului să acorde mai mult timp sprijinirii elevilor care au dificultăți, deoarece ei

pot să studieze materialul în timpul necesar lor și apoi să ia parte la activitate cu toată clasa, beneficiind de sprijinul profesorului.

○ **Învățarea bazată pe proiecte (Project-Based Learning)**

Elevii lucrează în echipă pentru a realiza un proiect aplicat pe o temă dată legată de subiectul unei lecții sau pe o temă reală, din viața de zi cu zi (spre exemplu: o știre, o curiozitate, etc.)

Fiecare elev își poate asuma un rol specific în echipă, în funcție de punctele sale forte. Un exemplu ar putea fi: la o lecție despre mediul înconjurător, un grup poate crea un afiș educativ, alt grup poate realiza o prezentare video, iar alt poate face o analiză statistică a poluării.

○ **Folosirea jocurilor didactice și a tehnologiei în predare**

Profesorii pot demonstra elevilor că învățarea nu trebuie să fie mereu foarte rigidă sau formală, ci poate fi și distractivă. În acest sens, ei pot aplica la clasă, sistematic, jocuri didactice pe care elevii să le cunoască și care să nu solicite mult timp. Acestea pot fi adaptate pentru toate etapele lecției sau doar pentru o etapă, de exemplu, cea de captare a atenției.

Prin intermediul jocurilor didactice elevii își dezvoltă atât competențe generale, cât și derivate. Exemple de jocuri care pot fi aplicate sunt: jocuri de tip „escape room” sau evadarea din clasă - pentru rezolvarea problemelor matematice sau „căutarea comorii” pentru consolidarea cunoștințelor de istorie sau de geografie, jocuri de storytelling, etc.

Foarte utile în procesul de predare sau fixare de cunoștințe pot fi și aplicațiile educaționale care permit personalizarea învățării, cum ar fi:

- Kahoot!, Quizizz – pentru evaluări interactive.
- Google Classroom – pentru distribuirea materialelor diferențiate.
- Read&Write – pentru elevii cu dificultăți de citire.

Abilități de colaborare interdisciplinară

Strategiile de predare diferențiată sunt foarte utile în ceea ce privește evoluția clasei și atingerea obiectivelor educaționale, însă așa cum am amintit anterior, educația incluzivă nu poate fi realizată de un singur profesor, ci necesită colaborarea cu alte persoane. Pe lângă colaborarea cu colegii și părinții, cadrele didactice au nevoie să dezvolte colaborări solide cu specialiști din diferite domenii, cum ar fi psihologi, consilieri școlari, terapeuți, logopezi și asistenți sociali. Dezvoltarea abilităților de colaborare interdisciplinară este fundamentală pentru a oferi elevilor sprijinul necesar și pentru a implementa strategii educaționale eficiente.

Profesorul incluziv trebuie să fie capabil să comunice eficient cu ceilalți profesioniști implicați în educația elevilor, să participe activ la echipele multidisciplinare și să aplice recomandările specialiștilor în activitatea didactică. De exemplu, un profesor care lucrează cu un elev cu tulburare de spectru autist trebuie să colaboreze strâns cu un terapeut ABA pentru a adapta metodele de predare la nevoile specifice ale elevului.

Pentru a dezvolta această competență, profesorii pot participa la cursuri de formare privind munca în echipă, pot lua parte la ședințe interdisciplinare și pot solicita sprijinul specialiștilor în momentele în care întâmpină dificultăți.

Utilizarea tehnologiei în procesul educațional

Într-o lume din ce în ce mai digitalizată, profesorii trebuie să își dezvolte competențele digitale pentru a putea integra tehnologia în educație. Aceasta poate facilita procesul de învățare, poate oferi resurse accesibile pentru elevii cu dizabilități și poate permite adaptarea conținutului educațional la nevoile individuale ale elevilor.

De exemplu, profesorii pot folosi tablete, aplicații educaționale, programe de recunoaștere vocală și platforme interactive pentru a sprijini elevii cu dificultăți de învățare. Elevii cu dislexie pot beneficia de software-uri care transformă textul scris în vorbire, iar cei cu deficiențe auditive pot folosi subtitrări sau limbajul semnelor digitalizat, ori acces bluetooth la tabla inteligentă a clasei, pentru a auzi mai bine conținutul audio-video proiectat la aceasta.

Îmbunătățirea acestei competențe este posibilă prin participarea cadrelor didactice la formări privind utilizarea tehnologiei în educație, să exploreze resurse digitale inovatoare și să fie deschiși la noile tendințe în învățământ. Formarea profesorilor în utilizarea tehnologiei, poate sprijini procesul de învățare prin utilizarea a diferitor tipuri de dispozitive și aplicații adaptate nevoilor individuale ale elevilor. Printre cele mai utile tehnologii asistive se numără:

- Software-uri de conversie text-vorbire (*Text-to-Speech - TTS*) – utile pentru elevii cu dislexie sau deficiențe de vedere.
Exemple: *Natural Reader, Read&Write, Balabolka*.
- Programe de recunoaștere vocală – acestea permit elevilor cu dificultăți motorii sau dislexie să transforme vorbirea în text scris.
Exemple: *Google Voice Typing, Dragon Naturally Speaking*.
- Tablete și ecrane tactile – utile pentru elevii cu dizabilități motorii, oferindu-le acces mai ușor la materialele educaționale.
Exemple: iPads cu funcții de accesibilitate, Microsoft Surface cu stylus.
- Softuri de predare interactivă – accesul la platforme care permit colaborarea online și adaptarea conținutului educațional.
Exemple: *Google Classroom, Microsoft Teams, Kahoot, Nearpod, Quizizz*.
- Aplicații pentru dezvoltarea abilităților de comunicare – acestea sunt utile pentru elevii cu tulburări din spectrul autist sau cu dificultăți de vorbire.
Exemple: *Proloquo2Go, Avaz AAC, Speech Blubs*.
- Căști cu reducere a zgomotului – ajută elevii cu tulburări de procesare senzorială să se concentreze.
Exemple: *Bose Noise Cancelling, Loop Earplugs*.
- Sisteme FM și dispozitive de amplificare – pentru elevii cu deficiențe de auz, care amplifică vocea profesorului și reduc zgomotul de fundal.

Formarea cu privire la utilizarea tehnologiilor asistive este necesară, deoarece profesorul nu este doar un utilizator al

tehnologiei, ci și un facilitator care îi ghidează pe elevi în utilizarea corectă și eficientă a acesteia.

Competențe de consiliere și sprijin emoțional

Profesorul incluziv nu se limitează doar la transmiterea de cunoștințe, ci și la susținerea emoțională a elevilor. Mulți dintre aceștia pot avea dificultăți emoționale sau probleme de integrare socială, iar profesorul trebuie să fie pregătit să îi sprijine.

Pentru a dezvolta competențe de consiliere și sprijin emoțional, profesorul trebuie să fie capabil să recunoască semnele de stres, anxietate sau depresie în rândul elevilor și să creeze un mediu sigur și suportiv. De asemenea, trebuie să fie capabil să îi îndrume spre specialiști atunci când este necesar și să colaboreze cu părinții pentru a găsi soluții adecvate.

Un profesor incluziv trebuie să încurajeze relațiile bazate pe empatie, comunicare deschisă și încredere, să ofere sprijin elevilor în momente dificile și să îi motiveze să își dezvolte reziliența emoțională.

Rolul profesorului incluziv în dinamica clasei

Profesorul incluziv joacă un rol esențial în construirea unei culturi incluzive în sala de clasă, bazată pe respect, diversitate și echitate. Acesta trebuie să implementeze strategii educaționale care să încurajeze participarea tuturor elevilor, indiferent de abilități, mediu socio-economic sau origine culturală.

Crearea unei săli de clasă incluzive presupune aranjarea spațiului fizic al clasei, precum și adaptarea predării la nevoile fiecărui elev, promovarea colaborării și dezvoltarea unei atmosfere de sprijin reciproc. Utilizarea unor metode interactive, cum ar fi învățarea prin colaborare sau proiectele de grup, poate facilita integrarea și implicarea activă a elevilor cu cerințe educaționale speciale.

Un aspect fundamental în dinamica clasei este gestionarea comportamentelor și a nevoilor diverse ale elevilor. Profesorul incluziv trebuie să fie capabil să identifice și să răspundă în mod adecvat dificultăților emoționale, cognitive

sau sociale ale elevilor, utilizând strategii de intervenție adaptate. Aplicarea unor metode de disciplină pozitivă și promovarea unui mediu de învățare bazat pe încredere și respect reciproc contribuie la prevenirea conflictelor și la menținerea unui climat armonios în clasă. În acest sens, colaborarea cu psihologi școlari, consilieri educaționali și părinți joacă un rol important în susținerea elevilor cu dificultăți de adaptare.

De asemenea, crearea unui climat de acceptare și colaborare între toți elevii este esențială pentru succesul educației incluzive. Profesorii trebuie să implementeze activități care încurajează empatia, toleranța și sprijinul reciproc. Proiectele de echipă, învățarea prin jocuri de rol și sesiunile de reflecție asupra valorilor sociale pot contribui la dezvoltarea unor relații pozitive între elevi. Astfel, sala de clasă devine un mediu sigur, unde fiecare copil se simte valorizat și încurajat să își exprime potențialul maxim.

Exemple și studii de caz ale profesorilor incluzivi

La nivel internațional, există numeroase exemple de bune practici care demonstrează impactul pozitiv al educației incluzive asupra performanței academice și sociale a elevilor. De exemplu, în Finlanda, unde educația incluzivă este un principiu fundamental al sistemului de învățământ, profesorii sunt pregătiți să ofere sprijin diferențiat fiecărui elev, utilizând metode personalizate de predare și tehnologii educaționale avansate. În Canada, modelul de co-predare (team-teaching) este utilizat cu succes pentru integrarea elevilor cu cerințe educaționale speciale, permițând profesorilor să colaboreze și să adapteze predarea în funcție de nevoile fiecărui elev.

În România, deși educația incluzivă este în proces de dezvoltare, există modele de succes implementate în diverse școli și programe pilot. De exemplu, în anumite unități de învățământ, profesorii aplică metode de învățare diferențiată, utilizând resurse educaționale adaptate și tehnologii asistive pentru sprijinirea elevilor cu dizabilități. Un alt exemplu relevant este programul Erasmus+, prin care profesorii români au avut ocazia să învețe din experiențele altor sisteme educaționale și să aplice strategii inovatoare în propriile clase.

Experiențele personale ale profesorilor care au implementat strategii incluzive arată că succesul acestora depinde de flexibilitate, colaborare și formare continuă. Profesorii care au utilizat metode precum învățarea prin cooperare, utilizarea tehnologiilor accesibile și crearea unor medii de învățare multisenzoriale au raportat îmbunătățiri semnificative în nivelul de implicare și performanță al elevilor. Aceste studii de caz demonstrează că un sistem educațional incluziv poate funcționa eficient dacă profesorii sunt bine pregătiți și sprijiniți în eforturile lor.

3.3 Autoevaluarea cadrelor didactice

În contextul educației incluzive, profesorii trebuie să folosească metode didactice variate, resurse diferențiate și să creeze un mediu de învățare colaborativ și echitabil. Este esențial ca aceștia să promoveze un curriculum accesibil tuturor elevilor, inclusiv celor cu nevoi suplimentare, și să fie sensibili la diversitatea culturală, de gen și de dizabilități. Evaluarea trebuie să sprijine progresul tuturor elevilor, iar predarea trebuie să fie adaptată pentru a răspunde nevoilor individuale, promovând astfel un învățământ incluziv și eficient.

Profesorii care doresc să își dezvolte competențele în educația incluzivă pot beneficia considerabil de pe urma aplicării acestui cadru de autoevaluare. Scopul principal al acestui instrument este de a-i ajuta să își clarifice propriile idei și înțelegerea obiectivelor de învățare, să identifice aspectele cheie ale activității lor în care au dobândit competență și să descopere ce ar mai trebui să învețe. Procesul de autoevaluare le permite să analizeze progresul realizat, să conștientizeze pașii făcuți în direcția îmbunătățirii practicii educaționale și să își stabilească direcții clare pentru dezvoltarea continuă.

În cele ce urmează vom prezenta un posibil cadru de autoevaluare a nivelului de competență în educația incluzivă. Profilul de competență al cadrului didactic poate fi constituit din patru unități distincte, fiecare dintre acestea având un set de descriptori de autoevaluare. În realizarea profilului de mai

jos, au fost luate în considerare elementele prevăzute de politicile elaborate de *Enabling Education Network*.

Domeniile esențial ale cadrului de autoevaluare sunt, după cum urmează:

1. Procesul de predare-învățare;
2. Dezvoltarea personală și bunăstarea elevilor;
3. Implicarea părinților/tutorilor și a comunității;
4. Conducere și management;

Fiecare domeniu este susținut de competențe ce reflectă cunoștințele, abilitățile și atitudinile profesorilor pentru a sprijini incluziunea elevilor (prezența, participarea și realizările acestora). Aceste competențe sunt împărțite în niveluri de dezvoltare pentru a evalua progresul individual și instituțional:

- *Începător*: conștientizare, fără aplicare eficientă;
- *În formare*: practică informată, dar nesistematică;
- *Competent*: practică bine fundamentată și constantă;
- *Avansat*: practică inovatoare și împărtășită și altora.

Prin aplicarea acestui cadru de autoevaluare, profesorii vor beneficia de reflecția asupra propriei practici și de discuțiile cu colegii, având ocazia să dobândească o conștientizare critică a procesului lor de învățare. Acest lucru îi va ajuta să înțeleagă mai bine cum să aplice în mod eficient strategiile de învățare incluzive în școlile lor și să își ajusteze abordările pentru a sprijini toți elevii, indiferent de nevoile lor educaționale.

Un alt beneficiu important al acestui instrument este faptul că profesorii sunt încurajați să caute dovezi care să sprijine deciziile lor legate de progresul în dezvoltarea competențelor. Acest proces nu doar că le va permite să-și monitorizeze evoluția personală, dar îi va ajuta și să identifice eventualele lacune în cunoștințele și abilitățile lor. Astfel, vor putea să regăsească un ghid clar pentru pașii următori în învățare și să își îmbunătățească practica didactică.

Un aspect foarte important pentru orice profesor care dorește să își dezvolte competențele în educația incluzivă este colaborarea și schimbul de idei cu ceilalți profesori. Aceste discuții și învățarea colaborativă vor facilita reflecția asupra progresului individual al fiecărui profesor. Prin această reflecție, fiecare educator va putea să își stabilească obiective

mai clare și să își concentreze eforturile în domeniile în care simte că mai are de învățat. Astfel, procesul de autoevaluare contribuie semnificativ la dezvoltarea unei culturi educaționale centrate pe învățare continuă și îmbunătățire constantă, esențiale pentru implementarea cu succes a educației incluzive.

Unitatea 1. Procesul de predare-învățare

Îmbunătățirea calității predării și învățării este modul în care inegalitățile sunt abordate. Profesorii care reușesc să crească performanțele elevilor cu nevoi suplimentare și ale celor din medii defavorizate sunt determinați să obțină ce este mai bun de la fiecare elev. Ei sunt ghidați de politici eficiente și de un ethos școlar care are așteptări înalte pentru fiecare elev. În aceste școli, curriculumul este amplu, cuprinzător, incluziv și relevant, și accesibil tuturor.

A. Folosește o gamă de metode didactice adecvate pentru diferite stiluri de învățare și susținute de materiale și resurse de învățare variate și diferențiate.

Începător - Sunt conștient de necesitatea de a adapta predarea pentru a ajunge la toți elevii.

În formare

Planific fiecare lecție, iar o parte din planificare se concentrează pe obiectivele de învățare. Încep să îmi adaptez stilul de predare pentru a se potrivi diferitelor stiluri de învățare și încurajez atitudini pozitive. Colaborez cu colegii pentru a aduna resurse și materiale de învățare.

Competent

Folosesc în mod constant o gamă de strategii, resurse și materiale de învățare diferențiate care promovează participarea tuturor elevilor. Acest lucru este evident în planurile mele de lecție. Când nu sunt disponibile ajutoare de învățare și resurse, fac tot posibilul să le dezvolt din materiale disponibile local.

Avansat

Folosesc în mod constant o gamă largă de strategii eficiente de predare și resurse care răspund cu succes nevoilor diverse ale tuturor elevilor. Așteptările față de toți elevii sunt în mod constant ridicate, iar feedback-ul meu este clar și constructiv,

ajutând elevii să facă următorii pași în învățarea lor. Așteptările față de toți elevii sunt în mod constant ridicate și împărtășesc și discut obiectivele și rezultatele învățării cu elevii, inclusiv modul în care se leagă de aspirațiile fiecărui elev și obiectivele lor personale de învățare. Împreună cu colegii mei, implic elevii și comunitatea în dezvoltarea materialelor și resurselor de învățare.

B. Promovează un mediu de învățare incluziv, colaborativ și echitabil

Începător

Sunt conștient de necesitatea de a organiza învățarea pentru a răspunde nevoilor tuturor elevilor, inclusiv celor cu nevoi suplimentare și altor elevi care se confruntă cu dezavantaje.

În formare

Organizez spațiul fizic pentru a permite lucrul colaborativ în grupuri și aloc elevii în grupuri, ținând cont de nevoile lor de învățare. Sunt conștient de necesitatea de a asigura echitatea în distribuirea elevilor în grupuri. Încurajez elevii să își asume responsabilitatea pentru propria lor învățare și pentru învățarea celorlalți. Elevii înțeleg cum trebuie să se comporte unii față de alții pentru a se bucura de învățare și pentru a obține rezultate.

Competent

Maximizez spațiul din clasă pentru a permite mișcarea, folosesc și spațiul din afara clasei și afișez lucrările elevilor. Folosesc constant învățarea activă, strategii de sprijin între colegi și învățarea colegială; resursele sunt utilizate corect și echitabil. Elevii sunt implicați în stabilirea unui mediu de clasă ordonat și incluziv.

Avansat

Sunt eficient în organizarea mediului de învățare și în promovarea abilităților de învățare colaborativă și independentă, prin lucrul în grupuri și perechi, sprijinul între colegi și învățarea colegială, unde toți elevii participă la crearea unui mediu de clasă incluziv. Mă asigur că elevii sunt conștienți și contribuie pe deplin la principiile echității.

C. Promovează învățarea incluzivă din punct de vedere cultural

Începător

Sunt conștient de necesitatea sensibilității și adecvării culturale, legate de dizabilitate și gen.

În formare

Recunosc experiențele elevilor și încurajez utilizarea limbii materne în clasă pentru a sprijini învățarea. Celebrez diversitatea, inclusiv realizările persoanelor cu nevoi suplimentare, și încerc să modific prejudecățile culturale, de gen și legate de dizabilitate din materialele didactice, conținutul curriculei și evaluare.

Competent

Modific constant materialele didactice, conținutul curriculei și evaluările pentru a reflecta cultura, identitățile și experiențele elevilor în curriculum și pentru a combate prejudecățile culturale, de gen și legate de dizabilitate.

Avansat

Analizez, rafinez și dezvolt toate materialele didactice, conținutul curriculei și evaluările pentru a maximiza accesul și a elimina prejudecățile culturale, de gen și legate de dizabilitate.

D. Folosește evaluarea pentru a aborda lacunele în învățare și a susține progresul elevilor

Începător

Sunt dedicat incluziunii tuturor elevilor, indiferent de abilitățile, mediul de proveniență, nevoile suplimentare sau experiența lor.

În formare

Mă informez despre învățarea anterioară și nevoile fiecărui elev, inclusiv ale celor cu nevoi suplimentare, și folosesc aceste informații pentru a planifica activitățile educaționale. Explic obiectivele de învățare și folosesc întrebări pentru a verifica progresul în raport cu acestea, astfel încât elevii să poată evalua propriul progres și învățare.

Competent

Folosesc evaluarea pentru a stabili obiective de învățare ambițioase pentru fiecare elev, în consultare cu aceștia.

Feedback-ul meu clarifică pașii următori pe care elevii trebuie să îi urmeze.

Avansat

Folosesc strategii de evaluare de calitate înaltă pentru a accelera progresul tuturor elevilor. Elevii participă la stabilirea criteriilor de succes și ofer feedback pertinent și constructiv, care le permite să facă următorii pași în învățarea lor cu încredere, susținuți de o abordare flexibilă ce mă determină să ajustez activitățile pe parcursul lecției sau înainte de aceasta.

E. Adaptează predarea pentru a răspunde nevoilor elevilor individuali și ale grupurilor de elevi

Începător

Sunt dedicat oferirii unui suport eficient elevilor cu nevoi suplimentare, indiferent de tipul de deficiențe sau dificultăți cu care se confruntă.

În formare

Folosesc cunoștințele despre elevi pentru a planifica strategii de diferențiere, a utiliza dispozitive de asistență și, acolo unde este posibil, primesc cu deschidere și colaborez cu personalul specializat și alt personal de suport din clasă. Încurajez utilizarea limbii materne a elevilor sau a limbajului semnelor pentru a înțelege concepte noi.

Competent

Consult în mod regulat părinții/tutorii/ și elevii înșiși și implic personalul specializat și alt personal de suport în planificarea pentru a răspunde nevoilor individuale ale elevilor și a promova abilități de învățare independentă. Mă asigur că există aranjamente de suport pentru elevii care ar putea întâmpina dificultăți cu temele.

Avansat

Adaptează curriculumul pentru a asigura participarea și contribuția tuturor elevilor la învățare și implic personalul specializat și alt personal de suport în planificarea lecțiilor și în predarea acestora în parteneriate, acolo unde este posibil.

Unitatea 2. Dezvoltarea personală și bunăstarea elevilor

Profesorii incluzivi îi ajută pe elevi să își dezvolte și să promoveze bunăstarea fizică, socială și emoțională. Elevii lor dobândesc abilități și înțelegerea necesară pentru a trăi și a

lucra alături de alții în diferite contexte, inclusiv în contexte cu care nu sunt familiarizați și în lumea muncii.

Elevii dezvoltă abilități sociale importante, abilități de a reflecta critic asupra propriului stil de viață și de a-l gestiona, de a comunica și colabora cu alții și de a-și asuma responsabilitatea pentru propria învățare și de a participa activ la aceasta. Elevii sunt încurajați să aibă aspirații, să își stabilească și să își atingă obiectivele, să aprecieze diversitatea și să respecte pe ceilalți, depășind prejudecățile.

A. Susține eficient dezvoltarea fizică, socială și emoțională a elevilor și bunăstarea acestora

Începător

Sunt conștient de politicile, planurile și codurile de conduită ale școlii, inclusiv cele referitoare la protecția copilului, gestionarea dezastrelor și educația personală, socială și de sănătate, și adun informații cu sensibilitate despre sănătatea și bunăstarea fiecărui elev, inclusiv de la părinți/tutori, acolo unde este rolul meu. Sunt dedicat satisfacerii nevoilor pastorale ale tuturor elevilor mei. Monitorizez prezența și comportamentul și, dacă aflu despre elevi care nu frecventează școala, îi recomand pentru suport.

În formare

Sunt angajat în colaborarea cu ceilalți colegi din școală care sunt responsabili pentru incluziune (dacă școala are o astfel de politică – un Comitet de incluziune al școlii) sau alte servicii pentru elevi și, acolo unde este necesar, mă consult cu profesorii anteriori ai elevilor și cu școala pentru a ști care sunt elevii vulnerabili din clasa mea. Acord o atenție specială elevilor care sunt susceptibili la abandon școlar, cum ar fi cei provenind din familii defavorizate. Planific activități de lecție care sunt creative, oferă plăcere și permit elevilor să experimenteze, să își facă prieteni și să se exprime într-un mediu sigur.

Competent

Împreună cu colegii, întocmesc planuri cu obiective pentru a sprijini bunăstarea elevilor cu nevoi suplimentare, care sunt monitorizate și revizuite periodic. Elevul și familia acestuia sunt implicați ori de câte ori este posibil și ajustez activitățile,

precum și activitățile fizice, pentru a asigura incluziunea tuturor elevilor.

Avansat

Modific și adaptez curriculumul și planific activități specifice pentru a interacționa cu grupuri/indivizi specifici în raport cu analiza lacunelor în dezvoltarea fizică, socială și emoțională a elevilor. Acestea includ inițiative de suport între colegi și alte activități care promovează bunăstarea emoțională, socială și de sănătate a elevilor, învățându-i cum să evalueze și să reducă riscurile, cum să se protejeze și ce să facă dacă simt că sunt tratați incorect. Toți elevii din clasa mea recunosc educația incluzivă și o corelează cu realizările și progresul întregii clase și al comunității școlare.

B. Abordează stereotipurile și prejudecățile

Începător

Sunt conștient de problemele legate de egalitatea de gen, egalitatea rasială și egalitatea de drepturi pentru persoanele cu dizabilități.

Sunt informat despre ce constituie un incident de bullying și despre procedurile de raportare a acestuia.

În formare

Conștientizarea drepturilor omului și a grupurilor vulnerabile la discriminare, inclusiv a elevilor cu nevoi suplimentare, influențează predarea mea. Reacționez la stereotipuri și prejudecăți. Mă asigur că bullying-ul este combătut și că politica școlii este respectată. Susțin elevii care sunt izolați să își dezvolte încrederea în sine și să își facă prieteni.

Competent

Predarea mea promovează eficient empatia și respectul. Prin planificarea tematicii mele și/sau a activităților transdisciplinare, le ofer elevilor posibilitatea de a se conecta la sărbătorile internaționale, naționale și locale ale diversității, drepturilor și apartenenței. Încurajez elevii să participe la evenimente și sărbători care întăresc impresiile lor pozitive despre propriile culturi și convingeri, dar și despre cele ale altora. Verific în mod regulat elevii care sunt victime ale bullying-ului pentru a mă asigura că nu se repetă.

Avansat

În colaborare cu colegii mei, revizuim curriculumul și aloc predarea abilităților de gândire critică pentru a ne asigura că acestea sunt promovate eficient. Colaborez cu absolvenți ai școlii și cu alte grupuri pentru a mă asigura că elevii mei întâlnesc modele de rol care reprezintă o gamă largă din populație, inclusiv grupuri care nu sunt reprezentate în comunitatea imediată. Planific activități care ridică statutul grupurilor marginalizate; de exemplu, elevii cu nevoi suplimentare.

C. Promovează identitatea fiecăruia și susține relații bune de acceptare și incluziune**Începător**

Sunt conștient de elevii care trebuie să ia timp liber pentru a respecta observanțele religioase sau culturale. Ofer oportunități elevilor mei de a interacționa pozitiv între ei, cu toți cei din diferite religii și culturi, precum și cu membri ai comunității locale.

În formare

Îi încurajez pe elevi să dezvolte mândrie și conștientizare față de propriile identități, implicând părinții/tutorii și membrii comunității. Promovez activități colaborative care favorizează relații puternice și pozitive între indivizi din diferite medii culturale în cadrul școlii și planific activități prin care abilitățile în limbile de patrimoniu să fie recunoscute și respectate.

Competent

Ofer elevilor oportunități de a interacționa pozitiv cu elevi din alte școli și din diferite medii, astfel încât să dezvolte empatie și înțelegere față de viețile și experiențele altora. Implic elevii mei în elaborarea unui cod de comportament între ei și în promovarea acestuia.

Avansat

Sunt implicat în planificarea și/sau implementarea inițiativelor care reduc izolare și promovează relații pozitive, cum ar fi proiecte speciale, sărbători și parteneriate care îmbunătățesc ethosul de siguranță, sărbătorirea diversității și incluziunii, astfel încât toți elevii să simtă că aparțin școlii și au un rol în dezvoltarea acesteia.

D. Stabilește un ethos al participării și responsabilității atât în cadrul școlii, cât și în comunitatea extinsă

Începător

Îi încurajez pe elevi să își asume responsabilitatea pentru propria lor învățare și încep să îi implic în deciziile care le afectează învățarea.

În formare

Ofer oportunități elevilor de a dezvolta abilități de participare și de a învăța despre drepturile și responsabilitățile lor. Ascult punctele de vedere ale elevilor despre învățarea lor și alte experiențe școlare.

Competent

Am așteptări mari de la toți elevii mei și aceștia știu că mă aștept ca toți să participe activ la viața școlii. Mă asigur că toți își asumă responsabilități și învață că asumarea responsabilității pentru propria lor învățare înseamnă, de asemenea, asumarea responsabilității pentru învățarea celorlalți.

Avansat

Folosesc mecanisme pentru a mă asigura că toți elevii sunt implicați regulat și constant în procesul decizional din cadrul clasei. Aceste decizii se referă la comportament, mediul de învățare, curriculum și predare-învățare.

Unitatea 3. Implicarea părinților/tutorilor și a comunității

Părinții/tutorii joacă un rol crucial în educația copilului lor. Aceștia sunt principalii educatori ai copilului lor și îl cunosc mai bine decât oricine altcineva. Există o mare cantitate de dovezi din cercetări care arată că elevii obțin rezultate mai bune atunci când există un parteneriat strâns între casă și școală. Implicarea activă a părinților/tutorilor și a comunității în învățarea copilului lor este un aspect esențial al creșterii performanțelor tuturor elevilor.

A. Comunică eficient cu părinții/tutorii

Începător

Organizăm întâlniri cu părinții/tutorii cel puțin o dată pe an pentru a raporta progresul copilului lor.

În formare

Comunicarea mea cu părinții/tutorii este sensibilă și flexibilă, ținând cont de nevoile diferite, utilizând un limbaj accesibil, atunci când este necesar. Îi întâmpin cu căldură și comunic bine cu toți părinții/tutorii încă de la intrarea acestora în incinta școlii.

Competent

Suntem în contact regulat cu părinții/tutorii elevilor care au nevoie de suport suplimentar pentru a accesa învățarea și performanța, și îi implicăm în planificare acolo unde este posibil. Vizităm orice părinte/tutore dacă copilul lor este retras de la școală pentru a identifica motivele și a sprijini participarea acestora.

Avansat

Oferim oportunități regulate și variate pentru ca părinții/tutorii să fie ascultați și consultați și avem o înțelegere clară a satisfacției tuturor părinților/tutorilor față de școală.

B. Implică părinții/tutorii în educația copilului lor**Începător**

Sunt conștient de importanța implicării părinților în educația unui copil. De asemenea, sunt conștient de unele dintre barierele care pot apărea în colaborarea cu părinții/tutorii.

În formare

Mă informez despre orice inițiative ale școlii sau ale comunității locale de a implica și sprijini părinții/tutorii/susținătorii legali din comunități vulnerabile care sunt în risc de excluziune. Ofer o primire specială și călduroasă tuturor părinților/tutorilor/susținătorilor legali ai elevilor noi la școală. Dacă un părinte/tutore dorește să depună o plângere, mă asigur că este ascultat într-un mod sensibil, corect și empatic și că iau măsuri pentru a remedia problema, după caz.

Competent

Ne implicăm cu toate familiile și comunitățile, în special cu cele care au cele mai mari nevoi, dar care sunt cel mai puțin susceptibile să acceseze servicii. Facem școala accesibilă părinților/tutorilor/susținătorilor legali ai elevilor cu nevoi suplimentare. Ne asigurăm că părinții/tutorii/susținătorii legali din grupuri mai marginalizate sunt reprezentați în

organele școlii, inclusiv în Consiliul reprezentativ al părinților și în consiliul de administrație al școlii.

Avansat

Împărtășesc informații despre școlarizare și curriculum cu părinții/tutorii pentru a-i ajuta să sprijine învățarea copilului lor. Aceasta include împărtășirea de strategii și sprijinirea părinților/tutorilor care nu au participat la educație formală sau care au avut întreruperi în educația lor, pentru a oferi ajutor eficient în învățarea copilului lor. Consultăm regulat părinții/tutorii/susținătorii legali și elevii despre cum să îmbunătățim parteneriatele între școală și părinți și procedurile necesare. Punctele de vedere ale elevilor și părinților sunt colectate regulat ca parte din procesul de autoevaluare a școlii.

C. Promovează parteneriatele cu organizații publice și private din comunitate

Începător

Recurgem, într-o oarecare măsură, la agențiile locale și naționale pentru sprijin.

În formare

Am cartografiat organizațiile care oferă servicii de sprijin pentru familii din comunitate și din județ (inclusiv ONG-uri) și colaborarea cu acestea este planificată pentru a sprijini educația incluzivă. Am inclus reprezentanți ai agențiilor locale și ai mediului de afaceri în rândul echipei din școală care este responsabilă pentru incluziune (dacă școala are o astfel de politică).

Competent

Acționăm în parteneriat organizațiile care oferă servicii de sprijin pentru elevii vulnerabili și familiile acestora. Facem facilitățile școlii disponibile și accesibile pentru activitățile comunității, inclusiv inițiative educaționale și de sănătate, activități după școală și în weekend.

Avansat

Colaborăm constant cu ONG-uri locale și naționale pe teme legate de educația incluzivă. Oferim în permanență suport coordonat pentru toți elevii vulnerabili și familiile lor. Serviciile comunitare de sprijin pentru familii inițiază activități în școală.

D. Implică părinții/tutorii/susținătorii legali în promovarea educației incluzive

Începător

Părinții/tutorii noștri sunt conștienți de dreptul lor la educație.

În formare

Planificăm educația incluzivă în cadrul întâlnirilor consiliului de administrație al școlii și ale Consiliul reprezentativ al părinților /Asociației părinților și promovăm educația incluzivă în comunitate: de exemplu, în întâlnirile cu părinții/tutorii, în buletinele informative ale școlii către comunitate, pe site-ul școlii.

Am inclus părinți/tutori/susținători legali în Comitetul de incluziune al școlii.

Competent

Părinții/tutorii sunt conștienți de angajamentul nostru față de educația incluzivă. Organizăm activități care promovează relații bune între toți părinții/tutorii și îi implicăm în promovarea educației incluzive către alți părinți/tutori și către comunitatea extinsă.

Avansat

Avem un grup stabilit de părinți/tutori și membri ai comunității implicați în planificarea activităților ca membri ai, sau în colaborare/parteneriate cu Comitetul de incluziune al școlii.

Unitatea 4. Conducere și management

O conducerea școlii puternică și eficientă s-a dovedit a fi un factor cheie în creșterea performanței, iar acest lucru se aplică la toate grupurile de elevi.

A. Promovează o viziune la nivelul întregii școli pentru educația incluzivă

Începător

Suntem conștienți de faptul că educația incluzivă înseamnă creșterea performanței pentru toți elevii. Dorim să lucrăm cu principalii factori interesați și să îmbunătățim mecanismele existente de sprijin ale școlii pentru a avansa educația incluzivă.

În formare

Suntem pregătiți să promovăm educația incluzivă ca prioritate. Am redactat un proiect de declarație de viziune care identifică potențialul unei abordări la nivelul întregii școli pentru educația incluzivă. Liderii de disciplină și cei pastoral lucrează împreună pentru a sprijini acest lucru. O declarație de politică actualizată reflectă corect progresul școlii în educația incluzivă.

Competent

Am redactat o declarație de viziune bine scrisă care exprimă clar o abordare la nivelul întregii școli pentru educația incluzivă, împărtășită de toți factorii interesați, împreună cu o declarație detaliată de politică care reflectă munca școlii, corelată cu planul strategic/de dezvoltare. Liderii de disciplină lucrează împreună cu echipa de conducere pentru a imagina cum poate fi integrată educația incluzivă în contextul disciplinelor.

Avansat

Avem o declarație de viziune inovatoare pentru educația incluzivă reflectată în obiectivele școlii. Întreaga școală, părinții/tutorii și comunitatea extinsă sunt implicați în elaborarea acesteia. Toți profesorii știu cum disciplina lor poate contribui la educația incluzivă.

Există o declarație de politică coerentă reflectată în munca actuală, corelată cu planul de dezvoltare al școlii și obiectivele școlii. Aceasta este revizuită și actualizată regulat.

B. Oferă leadership eficient în educația incluzivă

Începător

Consiliul de administrație al școlii și echipa de conducere planifică ca școala să devină mai incluzivă, dar deocamdată au o înțelegere limitată despre cum să o realizeze.

În formare

Consiliul de administrație al școlii și echipa de conducere înțeleg importanța ca școala să devină mai incluzivă și implicăm elevii, părinții/tutorii, precum și titularii de disciplină. Sunt planificate și bugetate ajustări rezonabile pentru a permite elevilor cu nevoi suplimentare să acceseze mediul fizic al școlii, curriculumul și informațiile. Avem sisteme implementate pentru a gestiona reclamațiile

părinților/tutorilor într-un mod sensibil, corect și empatic și acționăm în direcția rezolvării acestora.

Competent

Există un lider clar în educația incluzivă. Echipa de conducere a școlii are o înțelegere aprofundată a educației incluzive și a necesității de a implica toți factorii interesați din comunitate. Reprezentanții administrației locale sunt activ implicați. Părerile elevilor și ale părinților/tutorilor sunt luate în considerare. Procedurile de recrutare și menținere a personalului urmează bunele practici de oportunități egale și se depun eforturi pentru a reflecta comunitatea locală în compunerea personalului, reprezentanții administrației locale și voluntarilor.

Avansat

Căutăm în mod constant să îmbunătățim procesul de predare și învățare astfel încât toți elevii să își atingă întregul potențial. Există o cultură puternică în direcția „poți să faci asta”, o etică școlară angajată în incluziunea și realizările tuturor elevilor, inclusiv a celor cu nevoi suplimentare sau care se confruntă cu alte dezavantaje. Directorul este proactiv în sprijinirea echipei de conducere, implicând toți factorii interesați și având așteptări mari privind impactul politicii și practicii educației incluzive.

C. Are un plan clar pentru promovarea educației incluzive în întreaga comunitate școlară

Începător

Am realizat un audit care a identificat lacune în oferirea serviciilor și domenii care necesită dezvoltare la nivelul întregii școli. Sunt disponibile cursuri de formare pentru profesori pentru a îmbunătăți cunoștințele și înțelegerea lor privind educația incluzivă.

În formare

Avem un plan actualizat pentru educația incluzivă, cu un accent puternic pe predare și învățare și obiective realizabile. Fondurile sunt alocate. Personalul nostru și conducerea școlii beneficiază de formare în educația incluzivă și începem să înființăm un Comitet de Incluziune al Școlii. Profesorii și departamentele cu puncte forte specifice pot împărtăși expertiza lor în domenii particulare ale educației incluzive.

Competent

Elevii noștri și comunitatea au un rol influent în comitetul de incluziune al școlii, iar întâlnirile și evenimentele au loc regulat pentru a sensibiliza comunitatea. Cercetările acționale realizate de CIS informează acest proces și formarea continuă a personalului. Am implicat factorii cheie și am dezvoltat un plan strategic pentru întreaga școală privind educația incluzivă.

Avansat

Există un plan detaliat de educație incluzivă, bazat pe un audit temeinic (inclusiv dovezi ale impactului formării personalului), care arată obiective pe termen scurt și lung, costuri și angajamentul de a dezvolta educația incluzivă în întreaga școală și curriculum, implicând întregul personal al școlii. CIS-ul nostru este instruit, capabil să motiveze personalul, să implice comunitatea și să susțină educația incluzivă.

D. Coordonează eficient furnizarea și practica educației incluzive

Începător

Un membru al echipei de conducere a fost desemnat cu responsabilitatea generală de a dezvolta furnizarea educației incluzive. Această preocupare este recunoscută ca o parte importantă a activității echipei de conducere.

În formare

Există la nivel de școală un responsabil pentru educația incluzivă. Acesta participă la unele ședințe ale consiliului de administrație și ale titularilor de disciplină. Ne adresăm comunității pentru a identifica și a înscrie elevii în risc de abandon sau care au abandonat școala.

Competent

Există un coordonator școlar pentru educația incluzivă cu experiență și abilități, care deține un nivel înalt de cunoștințe și înțelegere și conduce o abordare la nivelul întregii școli.

Avansat

Activitățile de educație incluzivă sunt integrate în planificarea dezvoltării școlare și constituie o parte centrală a ofertei și practicii școlare.

E. Monitorizează și evaluează dezvoltarea educației incluzive pentru a susține progresul întregii școli

Începător

Suntem conștienți de importanța utilizării datelor pentru a promova realizările tuturor elevilor și pentru a combate inegalitatea.

În formare

Monitorizăm furnizarea educației incluzive în întreaga școală și suntem dedicați utilizării datelor în vederea îmbunătățirii școlii prin autoevaluare, incluzând punctele de vedere ale elevilor și ale părinților/persoanelor care se ocupă de îngrijirea acestora. Avem sisteme implementate care permit școlii să identifice și să evalueze nevoile elevilor cu nevoi suplimentare. Colectarea și monitorizarea informațiilor privind incidentele de bullying garantează faptul că bullying-ul este combătut, iar toți elevii pot beneficia de un mediu sigur și protejat.

Competent

Evaluarea noastră duce la stabilirea unor obiective ambițioase pentru succesul școlar al tuturor elevilor, inclusiv al celor cu nevoi suplimentare. Există sisteme puse la punct pentru a verifica și revizui progresul pe care îl fac elevii. Monitorizăm planificările cadrelor didactice în vederea includerii tuturor elevilor, inclusiv a celor cu nevoi suplimentare, și calitatea predării acestora.

Avansat

Există o monitorizare regulată și planificată a furnizării educației incluzive pentru toate disciplinele, incluzând observarea lecțiilor, analiza activității, planificarea și experiența extinsă a școlii. Avem proceduri în vigoare pentru a monitoriza participarea anumitor grupuri la activitățile școlare. Monitorizarea noastră duce la o bună înțelegere a nevoilor elevilor, a oricăror lacune în procesul de învățare și a eficienței activităților de acoperire a acestor lacune. Monitorizarea oferă informații pentru inițiativele și strategiile ulterioare care abordează insuccesul școlar și se fac eforturi speciale pentru a include elevii cu nevoi suplimentare și alte grupuri vulnerabile predispuși la excludere, cum ar fi fetele, cei din familii defavorizate, orfani sau refugiați.

3.4 Sistem de suport colegial și mentorat didactic pentru educația incluzivă

Sprijinul între colegi este o strategie care implică gruparea elevilor în perechi sau grupuri mici pentru a participa la activități de învățare ce susțin instruirea academică și dezvoltarea abilităților sociale. Această abordare didactică nu necesită personal suplimentar sau finanțare extra. Este o metodologie bazată pe cercetare, care produce rezultate pozitive legate de realizările elevilor și de sentimentul de „apartenență” pe parcursul timpului. Sprijinul între colegi oferă profesorilor un instrument de învățare care îmbunătățește instruirea pentru elevii cu și fără dizabilități.

Mai jos sunt trei moduri inovative în care sprijinul între colegi poate fi folosit pentru a răspunde nevoilor educaționale și sociale ale elevilor cu dizabilități în cadrul educației generale. Totuși, fiecare dintre aceste modele necesită o planificare prealabilă, care include alegerea tipului corect de strategie, utilizarea acesteia la momentul potrivit și, posibil, obținerea unor rezultate individualizate, toate aliniate cu obiectivele lecției.

Învățarea colaborativă este o strategie didactică folosită pentru a consolida abilitățile predate de către profesor. Această metodă de predare permite timp pentru practică, revizuire și oportunități pentru ca elevii să folosească abilități de gândire de nivel înalt. Învățarea colaborativă stimulează colaborarea între colegi și încurajează elevii să învețe împreună, fiecare aducându-și contribuția proprie pentru înțelegerea și aplicarea cunoștințelor.

Sprijinul între colegi de vârste diferite este o altă strategie care ajută la învățarea în cadrul educației generale. Această abordare implică, de obicei, elevi mai mari, de obicei de liceu, care oferă suport instrucțional pentru elevii de gimnaziu sau liceu. Sprijinul între colegi de vârste diferite poate facilita procesul de învățare prin schimbul de experiență și prin încurajarea unei atmosfere de învățare reciprocă, în care elevii mai mari pot deveni modele pentru cei mai mici, sprijinindu-i în înțelegerea materiilor mai dificile.

Modelarea de către colegi este un alt tip de sprijin care poate fi folosit pentru a ajuta elevii să învețe procese

academice și rutinele din clasă. De asemenea, acest tip de sprijin oferă profesorilor oportunitatea de a utiliza colegii pentru a asista cu instruirea, clarificarea instrucțiunilor și oferirea de amintiri sociale, fără a perturba ciclul lecției. Este o modalitate excelentă pentru colegi de a oferi modele de comportament adecvate elevilor care au nevoie să își îmbunătățească abilitățile sociale.

Strategiile de sprijin între colegi sunt extrem de eficiente în crearea unui mediu educativ incluziv, care beneficiază atât elevii cu dizabilități, cât și pe cei fără. În general, aceste strategii promovează colaborarea și ajută elevii să devină mai responsabili și să își asume un rol activ în învățarea lor, contribuind la dezvoltarea abilităților sociale și academice. Sprijinul colegial poate reduce stigma asociată cu dizabilitățile, având un impact pozitiv asupra încrederii în sine a elevilor și asupra relațiilor lor interpersonale.

Un alt beneficiu important al sprijinului între colegi este că ajută la îmbunătățirea abilităților de comunicare și colaborare ale tuturor elevilor implicați, inclusiv ale celor care oferă sprijin. Elevii care ajută la învățarea altora dobândesc o înțelegere mai profundă a materialului și își dezvoltă abilități de leadership și de soluționare a problemelor. În plus, acest tip de sprijin promovează un sentiment de comunitate și apartenență în clasă, stimulând un mediu educațional pozitiv și cooperativ.

Prin utilizarea acestei strategii în mod intenționat și bine structurat, profesorii pot facilita învățarea activă și participativă, ceea ce va contribui nu doar la succesul academic al elevilor, ci și la dezvoltarea abilităților lor sociale esențiale pentru viața de zi cu zi. În final, sprijinul între colegi este o abordare valoroasă pentru învățământul modern, oferind soluții inovative și eficiente pentru crearea unor medii de învățare incluzive și susținătoare pentru toți elevii.

Beneficii pentru elevii cu dizabilități

Legarea de prietenii

Sprijinul dintre colegi ajută elevii cu dizabilități să dezvolte relații de prietenie mai puternice, să se implice în inițiative sociale și să își construiască rețele de suport. Astfel,

elevii au șansa de a interacționa cu colegi și de a-și îmbunătăți abilitățile de relaționare.

Inițiative sociale sporite, relații și rețele

Elevii cu dizabilități sunt mai motivați să inițieze interacțiuni sociale și să dezvolte relații, ceea ce le crește șansele de a învăța abilități sociale importante pentru viața de zi cu zi. În plus, acest tip de sprijin le permite să își formeze rețele de socializare, ajutându-i să fie parte dintr-o comunitate mai largă.

Modele de colegi pentru abilități academice, sociale și comportamentale

Elevii cu dizabilități pot învăța din comportamentele și acțiunile colegilor lor, care devin modele pozitive pentru dezvoltarea abilităților academice și sociale. Aceste exemple de colegi pot influența comportamentele lor și le pot îmbunătăți performanțele.

Realizarea unui număr mai mare de obiective din Planul Educațional Individualizat

Elevii cu dizabilități beneficiază de un suport mai mare pentru a atinge obiectivele stabilite în planurile lor educaționale individualizate, având astfel un succes mai mare în procesul de învățare.

Acces mai mare la curriculumul general

Prin integrarea lor în cadrul educațional general, elevii cu dizabilități au posibilitatea de a învăța și de a participa activ la activitățile școlare, având astfel un acces mai larg la toate materiile și lecțiile, nu doar la cele special concepute pentru nevoile lor.

Dobândirea și generalizarea abilităților îmbunătățite

Elevii cu dizabilități își dezvoltă abilități esențiale care pot fi aplicate în diferite contexte, ceea ce le permite să folosească ceea ce au învățat în viața de zi cu zi, nu doar în sala de clasă.

Includerea crescută în viitoarele medii

Odată ce elevii cu dizabilități învață să se integreze în școală, aceștia vor avea mai multe șanse să se adapteze și să se integreze în alte medii sociale și profesionale mai târziu în viață.

Oportunități mai mari pentru interacțiuni

Elevii cu dizabilități au mai multe șanse de a interacționa cu colegii lor, învățând să comunice și să colaboreze în diferite contexte. Aceste interacțiuni sunt esențiale pentru dezvoltarea lor personală și socială.

Așteptări mai mari

Prin integrarea în școlile generale, elevii cu dizabilități sunt încurajați să își depășească limitele și să își atingă potențialul maxim, având așteptări mai mari din partea profesorilor și colegilor.

Colaborare sporită între personalul școlii

Lucrând într-un mediu incluziv, profesorii și alți membri ai personalului școlii colaborează mai eficient pentru a sprijini dezvoltarea elevilor cu dizabilități, asigurându-se că aceștia primesc resursele și sprijinul necesar.

Participare crescută a părinților

Implicarea părinților în procesul educațional devine mai intensă, deoarece aceștia sunt parte activă din comunitatea școlii, iar acest lucru le oferă un sentiment de apartenență și de contribuție la educația copiilor lor.

Famiile sunt mai integrate în comunitate

Sprijinul educațional acordat elevilor cu dizabilități nu se limitează doar la școală, ci se extinde și la integrarea familiilor acestora în viața comunității educaționale, sprijinind astfel dezvoltarea unei comunități mai coezive și incluzive.

Beneficii ale incluziunii pentru elevii fără dizabilități **Prietenii semnificative**

Elevii fără dizabilități au ocazia să dezvolte prietenii autentice și să învețe valori fundamentale ale respectului și

empatiei, învățând despre diversitate prin interacțiunea cu colegii lor cu dizabilități.

Aprecie și acceptare crescută a diferențelor individuale

Prin includerea elevilor cu dizabilități, toți elevii învață să aprecieze și să accepte diversitatea, înțelegând mai bine cum pot sprijini și respecta diferitele nevoi ale colegilor lor.

Înțelegerea și acceptarea diversității

Elevii învață despre diversitatea umană într-un mod direct, încurajându-i să accepte și să sprijine toți indivizii, indiferent de capacitățile lor. Aceasta este o lecție valoroasă pentru viața lor ulterioară.

Respect pentru toți indivizii

Învățând să respecte și să sprijine colegii cu dizabilități, elevii fără dizabilități dezvoltă un respect profund pentru toți oamenii, indiferent de diferențele lor. Aceste lecții de respect sunt fundamentale pentru formarea lor ca cetățeni responsabili.

Pregătirea tuturor elevilor pentru viața de adult într-o societate incluzivă

Prin integrarea elevilor cu dizabilități în mediul educațional, elevii fără dizabilități sunt pregătiți pentru o societate adultă mai incluzivă, în care diversitatea este apreciată și respectată.

Oportunități de a stăpâni activități prin practicare și predare altora

Elevii fără dizabilități beneficiază de oportunități de a învăța prin activități de predare și practicare a abilităților, ceea ce le permite să înțeleagă mai profund conceptele și să devină mai responsabili.

Rezultate școlare mai bune

Incluziunea elevilor cu dizabilități ajută la îmbunătățirea rezultatelor academice ale întregii clase, deoarece toți elevii sunt implicați activ în procesul de învățare și își sprijină reciproc progresul.

Nevoile tuturor elevilor sunt mai bine satisfăcute, cu mai multe resurse pentru toți

Într-o clasă incluzivă, resursele sunt distribuite mai echitabil și sunt adaptate pentru a satisface nevoile fiecărui elev, ceea ce duce la o educație mai eficientă și mai echitabilă pentru toți.

Puterea colegilor

Puterea colegilor este un factor cumulativ care face problemele, cum ar fi bullying-ul, incompatibile cu un mediu educațional incluziv. În loc de conflicte și excludere, avem colegi care se ajută reciproc să devină mai integrați în cultura școlii. Astfel, în școlile incluzive, elevii și adulții au creat împreună un sistem educațional în care toți pot fi sărbătoriți și respectați pentru diversitatea lor.

Vehicularea ideii că profesorii trebuie să fie nu doar transmițători de informație, ci și modele de urmat pe tot parcursul vieții, este una recurentă în ceea ce privește profilul profesorului. Tot din această perspectivă însă, modelul profesorului nu se poate limita doar la a fi un bun profesionist, ci trebuie să imprime elevilor sensul comunității și al colaborării. Acest lucru se poate întâmpla, în primul rând, prin dezvoltarea relației de colaborare cu colegii, începând din sala profesorală și extinzându-se la nivel județean, regional, național și internațional.

Educația este într-o relație de interdependență cu dezvoltarea societății în general, tocmai de aceea colaborarea cu ceilalți adaugă la experiența cadrelor didactice, contribuind la îmbunătățirea perspectivelor critice și la acuratețea analizei situațiilor specifice în ceea ce îi privește pe elevii cu cerințe educaționale speciale. Prin crearea unui sistem de suport colegial, profesorii își pot împărtăși experiențele, pot accesa resurse utile și pot beneficia de mentorat, fapt ce facilitează integrarea elevilor cu nevoi speciale într-un mediu educațional incluziv.

Un sistem de suport colegial în educația incluzivă este esențial pentru dezvoltarea unei comunități educaționale bazate pe colaborare și sprijin reciproc. Profesorii nu sunt doar transmițători de informație, ci și modele de urmat pentru elevi, promovând valori precum solidaritatea, cooperarea și

empatia. În acest context, colaborarea între cadrele didactice devine o necesitate, oferind oportunități de schimb de bune practici și îmbunătățire continuă a metodelor educaționale incluzive.

Importanța mentoratului didactic

Mentoratul didactic joacă un rol esențial în formarea și sprijinirea profesorilor, contribuind la dezvoltarea unor strategii eficiente de integrare a elevilor cu cerințe educaționale speciale. Prin acest proces, profesorii mai experimentați oferă îndrumare și suport celor aflați la început de carieră sau celor care se confruntă cu dificultăți în gestionarea diversității din clasă. Astfel, mentoratul sprijină dezvoltarea competențelor didactice și emoționale, contribuind la îmbunătățirea calității actului educațional.

De asemenea, colaborarea dintre profesori prin mentorat facilitează schimbul de bune practici, reducerea stresului profesional și consolidarea unei culturi organizaționale bazate pe sprijin reciproc. În acest mod, cadrele didactice devin mai bine pregătite pentru a răspunde nevoilor elevilor, creând un mediu de învățare mai incluziv și echitabil.

Activități transdisciplinare pentru integrarea elevilor cu cerințe educaționale speciale

Un alt element esențial în sprijinirea incluziunii este dezvoltarea activităților transdisciplinare, care permit elevilor să învețe prin conexiuni între diferite domenii de cunoaștere. Aceste activități contribuie la:

- *Crearea unui mediu de învățare incluziv*, în care toți elevii, indiferent de nevoile lor specifice, pot participa activ și pot explora cunoștințele prin metode diverse.
- *Stimularea creativității și a gândirii critice*, prin proiecte interdisciplinare care încurajează colaborarea și experimentarea.
- *Personalizarea procesului educațional*, oferind fiecărui elev posibilitatea de a învăța în ritmul propriu și de a valorifica metode adaptate nevoilor sale.
- *Reducerea stigmatizării și consolidarea relațiilor sociale*, prin activități care promovează empatia și cooperarea între elevi.

Pornind împreună de la o analiză a nevoilor educaționale, profesorii pot construi soluții personalizate pentru elevii lor, îmbunătățind astfel incluziunea și echitatea în educație. Un sistem de suport colegial eficient, bazat pe mentorat didactic și activități transdisciplinare, contribuie la dezvoltarea unui mediu educațional mai accesibil, unde fiecare elev are șansa să învețe și să se dezvolte conform potențialului său.

Concluzii și direcții de dezvoltare profesională

Educația nu este doar cheia succesului individual, ci și fundamentul unei societăți prospere și echitabile. Este forța care ne definește, care ne oferă libertatea de a alege, de a inova și de a construi un viitor mai bun. Prin educație, fiecare individ devine un catalizator al schimbării, iar împreună putem transforma lumea într-un loc mai echitabil, mai avansat și mai uman.

În primul rând, educația de calitate depinde de profesori bine pregătiți, care nu doar că stăpânesc cunoștințele din domeniul lor, dar sunt și deschiși la schimbare și inovație. Aceștia trebuie să fie capabili să transforme provocările în oportunități, adaptându-se la noile cerințe ale sistemului educațional și la nevoile diverse ale elevilor. Prin profesionalismul și devotamentul lor, profesorii asigură continuitatea unui proces educațional bazat pe valori fundamentale, principii sănătoase și echitate, contribuind astfel la formarea unor generații pregătite pentru viitor.

Pentru a asigura succesul educației incluzive, formarea continuă a profesorilor reprezintă un element-cheie. Profesorii trebuie să aibă acces la programe de dezvoltare profesională care să le ofere competențele necesare pentru gestionarea diversității în clasă. În acest sens, integrarea cursurilor despre educația incluzivă în formarea inițială a cadrelor didactice, precum și organizarea de ateliere practice, mentorat și schimburi de experiență sunt esențiale.

Primul pas spre îmbunătățirea pregătirii profesorilor se poate face după crearea unui cadru legislativ și instituțional solid, care să sprijine implementarea educației incluzive în toate școlile. Guvernele și instituțiile educaționale trebuie să asigure resurse financiare și logistice suficiente, astfel încât

profesorii să poată adapta predarea la nevoile fiecărui elev. De asemenea, utilizarea tehnologiei educaționale și a materialelor didactice accesibile poate facilita integrarea tuturor elevilor în procesul de învățare.

De asemenea, un alt pas necesar îl reprezintă dezvoltarea unui sistem educațional adaptat, care să ofere suport continuu profesorilor incluzivi. Acest lucru presupune nu doar cursuri de formare, ci și rețele de colaborare între profesori, specialiști și organizații educaționale sau parteneriate comunitare cu organizații non-guvernamentale interesate să producă o schimbare reală în comunitatea lor. Crearea unor comunități de practică în care profesorii să poată împărtăși experiențe și soluții eficiente poate contribui la dezvoltarea unor strategii didactice incluzive durabile.

Profesorul incluziv joacă un rol esențial în asigurarea unei educații echitabile și accesibile pentru toți elevii. Construirea unui mediu de învățare incluziv, utilizarea unor strategii pedagogice adaptate și dezvoltarea unor competențe interdisciplinare sunt aspecte fundamentale ale acestui proces. Pentru a avea un impact real, este esențial ca profesorii să beneficieze de formare continuă, resurse adecvate și sprijin instituțional, astfel încât să poată răspunde eficient provocărilor educației incluzive.

Capitolul 4.

Comunitatea de învățare

(Laura-Larisa Popa)

4.1. Școala părinților

4.2. Implicarea comunității

4.3. Climatul și cultura relațională în școală. Modalități de îmbunătățire a relației școală-părinți- societate

4.1. Școala părinților

„Școala părinților” este un concept care se referă la inițiative prin care părinții sunt încurajați să participe activ la procesul educațional al copiilor lor, nu doar să susțină elevii în timpul studiilor, dar și să învețe despre educație și dezvoltare.

Modalități de dezvoltare:

- Organizarea de sesiuni de informare și formare pentru părinți pe teme precum psihologia copilului, metode de învățare acasă, gestionarea timpului sau abordarea problemelor comportamentale.
- Crearea unui ghid de resurse pentru părinți, care să includă informații despre cum să susțină învățarea acasă și să îmbunătățească relațiile cu școala.
- Colaborarea între profesori și părinți în crearea unui plan educațional personalizat pentru elevi, astfel încât să existe o continuitate între ceea ce învață copilul la școală și activitățile din familie.

Exemple de activități recomandate în cadrul parteneriatului școală-familie:

1. Ziua Părintelui

Părinții sunt invitați să vorbească despre meseriile lor în cadrul orelor de orientare școlară sau de dirigenție.

Câteva repere pot fi utile:

- Cum se desfășoară o zi din activitatea mea profesională?
- Cum am ajuns să practic această meserie/profesie?
- Ce îmi aduce mulțumire și satisfacție?

- Care este partea cea mai dificilă a meseriei/ profesiei mele?
- Ce este important să știi pentru a practica această meserie cu succes?
- Ce aş face altfel dacă aş fi din nou elev?

2. Sesiuni de informare pentru părinți

Pot fi invitați la aceste întâlniri:

1. profesori sau reprezentanți ai liceelor și ai școlilor profesionale din zonă, care să prezinte părinților oferta educațională pentru viitorii absolvenți de gimnaziu sau să aducă la cunoștința părinților principalele direcții înspre care se îndreaptă educația;
2. membri ai comunității locale/autorități care să aducă un plus de informații legate de piața muncii;
3. profesioniști din cadrul Centrului Județean de Resurse și Asistență Educațională – instituție specializată în oferirea, coordonarea și monitorizarea serviciilor educaționale specifice acordate copiilor, cadrelor didactice, părinților și membrilor comunității.

Profesorii se așteaptă de la părinți să ofere copilului un model de moralitate, să-l încurajeze și să îi creeze cadrul necesar pentru a învăța - căldură, spațiu de lucru, rechizite, liniște - să intervină atunci când copilul are comportamente nepotrivite, și în general, să se implice, să discute, să fie deschiși, calmi și politicoși.

Așteptările părinților de la profesori nu sunt cu mult diferite, din contră. Astfel, relația dintre școală și părinți trebuie să meargă dincolo de formal și birocratic dacă dorim să creăm acel spațiu al transparenței, al încrederii și al respectului în care este vizat mereu interesul superior al copilului.

Este important să avem în vedere faptul că succesul copilului la școală depinde mult și de disponibilitatea părinților și a profesorilor de a construi o relație pozitivă, de parteneriat, bazată pe deschidere și echitate.

Pornind de la aceste nevoi și așteptări pe care le au unii față de ceilalți și raportându-se la un scop superior comun, părinții și profesorii reușesc de cele mai multe ori să comunice eficient și să gestioneze adecvat momentele mai dificile. Ca în

orice relație de comunicare și cooperare, ar fi de preferat ca ambele părți să fie convinse de bunele intenții ale celuilalt și să arate înțelegere pentru dificultățile cu care acesta se confruntă.

Conform articolului *Ce întrebări pot pune cadrele didactice părinților la finalul anului școlar* (2018), feedback-ul părinților poate contribui la îmbunătățirea procesului educațional. După adaptarea chestionarului sugerat mai sus și aplicarea pe un eșantion reprezentativ de 100 de părinți ai elevilor din medii diferite (urban și rural) și nivele diferite de școlarizare (gimnazial și liceal), concluziile care s-au putut desprinde în ceea ce privește nevoile fundamentale pe care aceștia le formulează atunci când se referă la profesori și la mediul educațional sunt după cum urmează:

- Copilul meu este cea mai importantă persoană pentru mine și vreau să mă asigur că îi este bine la școală.
- Când fiul meu este criticat, deseori mă simt și eu criticat. Nu mă ajută doar să aflu că am un copil-problemă, vreau să știu cum să-l ajut să se adapteze mai bine.
- Înțeleg că temele sunt importante dar uneori sunt prea multe și prea grele.
- Când fiica mea nu se simte în siguranță la școală, am nevoie să știu că o veți apăra.
- Când copilul meu este agresiv, simt rușine pentru comportamentul lui și am nevoie de sprijin pentru a găsi o soluție.
- Copiii mei suferă când se simt criticați sau respinși la școală, chiar dacă nu arată acest lucru întotdeauna.

În același timp, este important ca părinții să conștientizeze nevoile și perspectiva profesorilor cu privire la educația primară primită în familie, care nu ar trebui să se rezume la „cei șapte ani de-acasă”, ci să continue pe tot parcursul vârstei școlare a copilului. Întrebați ce ar dori să transmită părinților, profesorii au rezumat următoarele:

Ce ar vrea profesorii să știe părinții. Gânduri care ar trebui împărtășite cu sinceritate și delicatețe.

- Timpul și energia mea sunt limitate, așa că am nevoie să comunic eficient cu părinții.
- Intențiile mele sunt bune, chiar și atunci când spun ceva mai puțin plăcut despre copil.
- Învățarea continuă și acasă.
- Nimeni nu-i perfect, dar suntem în aceeași echipă.
- Părinții sunt primii profesori ai copilului.
- Apreciez când văd că părinții au încredere în mine și îmi prețuiesc efortul.

Responsabili de procesul educațional și conectați la viața interioară, socială și familială a copilului, educatorii au cele mai bune intenții atunci când încearcă să transmită anumite mesaje importante părinților. Cu toate acestea, observăm că uneori mesajele par să nu ajungă la celălalt, progresele în relația cu părintele nu se văd, și chiar mai grav, comportamentele copiilor devin și mai sfidătoare sau mai opozante în ciuda discuțiilor repetate profesor-părinte. Tocmai pentru a optimiza felul în care reprezentanții școlii (profesori, consilieri, psihologi) discută și relaționează cu părinții, punctăm mai jos principalele greșeli, reținute în literatura de specialitate, care se fac în procesul de comunicare:

- **Tendința de a judeca** și convingerea că cei din jur nu-și pot îmbunătăți comportamentul decât dacă sunt criticați. Comunicarea poate fi stânjenită de folosirea etichetelor de genul: *Sunteți naiv, crezând că...fiul dumneavoastră vă spune tot adevărul/lucrurile se pot schimba așa ușor...etc.* Aceste etichetări transformă tonul conversației într-unul negativ, consecința fiind blocarea comunicării.
- Adresarea întrebărilor într-un **mod agresiv și autoritar** (*Acasă vă ocupați să-și facă temele? Știți pe unde umblă după ore? etc.*)
- **Recurgerea la ordine** (*Uitați ce aveți de făcut...*) poate scădea stima de sine a părintelui, iar reacțiile acestuia vor fi defensive, de rezistență la schimbare, reacții pasive sau agresive.

- **Folosirea amenințărilor** este o modalitate prin care se transmite mesajul că, nepunerea în practică a soluțiilor propuse, vor atrage consecințe negative, atât pentru părinte, cât și pentru copil.

Abordarea optimă este aceea de a discuta posibilele urmări nedorite ale unui anumit comportament, dar nu sub formă de amenințare. E important ca părintele să înțeleagă că el este responsabil pentru ceea ce face sau nu face; rolul nostru este să îi prezentăm într-un mod necritic și empatic care pot fi consecințele negative, pentru ca el să nu rămână cu impresia greșită că acestea vor veni din cauză că noi ne răzbunăm și îl vom pedepsi.

- **Formulare nepotrivită** – *Eu a doua oară nu vă mai sun, dacă nu-mi răspundeți la telefon!*
- **Formulare optimă** – *Atunci când nu răspundeți la telefon, nu pot să vă transmit informații importante despre copil.*
- **Moralizarea** este o altă manieră inadecvată în comunicare, ce include de multe ori formulări de genul: *Ar trebui să... Ar fi cea mai mare greșală să...*
- **Evitarea** abordării unor probleme importante pentru celălalt, respectiv pentru părinte: *Mai bine să vorbim despre...*

Sfaturi pentru o comunicare eficientă cu părinții în cadrul întâlnirilor organizate sau ocazionale.

- Ascultați-i pe părinți și adresați-le întrebări pentru a le înțelege mai bine comportamentul, îngrijorările și percepțiile despre anumite subiecte.
- Folosiți un ton cald și pozitiv, atât pentru discuțiile față în față cât și pentru mesajele trimise pe email sau SMS.
- Fiți deschiși, optimiști și încercați să-i încurajați în perioadele mai dificile (cum ar fi perioade în care școala se desfășoară online, familia trece printr-o perioadă de criză).
- Cultivați sentimentul de încredere – asigurați-i pe părinți că anumite subiecte sunt confidențiale și că în orice acțiune aveți în vedere în primul rând binele copilului.

- Părinții provin din medii diferite și au convingeri diverse. Identificați și folosiți instrumentele de comunicare adecvate fiecărei familii, pentru a vă asigura că mesajul dumneavoastră este receptat în mod corect și la timp.
- Abordați subiectele sensibile în discuții private cu părinții, asigurându-le așadar, confidențialitatea și un spațiu sigur.
- Puneți-i în valoare pe părinți, implicându-i de câte ori se poate în activități comune școală-familie și recunoscându-le în mod explicit contribuția la educația și dezvoltarea copiilor.

Cum purtăm conversații dificile cu părinții?

Limbajul responsabilității (adică folosirea mesajelor la persoana I) este o formă de comunicare prin care ne exprimăm opiniile și emoțiile fără să atacăm interlocutorul, fiind o modalitate optimă de deschidere a canalului de comunicare, chiar și pentru subiecte care sunt potențial conflictuale (Băban, 2009, p. 96). Astfel, evităm critica, etichetarea sau moralizarea celui alt, focalizând conversația asupra comportamentului și nu asupra persoanei.

În contrapondere, limbajul la persoana a II-a (ex. *Nu v-ați ținut promisiunea! Înțelegeți ce vreau să vă spun? Faceți ce v-am rugat!* etc.) poate duce la reacții defensive ale interlocutorului (care se simte judecat/criticat) și implicit, la întreruperea comunicării.

În timpul întâlnirilor și discuțiilor cu părinții este foarte important să avem grijă la tonul și intonația pe care le folosim, la poziția corpului, la gesturi, mimică sau la contactul vizual – știut fiind că cea mai mare parte a mesajelor dintre oameni se transmit prin comunicarea nonverbală (Adler și Towne, 1990). Astfel, modul în care sunt încrucișate brațele, direcția privirii sau tonul vocii pot să susțină mesajul pe care îl transmitem verbal (ex. *Părerea dumneavoastră, ca părinte, este importantă pentru mine; Cred că fiica dumneavoastră poate face progrese; Îl valorizez, în ciuda comportamentelor lui problematice...*) sau din contră, să îl contrazică.

Cum să răspundem la critică fără să devenim defensivi?

- **Solicităm mai multe informații.**

Atunci când vă confrunțați cu acuzații abstracte, generale, de genul *Nu mă înțelegeți! Sunteți nedrept/nedreaptă!* și vă simțiți criticat(ă), este de preferat să cereți detalii punctuale: *Care dintre lucrurile pe care le-am făcut vi se par nedrepte? Când ați avut nevoie de ajutorul meu și nu vi l-am oferit?*

- **Parafrazăm.**

De cele mai multe ori o persoană utilizează critica atunci când i se pare că nu i se acordă suficientă atenție. Parafrizarea este o metodă prin care persoana care critică este ajutată să-și comunice mai eficient nevoile (*Înțeleg din ce îmi spuneți că vă doriți să discutăm mai des*).

- **Punctăm consecințele comportamentului asupra celor implicați, fără a critica!**

Anumite comportamente provoacă neplăceri pentru ceilalți fără ca persoana în cauză să conștientizeze acest lucru (*Această discuție prelungită mă face să întârziu la oră, iar copiii vor fi neliniștiți*).

Ce teme ar putea aborda profesorii în cadrul întâlnirilor cu părinții? Sugestii pentru dezbateri în cadrul lectoratelor cu părinții.

Tema 1-Relația de încredere și siguranță copil - părinte

Pentru a se dezvolta optim din punct de vedere psiho-emoțional, copiii au nevoie de siguranță, securitate și de relații stabile. Sentimentul de siguranță este imprimat copilului prin comunicarea constantă, factor esențial în relația părinte-copil. Situațiile de comunicare părinte-copil bazate pe căldură, blândețe și receptivitate dezvoltă sentimentul de siguranță al copilului și mai ales, îi transmit unul dintre cele mai importante mesaje, acela că este acceptat și valoros.

Sfaturi pentru o bună comunicare părinte-copil:

- Alocați-vă timp pentru discuții cu copilul. Fiți dispus să vă opriți din ceea ce faceți și să îl ascultați. Uneori, pornind de la discuții banale, copilul va

începe să vorbească despre ceva important pentru el. Asigurați-vă că îi acordați această șansă.

- Ar fi de preferat să nu lăsați în preajmă telefonul sau alți factori distractori atunci când discutați despre ceva important (îi arătați astfel copilului că sunteți atent la ceea ce are de spus).
- Încurajați-vă copilul să vorbească cu dumneavoastră despre ceea ce gândește și despre felul în care se simte. Fiți deschis la a vorbi despre tot felul de sentimente, inclusiv despre cele mai dificile cum ar fi teama, furia, vinovăția sau rușinea. Nu criticați copilul pentru ceea ce simte ci, atunci când este cazul, punctați comportamentul greșit pe care l-a avut.
- Ascultați și răspundeți cu grijă și afecțiune, nu doar la lucrurile frumoase sau veștile bune, ci și la cele ce au legătură cu emoții negative/neplăcute. Acest obicei va ajuta copilul să își construiască un vocabular al emoțiilor. Mai departe, îl puteți ghida să identifice care sunt gândurile pe care le-a avut atunci când a resimțit o anumită emoție:
- Ex. *Mi-ai spus că te-ai simțit foarte nervos pentru nota la matematică. Am văzut că ai plâns și nu mai ai chef să te joci. Hai să vedem împreună ce ți-a trecut prin minte de ai fost atât de furios.* Copilul poate verbaliza gânduri precum (*Nu este corect! Nu sunt în stare să iau note mari!, M-am gândit că o să mă cerți dacă...etc.*) Este un bun prilej să îl ajutați să vadă care dintre gândurile pe care le-a avut sunt adevărate și care sunt false sau exagerate.
- Este bine să așteptați, în cazul unor emoții foarte puternice, cum este furia, ca fiul/fiica dumneavoastră să se liniștească înainte de a încerca să discutați pe același subiect care i-a provocat starea de furie.
- Fiți atenți la limbajul corpului, la tonul pe care îl folosește precum și la cuvintele pe care le alege, astfel încât să puteți înțelege cu adevărat ceea ce încearcă să exprime copilul.

- Folosiți-vă propriul limbaj al corpului (mimica feței, felul în care țineți brațele, tonul vocii) pentru a arăta că sunteți interesat de ceea ce copilul vrea să vă împărtășească și pentru a-i transmite că nu este singur, ci sunteți alături de el.
- Implicați-vă copilul în conversații, arătându-i că vă pasă despre cum se simte și cum vede el lucrurile: *Ce părere ai despre asta? Cum te-ai simțit astăzi la școală? Ce a mers bine? Ce nu a mers tocmai bine?* etc.

Tema 2-Cum să îmi ascult copilul?

Ascultarea activă este cheia unei bune comunicări, pentru că astfel copilul observă că vă pasă și că sunteți interesat de universul lui. Practicând exercițiul ascultării active puteți învăța și înțelege mai multe despre ceea ce se întâmplă în viața copilului dumneavoastră:

Ghid pentru o ascultare activă

- Folosiți limbajul corpului pentru a arăta că-l ascultați. De exemplu, dacă îi place să vorbească în timp ce face alte lucruri, puteți arăta că îl ascultați întorcându-vă spre el sau apropiindu-vă de el. Priviți-l în ochi când vorbește.
- Urmăriți expresiile faciale și limbajul corpului copilului dumneavoastră. Ascultarea nu înseamnă doar auzirea efectivă a cuvintelor, ci și încercarea de a înțelege ce mesaj este transmis prin intermediul acestor cuvinte.
- Construiți pe ceea ce vă spune copilul dumneavoastră și arătați-vă interesul spunând lucruri precum *Spune-mi mai multe despre ..., Ai dreptate!* sau *Continuă*
- Repetați sau reformulați din când în când ce a spus copilul. Astfel, el va ști că îl ascultați, iar pe dumneavoastră vă va ajuta să verificați dacă ați înțeles cu adevărat ce vrea să vă spună.
- Încercați să nu îl întrerupeți, să vorbiți peste el sau să îi terminați propozițiile - chiar și atunci când copilul spune ceva ciudat sau întâmpină probleme în găsirea cuvintelor.

- Nu vă grăbiți să rezolvați problemele. Copilul ar putea dori doar să ascultați și să-i arătați că sentimentele și punctul lui de vedere contează.
- Încurajați-l să vorbească despre felul în care se simte, descriind dumneavoastră anumite situații: de exemplu: *Se pare că te-ai simțit ignorat când Ionuț a vrut să se joace cu alți copii în pauză.*
- Fiți pregătit să greșiți; rugați copilul să vă ajute să înțelegeți mai bine atunci când este cazul.

Tema 3-Comunicarea defectuoasă. Cum o corectăm?

De multe ori, atunci când avem o nemulțumire pe care vrem să o comunicăm copilului, avem tendința de a începe propoziția cu „tu”. Iată câteva exemple de asemenea afirmații:

X *Iar nu ți-ai făcut curat în cameră... ești chiar nesimțit!*

X *Nu vrei niciodată să faci nimic cu mine!*

X *Tu mereu reacționezi așa!*

O exprimare de acest fel provoacă de obicei reacții de apărare în ceea ce îl privește pe copil, care ajunge să se simtă învinovățit și criticat. În loc să se producă o situație de comunicare reală, este posibil să aibă loc o ceartă. Sună cunoscut? Cum putem schimba acest model?

Primul pas este să clarificăm ce dorim să comunicăm cu adevărat celuilalt, mai exact, cum ne simțim noi și care dintre comportamentele sale, considerăm noi că au fost greșite. Prin exprimarea în mod clar și punctual, a situației care a creat disconfort, îl facem și pe celălalt să conștientizeze lucrurile care nu ne plac.

Uitându-ne la exemplul de mai sus, în loc să spunem *Iar nu ți-ai făcut curat în cameră... ești chiar nesimțit!*, ar fi mai potrivit să folosim următoarea exprimare: *Știi că îmi place să fie ordine. Mă supăr când văd că nu ți-ai făcut curat în cameră.* Reformularea face ca afirmația să nu mai fie „acuzatoare”, îndreptată spre persoana copilului, și are mai puține șanse să declanșeze un răspuns defensiv.

A face afirmații care încep cu „tu” este, de cele mai multe ori, o modalitate de a evita să ne recunoaștem propriile sentimente și de a plasa responsabilitatea pentru modul în care ne simțim asupra altcuiva.

Afirmațiile care încep cu „eu” exprimă propriile noastre emoții, dar tocmai din acest motiv ne pot face să ne simțim expuși sau vulnerabili. Deși poate fi dificil și poate dura ceva timp să ne obișnuim cu acest mod de a ne formula nemulțumirile, dorințele sau nevoile, merită să depunem acest efort, deoarece ne va permite o comunicare mai bună și mai eficientă cu copilul, mai ales în situații de conflict.

Exercițiu

Gândiți-vă la ultima dată când v-ați certat copilul. Încercați să reformulați ce ați spus cu o afirmație care să înceapă cu *eu*. Afirmațiile care încep cu „eu” sunt alcătuite din patru părți:

1. **Mă simt** ...(îmi asum responsabilitatea pentru propriile sentimente)
2. **când tu** ... (afirmând comportamentul care este o problemă)
3. **pentru că** ... (ce efecte are comportamentul)
4. **Mi-aș dori foarte mult să** ...(ofer o alternativă preferată sau un compromis)

Încercați să puneți în practică în mod frecvent acest tip de comunicare!

De avut în vedere:

- Evitați afirmațiile „tu” deghizate: „*Simt că tu ...*”
- Este recomandat să nu minimizați intensitatea emoțiilor dumneavoastră din dorința de nu răni cu orice preț sentimentele copilului, pentru că astfel nu va mai face legătura între cum s-a comportat și ce consecințe a avut acel lucru asupra celorlalți.
- Așadar, este de preferat să spunem: *Sunt foarte supărat pentru că m-ai mințit și de fapt nu ai fost astăzi la școală. Aș prefera să-mi spui adevărul și să găsim împreună o soluție pentru orice problemă.* În loc să spunem ceva evaziv și care nu lasă loc decât unor situații de confuzie și nemulțumire precum: *N-am nimic, lasă că îmi trece!*
- Evitați să vă focalizați excesiv pe sentimentele negative.
- Profitați de momentele bune pentru a vă exprima bucuria, recunoștința, încrederea sau entuziasmul mai ales în prezența copiilor!

Tema 4-Cum abordez comportamentul copilului?

Care sunt nevoile emoționale ale copilului meu? Ce trebuie să îi ofer eu, ca părinte, pentru ca el să se dezvolte armonios, să devină un adult independent și echilibrat? Să fiu sever, să-i fiu prieten? De felul în care răspundem la aceste întrebări deprinde într-o bună măsură abordarea pe care o avem față de comportamentul copilului.

Conștientizarea nevoilor emoționale ale copilului

Vă propunem un exercițiu de reflecție bazat pe teoria atașamentului. Părinții pot aprofunda această teorie și tehnicile propuse fie individual, fie prin consiliere în acest sens, în cadrul întâlnirilor cu învățătorul, dirigintele sau consilierul școlar.

Propuneți spre analiză imaginea de mai jos (Fig. 1) care reflectă nevoile copilului prin modelul Cercului Siguranței. Programul de educație parentală *Cercul siguranței (Circle of security)* bazat, în principal, pe teoria atașamentului descrisă de John Bowlby, pune accentul pe înțelegerea comportamentului copilului ca pe un semnal prin care acesta își exprimă o nevoie emoțională specifică și pe necesitatea unei acțiuni din partea părinților care să vină în întâmpinarea acestei nevoi.

Câteva aspecte care pot constitui temă de reflecție și de analiză a comportamentului copilului:

- Copiii care au dezvoltat un atașament sigur față de părinte, tind să își exprime în mod clar și direct nevoile.
- Părinții care au un atașament sigur față de copiii lor răspund empatic și recunosc, atât nevoia de alinare/protecție a copilului, cât și cea de a explora (de a fi autonom).
- Copilul va apela la părinte pentru a i se îndeplini o nevoie - va fi dispus să fie consolată dar și să exploreze la distanță.

CERCUL SIGURANTEI ®

PĂRINTELE RĂSPUNDE NEVOILOR COPILULUI

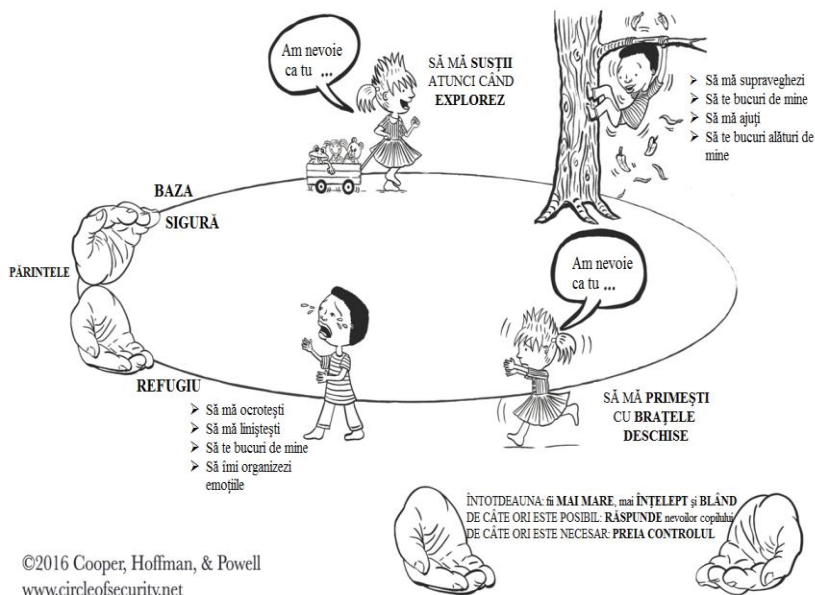

Figura 1

Cercul siguranței – Părintele răspunde nevoilor copilului.

Adaptată după Cooper, Hoffman, & Powell (2016), Circle of Security, <https://www.circleofsecurity.net>. Copyright © 2016 by Cooper, Hoffman, & Powell.

Ce face un părinte care nu îndeplinește nevoile copilului, de pe oricare din părțile cercului (vezi imaginea de mai sus):

- Îi transmite, de cele mai multe ori inconștient **că îi este teamă să îl lase să exploreze** (în parc este mereu cu privirea asupra lui; îi atrage atenția la orice mișcare, aparent riscantă, că se poate răni; îl ține mereu de mână când sunt în afara casei etc.).

SAU

- Îi transmite, de cele mai multe ori, tot inconștient, **că nu se simte confortabil să facă față nevoilor emoționale ale copilului** (se distanțează când acesta vine plângând că s-a lovit la joacă; se enervează în loc să îl consoleze sau să îl încurajeze etc.).

Care sunt acțiunile copilului în acest context?

- încearcă să răspundă nevoilor părintelui și va trimite **semnale false** despre ceea ce își dorește sau are nevoie de fapt;

Eu (copilul) mă voi preface că am nevoie de X pentru că știu că tu (părintele) te simți inconfortabil când am nevoie de Y. Tu, în schimb, vei rămâne alături de mine, așa că nu mă vei lăsa să mă simt complet singur. (Szen, 2018, para. 2)

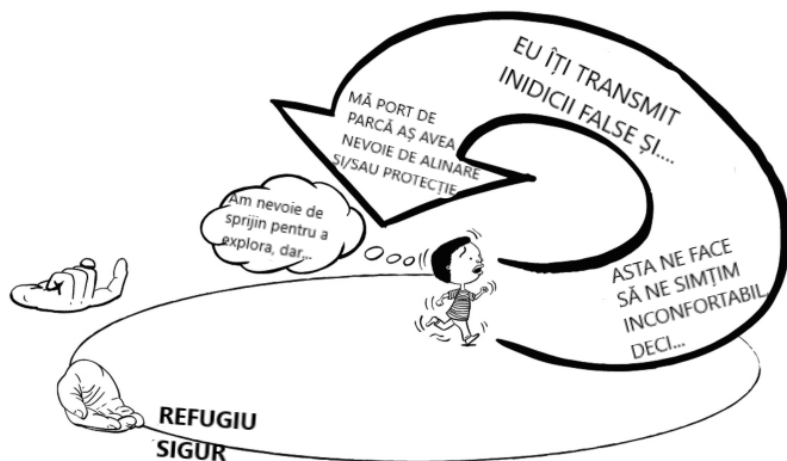
Exemplu:

Copilul bravează și face tot felul de năzbâtii pentru că în trecut părinții l-au ironizat în mod repetat (s-au distanțat din punct de vedere emoțional) când a venit înspre ei pentru a fi alinat și consolată – după o ceartă cu un copil în parc, în timp ce plângea, i s-au spus lucruri de genul: *N-ai de ce să plângi! Ce, ești un papă-lapte?!*

Din păcate, copiii învață adesea să spună „*Îmi voi ignora nevoia de autonomie dacă asta te va ține aproape*” sau „*Îmi voi ignora nevoia de mângâiere dacă asta te va face să nu te distanțezi și mai mult*”.

Niciun părinte nu își propune să-și învețe copilul aceste *lecții*, dar studiile din domeniul psihologiei ne arată că de-a lungul timpului, în toată lumea, exact acestea sunt tiparele fundamentale pe care o parte dintre copii le-au învățat în mod inconștient și le-au transmis mai apoi generației viitoare, propriilor copii. (Szen, 2018, para. 2)

Conform lui Szen (2018) care explică teoria atașamentului, copiii care învață să transmită mesaje false în ceea ce privește **nevoia de explorare** (partea superioară a cercului) sunt mai predispuși la dezvoltarea tulburărilor de anxietate.

CERCUL SIGURANȚEI LIMITATE

COPILUL RĂSPUNDE NEVOILOR PĂRINȚILOR

(nevoia de explorare)

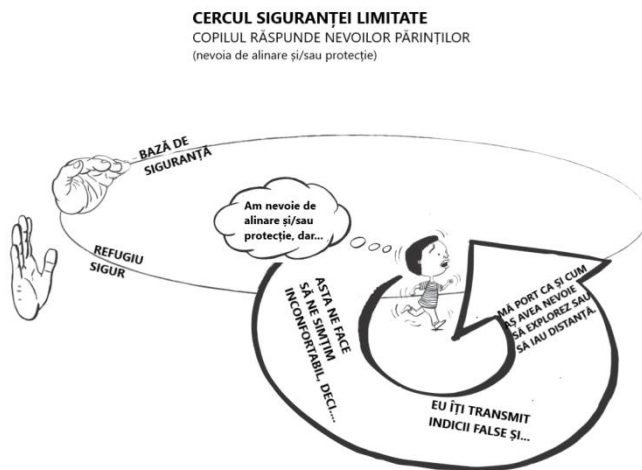
© 2018 Cooper, Hoffman, and Powell; Circle of Security International

Figura 2

Cercul siguranței limitate – Copilul răspunde la nevoile părinților. Adaptată în limba română după Cooper, Hoffman, & Powell (2018), Circle of security, <https://www.circleofsecurity.net>. Copyright © 2018 by Cooper, Hoffman, & Powell.

În schimb, cei care folosesc indicii false legate de **nevoia de confort și alinare** prezintă un risc mai ridicat de a dezvolta probleme de exteriorizare, precum ostilitate, agresivitate și tulburări de conduită. Acest fenomen poate fi explicat prin indisponibilitatea emoțională a părinților în momentele în care copilul avea nevoie de sprijin pentru a face față emoțiilor negative și dificile. Pe măsură ce timpul trece, copilul acumulează furie și ajunge să se simtă dat la o parte, înstrăinat. Astfel, el adoptă aceleași mecanisme dezadaptative prin care părinții săi (chiar dacă bine intenționați) au încercat să îi ofere protecție: prin reprimarea emoțiilor negative, prin faptul de a își ascunde sentimentele sau chiar de a mai accesa amintirile neplăcute, care provoacă panică și durere, până la a

nega total nevoia de a simți și exprima atașamentul față de altcineva. (Szen, 2018, para. 3)

© 2018 Cooper, Hoffman, and Powell; Circle of Security International

Figura 3

Cercul siguranței limitate – Copilul răspunde la nevoile părinților. Adaptată în limba română după Cooper, Hoffman, & Powell (2018), Circle of Security, <https://www.circleofsecurity.net>. Copyright © 2018 by Cooper, Hoffman, & Powell.

Recomandări pentru părinți:

- **Explicați-vă deciziile, nu le impuneți!**

Părinții de cele mai multe ori iau decizii și se așteaptă ca acestea să fie acceptate în mod automat de către copil. Însă lucrurile nu sunt atât de simple. Pentru ca cel mic să accepte mai ușor o decizie, este important să înțeleagă motivele din spatele acesteia, mai ales atunci când implică o schimbare.

- **Fiți sincer cu copilul.**

Dacă ceea ce îi cereți să facă nu este prea distractiv, arătați-i că înțelegeți acest lucru și sunteți alături de el. (Bârcă, 2019)

- **Nu inventați justificări mărețe.**

Așadar, nici nu încercați să faceți mai atractiv lucrul pe care i-l cereți, dacă nu este cazul. Încercați însă, să priviți lucrurile din punctul lui de vedere: *Știu că este frustrant că nu poți face ce-ți dorești și probabil ai vrea să te las în pace, dar...*

Explicați-i doar că nu tot ceea este util, este și distractiv, însă că în cele din urmă unele lucruri merită să fie făcute și aduc satisfacție în cele din urmă.

Mai mult adresări de tipul: *Fiindcă așa spun eu!* nu reprezintă un motiv și copilul nu îl va percepe ca atare, ba din contră sunt mai multe șanse să se răzvrătească. Acesta este un exemplu de aplicare a forței și o modalitate de a-i învăța pe copii să se bazeze și ei pe ea. Este mai bine să evitați această exprimare și să încercați să oferiți copilului explicațiile de care are nevoie (ex.: *Ne așteaptă fratele tău să-l luam de la școală; dacă nu mergem acum, nu va ști unde suntem și se va speria*). (Bârcă, 2019)

- **Faptul că oferim explicații nu garantează că vom primi un răspuns afirmativ și entuziast din partea copilului.** (Bârcă, 2019)

Totuși este important să perseverăm pe această cale, pentru că beneficiile pe termen lung sunt net superioare. De asemenea, trebuie să învățăm să ne gestionăm propriile emoții de furie sau frustrare, ca să putem menține tonul cât se poate de calm, dar ferm atunci când avem o discuție în contradictoriu cu copilul.

- **Abordați cu curaj conversațiile dificile.**

În general nu ne plac confruntările sau discuțiile **în contradictoriu**, dar acestea sunt inevitabile și fac parte din procesul de educație al copilului.

Vă prezentăm o formulă recomandată pentru a aborda astfel de situații:

- În primul rând, începeți cu găsirea unui **numitor comun**.
- Apoi lăsați copilul să își exprime **punctul său de vedere**.

- Încercați să-l **ascultați** cu toate simțurile și să nu intrați imediat în defensivă sau să îi anticipați ideile.
- Asigurați-vă că înțelege **motivele și perspectiva** dumneavoastră.
- **Nu copleșiți** copilul cu puterea dumneavoastră. Dacă face o criză, refuzând cu îndârjire orice sugestie, nu vă lăsați angrenat într-o luptă. Discuțiile nu-și au nici ele rostul acum, deoarece copilul nu poate gândi limpede când este copleșit de emoții dificile. Lăsați-l câteva minute să se detașeze și să își revină. Furtuna va trece.

Disciplinarea pozitivă ne ajută să instituim în familie regulile de conduită și să avem în același timp consecințe benefice pe mai multe planuri pentru copil, astfel încât:

- se dezvoltă într-un mod echilibrat și sănătos din punct de vedere emoțional și social;
- devine responsabil, autonom și independent;
- are încredere în forțele proprii.

Iată câteva direcții practice:

Explicați copilului care sunt consecințele unui anumit comportament

- **Consecințe naturale – Afară este rece. Dacă alegi să ieși fără geacă, o să îți fie frig. Asta e ceea ce îți dorești?** Dacă răspunsul este DA, atunci cu siguranță copilul va simți răcoarea de afară și probabil va cere să ia geaca pe el. Aceste consecințe sunt cele care apar fără ca intervenția adultului să fie necesară.

În astfel de momente, este important ca sentimentele copilului să fie validate de către adult și să fie evitate expresiile de genul *ți-am zis eu!* - pentru că atunci el se simte frustrat și rușinat, devine reactiv și defensiv iar lecția pe care ar putea-o învăța de aici (anume că dacă iese afară fără geacă iarna, îi va fi frig) rămâne în plan secund. Prin reacții de acest tip, de cele mai multe ori, ajunge să rămână de fapt o lecție neînvățată, iar copilul nu-și va schimba comportamentul într-o situație asemănătoare în viitor.

- **Consecințe logice – Ai spart geamul cu mingea. Asta înseamnă că vom cumpăra noul geam din**

alocația ta. Aceasta este o consecință logică abordată în mod corect.

Greșeala pe care o fac uneori părinții, în situații similare, este să transmită ideea de consecință copilului prin pedepse/ consecințe pe care le consideră echivalente, dar care nu au în fapt, nicio legătură cu comportamentul care se cere disciplinat/schimbat. De exemplu: *nu ai dus gunoiul – îți confisc telefonul toată ziua; nu ți-ai făcut temele – nu mai ai voie să ieși cu prietenii în weekend.*

Consecințele logice pe care faptele copiilor le atrag ar trebui să fie explicate de către părinți și să fie similare situațiilor/regulilor pe care copiii nu le-au respectat. De exemplu: *nu ai dus gunoiul – asta înseamnă că te vei juca mai puțin în această după-amiază, pentru că va trebui să duci gunoiul.* Un alt exemplu ar putea fi: *nu ai dus gunoiul – ceea ce înseamnă că timp de o săptămână vei duce gunoiul în fiecare zi, pentru a te obișnui să respecti sarcinile pe care ți le iei.*

De asemenea, *nu ți-ai făcut temele – în seara aceasta vei sta mai puțin la televizor, pentru că îți vei face temele pentru mâine.* Dacă *nu ți-ai făcut temele*, înseamnă că nu ești pregătit pentru ora de mâine și *va trebui să studiezi suplimentar pentru a recupera.*

Oferiți copiilor posibilitatea să aleagă cum vor să ducă la îndeplinire anumite sarcini.

Nu este suficient doar să stabiliți dvs. niște reguli și să luați toate deciziile pentru ei, ca mai apoi ei să dorească cu adevărat să facă acele lucruri sau să se responsabilizeze. Așadar, pentru a vă asigura că demersurile dvs. au succes, întrebați-i cum vor să procedeze, când își alocă timp pentru activitatea/sarcina respectivă și dacă au nevoie de ajutor.

Folosiți Pauza Pozitivă

Într-o stare de reactivitate emoțională puternică este inutilă încercarea de a explica unui copil în ce mod comportamentul său este greșit/problematic. Cel mai bine este ca discuția să fie amânată pentru un moment ulterior când toată lumea se simte calmă. Amenajați împreună cu copilul un spațiu în care el să se poată retrage atunci când e cazul, ca să se liniștească. Asigurați-l că acest loc nu are nicio

legătură cu pedeapsa, este un spațiu în care să-și regăsească liniștea și calmul.

Pauza pozitivă este fundamental opusă pedepsirii și excluderii copilului (scaunul rușinii, statul la colț etc.) care generează la acesta sentimente de furie, respingere față de adult și gânduri de răzbunare.

Fiți fermi în legătură cu respectarea regulilor

Aplicați constant consecințele pentru nerespectarea regulilor, atunci când este cazul. Nu uitați să recompensați copilul atunci când le respectă (arătați-i că ați văzut acest lucru și că apreciați efortul lui).

Nu uitați că sunteți model de comportament pentru copil

Părinții nu sunt nevoiți să se supună aceluiași reguli, dar majoritatea regulilor aplicabile copiilor, ar trebui să fie valabile și pentru aceștia. Dacă le cerem copiilor să facă ordine când au terminat o activitate, dacă le spunem să nu întrerupă o discuție, să nu vorbească urât, să nu folosească un ton insultător, atunci ar fi bine ca și noi să urmărim aceste principii.

Joc de încheiere în cadrul întâlnirilor comune părinți-copii.

Cum e să fii copil? Cum e să fii părinte?

Elevii și părinții sunt provocați să facă schimb de roluri, în cadrul unei activități comune, organizată de profesorul consilier sau de diriginte.

Cei mici vor fi ajutați să se pregătească în prealabil – vor face o listă a responsabilităților pe care le are părintele, atât la serviciu, cât și acasă.

Părinții, în schimb, vor trebui să reflecteze asupra anumitor teme, din perspectiva copilului: ce îmi doresc să fac pe viitor, care sunt lucrurile/activitățile care mă pasionează, ce persoane reprezintă un model pentru mine, ce mă pricep să fac cel mai bine etc.

Atât elevii, cât și părinții se vor prezenta în fața grupului – elevii în rolul de părinți, iar părinții încercând să intre în pielea propriului copil.

4.2. Implicarea comunității

Educația incluzivă reprezintă un pilon fundamental în crearea unui sistem educațional echitabil, care să ofere tuturor copiilor, indiferent de statutul lor social sau de nevoile speciale, șansa de a învăța și de a se dezvolta într-un mediu de învățare comun. Totuși, pentru ca acest obiectiv să devină realitate, nu este suficient ca doar școlile, cadrele didactice sau părinții să fie implicați în procesul educațional. Comunitatea, în întregul său, joacă un rol esențial în susținerea și dezvoltarea educației incluzive, contribuind la crearea unui mediu favorabil în care toți copiii să poată învăța și crește.

În România, colaborarea dintre **unitățile de învățământ** și **comunitate** este esențială pentru dezvoltarea unui mediu educațional de succes, care să răspundă nevoilor tuturor elevilor, inclusiv celor cu nevoi speciale. Parteneriatele și protocoalele între școli și diverse instituții, organizații și autorități locale sunt esențiale pentru crearea unor oportunități educaționale accesibile și incluzive.

Parteneriate între unitățile de învățământ și autoritățile publice locale

Autoritățile administrației publice locale au un rol activ în susținerea activităților educaționale, colaborând strâns cu conducerea școlii și cu consiliile de administrație pentru atingerea obiectivelor educaționale. În acest sens, autoritățile locale pot oferi **fonduri și resurse** necesare pentru implementarea programelor educaționale și pentru asigurarea unor condiții de învățare sigure și adecvate pentru elevi.

Colaborarea între școli și autoritățile locale poate include:

- 1. Proiecte educaționale comune:** Autoritățile locale pot sprijini derularea unor activități educaționale suplimentare, care să răspundă nevoilor speciale ale elevilor, inclusiv activități de învățare remedială, activități recreative sau programe de accelerare a învățării, cum ar fi „**Școala după școală**”.

- 2. Centre comunitare de învățare permanentă:** Parteneriatele între școlile locale și autoritățile publice pot duce la crearea unor **centre de învățare continuă**, care să

ofere servicii educaționale adaptate nevoilor diferitelor grupuri țintă. Aceste centre ar putea include cursuri de formare continuă pentru profesori, activități educaționale pentru elevi din grupuri vulnerabile sau cursuri pentru adulți.

Parteneriate cu organizații educaționale, culturale și nonguvernamentale

Unitățile de învățământ pot, de asemenea, să colaboreze cu asociații, fundații, organizații nonguvernamentale și alte instituții de educație și cultură, în scopul de a oferi elevilor o educație completă și diversificată. Aceste parteneriate pot include:

1. Programe educaționale inovative: Colaborarea cu organizații educaționale și culturale poate duce la implementarea de proiecte educaționale inovative, care să sprijine educația incluzivă și să promoveze diversitatea în rândul elevilor.

2. Furnizori de formare continuă: Prin colaborarea cu furnizori de formare continuă, școlile pot organiza cursuri de specializare pentru profesori, în scopul de a îmbunătăți tehnicile de predare, în special în ceea ce privește educația incluzivă.

3. Sesiuni de educație culturală: Parteneriatele cu instituțiile culturale pot facilita organizarea unor evenimente educaționale, care să ajute elevii să înțeleagă și să aprecieze diversitatea culturală și să învețe despre valorile comunității.

Rolul activ al părinților și al comunității locale

În cadrul acestor parteneriate educaționale, organizațiile de părinți joacă un rol esențial. Acestea pot sprijini educația incluzivă prin implicarea activă în activitățile școlii și prin colaborarea cu autoritățile locale și cu organizațiile nonguvernamentale. Părinții pot contribui la crearea unui mediu educațional incluziv și acceptabil, promovând respectul și înțelegerea reciprocă între copii, profesori și membri ai comunității.

Asigurarea siguranței și sănătății elevilor

Un aspect esențial al colaborării între școli și autoritățile publice locale este asigurarea **siguranței și sănătății** elevilor,

precum și a personalului didactic. Autoritățile locale sunt responsabile de furnizarea resurselor necesare pentru respectarea normelor de sănătate și securitate în muncă, astfel încât elevii să învețe într-un mediu sigur și adecvat.

Aceste măsuri includ asigurarea unui **spațiu școlar curat și sigur**, precum și asigurarea accesibilității infrastructurii pentru elevii cu dizabilități sau alte nevoi speciale, astfel încât aceștia să poată participa activ la viața școlară.

Beneficiile parteneriatelor pentru educația incluzivă

Colaborarea între școli, autoritățile locale și organizațiile externe aduce multiple beneficii, inclusiv:

1. Crearea unui mediu educațional mai echitabil: Prin parteneriatele dintre școală și comunitate, toți elevii, indiferent de mediul din care provin sau de nevoile speciale, pot beneficia de resurse suplimentare care să le sprijine dezvoltarea și învățarea.

2. Acces la resurse suplimentare: Colaborarea cu diverse organizații poate oferi școlilor acces la resurse educaționale suplimentare, cum ar fi materiale didactice specializate sau formare continuă pentru cadrele didactice.

3. Sprijin pentru elevii vulnerabili: Parteneriatele pot ajuta elevii din grupuri vulnerabile să aibă acces la programe educaționale adaptate nevoilor lor și să participe la activități recreative și de învățare, care să le sprijine dezvoltarea personală și academică.

În concluzie, parteneriatele și protocoalele dintre unitățile de învățământ, autoritățile publice locale și diverse organizații educaționale și culturale sunt esențiale pentru dezvoltarea unei educații incluzive și echitabile. Aceste parteneriate nu doar că sprijină diversitatea în educație, dar contribuie și la crearea unui mediu educațional în care toți elevii, indiferent de nevoile lor speciale, au șansa de a învăța și de a se dezvolta în mod optim.

Modalități de dezvoltare a parteneriatului școală-comunitate

1. Crearea unor parteneriate între școli și organizații locale (ONG-uri, centre de voluntariat, instituții culturale,

religioase, etc.), care să ofere resurse educaționale și să organizeze activități comune în situații reale de învățare.

2. Invitarea unor experți sau lideri locali să participe la activități educaționale, să țină conferințe sau să susțină ateliere cu elevii.

3. Organizarea de evenimente comunitare (târguri educaționale, expoziții de lucrări ale elevilor) care să aducă școala mai aproape de comunitate și să încurajeze participarea activă a tuturor.

În cadrul educațional, implicarea părinților și a comunității, precum și crearea unui climat și a unei culturi relaționale pozitive în școli, sunt factori esențiali pentru succesul procesului educativ. Iată câteva exemple de bune practici care pot fi implementate:

- **Voluntariatul comunitar:** Încurajarea părinților și a altor membri ai comunității să devină voluntari în cadrul școlii, participând la activități educaționale sau organizând sesiuni de mentorat pentru elevi.

- **Proiecte de servicii comunitare:** Crearea unor proiecte în care elevii să poată contribui activ la dezvoltarea comunității, cum ar fi campanii de ecologizare, ajutor pentru vârstnici sau organizarea de evenimente caritabile.

- **Primar pentru o zi** – vizită la Primăria și consiliul local din unitatea administrativ-teritorială unde se află școala, oferind copiilor oportunitatea de a fi spectatori sau chiar participanți activi în cadrul activităților specifice desfășurate în aceste instituții. Prin facilitarea acestei experiențe, elevii devin implicați în procesul decizional care îi privește direct, dezvoltându-și spiritul civic. Totodată, acest demers contribuie la creșterea vizibilității și importanței școlii în comunitate.

4.3 Climatul și cultura relațională în școală

Un climat școlar pozitiv, bazat pe respect și cooperare, este esențial pentru o educație de calitate. Cultura relațională se referă la modul în care sunt gestionate interacțiunile între elevi, profesori și părinți. Un aspect important al implicării comunității în educație este crearea unui climat favorabil

învățării. Climatul școlar reprezintă atmosfera generală din cadrul instituției de învățământ, iar acesta poate influența semnificativ performanțele elevilor. Un climat pozitiv, caracterizat prin respect, înțelegere și susținere, contribuie la dezvoltarea unei relații de încredere între profesori și elevi, esențială pentru un proces educativ de succes.

Cultura relațională dintr-o școală reflectă modul în care interacționează toate persoanele implicate în educația elevilor: profesori, elevi, părinți, personalul didactic auxiliar și administrația școlară. Este esențial ca această cultură să se bazeze pe valori precum respectul reciproc, comunicarea deschisă și colaborarea. Un mediu educațional fundamentat pe aceste principii îi încurajează pe elevi să se implice activ în viața școlii, să fie receptivi la învățare și să își dezvolte abilități sociale esențiale, precum empatia, respectul și spiritul de echipă.

Într-o școală în care climatul relațional este sănătos, elevii sunt mai motivați să învețe și se simt susținuți de profesori și de familie. Astfel, climatul și cultura relațională nu se limitează doar la școală, ci se extind în întreaga comunitate, unde toate părțile implicate se simt parte integrantă a procesului educativ.

Modalități de îmbunătățire a relației școală-părinți-societate

Implicarea eficientă a comunității în educație necesită o colaborare activă între școală, părinți și societate. Pentru a asigura o relație fructuoasă între acești factori, sunt necesare măsuri concrete de îmbunătățire a comunicării și a colaborării. Iată câteva dintre acestea:

a) Încurajarea și susținerea dezvoltării personale a educatorilor

John Hattie (2014), citându-l pe Elmore (2009), subliniază că grupul de profesori care-și cultivă în mod conștient valorile personale participă la succesul școlii. Nu doar la performanța școlară, ci și la transformarea învățării într-un scop în sine, la menținerea interesului elevilor pentru învățare sau creșterea respectului față de sine și față de ceilalți.

A cultiva în mod conștient valorile personale înseamnă a le transpune în comportamente, deci a nu rămâne pur

declarative. Referindu-se la rolul și importanța valorilor cardinale externalizate în acțiunile noastre de zi cu zi, psihologul Daniel David, rectorul Universității Babeș-Bolyai, punctează faptul că acestea ne dau sens și semnificație, ceea ce contribuie apoi la starea noastră de bine/de satisfacție și la sentimentul de fericire (*meaningful life*). De asemenea, conform lui David (2021), ne protejează de manipulare, aceasta acționând eficient mai ales în condiții de incertitudine/nehotărâre, iar valorile au tocmai rolul de a reduce incertitudinile.

În 1997, Danah Zohar, propune în lumea științei paradigma *inteligenței spirituale* – semnificând inteligența prin care avem acces la cele mai profunde înțelesuri și mai înalte motivații care ne ajută să abordăm și să rezolvăm problemele legate de valori (Mihalache, 2019). Pentru a înțelege mai bine la ce se referă acest concept, Zohar și Marshal (2004) au propus o listă cu 12 calități pe care ar trebui să le întrunească o persoană despre care s-ar putea spune că are un nivel ridicat de inteligență spirituală:

- Conștiința de sine (cunoașterea credinței, a valorilor și a motivațiilor personale);
- Spontaneitatea;
- Calitatea de a se lăsa inspirat de valori;
- Compasiunea;
- Smerenia (înțeleasă de autori drept o cunoaștere a propriului loc în lume);
- Viziune integratoare;
- O anumită tendință de a formula întrebarea *de ce?* (înțeleasă ca o expresie a nevoii de a pătrunde sensul lucrurilor);
- Acceptarea și aprecierea diversității;
- Independența de context (capacitatea de a lucra împotriva convențiilor);
- Capacitatea de reîncadrare (care vizează puțința de a schimba perspectiva asupra lucrurilor);
- Capacitatea de a răbda și a resemnifica suferința;
- Sentimental vocației;

În concluzie, așa cum punctează cercetătorul David Rousseau (2014), autorul modelului sistemic al spiritualității, dezvoltarea *competenței spirituale* are loc atunci când oamenii

se comportă congruent cu perspectiva lor asupra lumii și când se străduiesc să-și întărească atitudinea virtuoasă prin exersarea deliberată a acestor comportamente, ancorate în sistemul lor de valori.

Dar poate cel mai important aspect al cunoașterii valorilor personale este acela că ne ajută să dezvoltăm înțelegerea asupra faptului că putem fi atât de diferiți între noi și deopotrivă unici și egali în fața lui Dumnezeu. Odată cu această înțelegere apar compasiunea, toleranța și respectul.

b) Dezvoltarea spiritului de colegialitate al cadrelor didactice

În cadrul școlii trebuie să colaborăm pentru a crea o echipă care să lucreze împreună pentru rezolvarea neclarităților, pentru a discuta critic impactul nostru asupra elevilor, pentru a coopera în planificarea lecțiilor sau a instrumentelor de intervenție acolo unde este cazul, ori pentru a stabili obiective comune și criterii de reușită. (Hattie, 2014)

Formarea cadrelor didactice din sistemul de învățământ românesc nu a acoperit și nu acoperă îndeajuns procesul de dezvoltare al unor abilități precum cele de management al echipei, leadership și nici nu încurajează în mod deosebit spiritul de echipă. Drept urmare, este destul de dificil să așteptăm să se formeze comunități bine încheiate, bazate pe colegialitate și spirit de echipă.

Din contră, în anumite situații pare să se încurajeze ideea de competiție, de individualitate, prin toate mecanismele de stimulare a performanței individuale și care lasă mai puțin loc unor idei de colaborare. Așadar, sentimentul precum competiția sau invidia, ajung să domine sălile profesionale, în detrimentul acceptării ideii de comunitate; idee care ar produce o stare de bine, atât pentru profesori, cât și pentru elevi, în calitate de actori și beneficiari ai actului educațional.

Lipsa implementării unor programe *reale* de formare, menite să dezvolte *inteligența relațională* se resimte, și în școală, așa cum se resimte și în alte medii profesionale din România. Repercusiunile apar sub diferite forme: discuții în

frecvente în contradictoriu între colegi, lipsa de satisfacție profesională, teama constantă de eșec - sub presiunea atingerii perfecțiunii, burnout. Mai mult, aceste consecințe apar deoarece se neglijează rolul mentoratului în dezvoltarea profesională și personală a tinerilor care aleg să urmeze calea profesoratului și care, oricât de entuziaști și buni profesioniști ar fi, au nevoie de certitudini, de consfătuiri în care să poată adresa nestingherit întrebări și să primească sfaturi concrete legate de contextele dificile în care se pot regăsi la clasă.

În plus, chiar dacă există un cadru legal care impune colaborarea profesorilor în ceea ce privește gestionarea activităților la nivelul clasei (prin intermediul Consiliului Profesorat al clasei), în practică, acest raport de colaborare nu este întotdeauna bine definit sau eficient aplicat.

Calitatea actului educațional depinde în mod fundamental de colaborarea eficientă dintre specialiștii dintr-o instituție școlară. Modul în care cadrele didactice și ceilalți profesioniști din domeniu interacționează influențează atât climatul organizațional, cât și dezvoltarea socio-emoțională a elevilor. Printr-o comunicare bazată pe respect, deschidere și cooperare, aceștia devin modele de comportament pentru tineri, oferindu-le repere esențiale în gestionarea relațiilor interpersonale și a situațiilor dificile. În acest fel, școala nu este doar un spațiu al acumulării de cunoștințe, ci și un mediu propice formării unor atitudini constructive și responsabile.

Instituțiile educaționale care prioritizează dezvoltarea echipelor prin programe de formare profesională, schimburi de experiență internaționale sau activități de team-building constată o îmbunătățire semnificativă a motivației și satisfacției în rândul cadrelor didactice. O astfel de abordare generează nu doar un climat de muncă armonios, ci și un impact pozitiv asupra rezultatelor elevilor, contribuind la crearea unui mediu educațional incluziv, echilibrat și performant.

Indiferent de afinitățile personale, profesorii care predau la aceeași clasă ar trebui să mențină un dialog constant, bazat pe schimburi de opinii și evaluări constructive, în beneficiul atât al elevilor, cât și al propriei activități didactice. În acest context, Consiliile Profesorale – care, din păcate, sunt adesea

limitate la gestionarea abaterilor disciplinare, stabilirea notei la purtare sau aplicarea unor măsuri corective – ar trebui să includă și discuții axate pe individualizarea procesului de învățare, precum și pe evidențierea calităților și competențelor fiecărui elev. O astfel de abordare ar contribui la un climat educațional mai echilibrat și orientat spre dezvoltarea potențialului fiecărui elev.

Din dorința de a spori vizibilitatea și eficiența rezultatelor învățării, a crește satisfacția personală și profesională a cadrelor didactice și a consolida prestigiul acestei profesii, propunem câteva direcții practice inspirate din sistemul educațional norvegian. Această abordare se bazează pe doi piloni fundamentali: individualizarea relației dintre profesor, elev și părinte, precum și consolidarea colaborării dintre profesorii care predau la aceeași clasă. Implementarea acestor principii poate contribui la optimizarea procesului educațional și la crearea unui mediu de învățare mai echitabil și eficient.

Propuneri pentru organizarea ședințelor Consiliului Profesoral al clasei

Convocarea Consiliului Profesoral la începutul fiecărui semestru

Profesorul diriginte inițiază, la începutul fiecărui semestru, o ședință a Consiliului Profesoral al clasei, în cadrul căreia se analizează atât situația generală a elevilor, cât și cazurile particulare. Printre aspectele abordate se pot număra integrarea elevilor nou-veniți, dificultățile temporare întâmpinate de unii copii, tendințele de progres și orientarea profesională. Discuțiile ar trebui să vizeze nu doar performanțele academice și rezultatele cantitative, ci și dimensiunea personală și emoțională a fiecărui elev. Ideal ar fi ca, acolo unde este posibil, la această întâlnire să participe și psihologul școlii, care să propună strategii de intervenție pentru situații precum bullying-ul, dificultățile de integrare, problemele de comunicare sau relaționare dintre elevi.

Stabilirea unei strategii comune după evaluările inițiale

După primele săptămâni de școală, în urma evaluărilor și testelor inițiale, Consiliul Profesoral poate organiza o

întâlnire de analiză, cu scopul de a elabora o strategie educațională unitară, menită să sprijine progresul școlar al elevilor. Pe lângă identificarea provocărilor cu care aceștia se confruntă – dificultăți de învățare sau probleme comportamentale – este esențial să fie evidențiate și punctele lor forte, abilitățile specifice și calitățile individuale. În acest context, profesorul diriginte poate sublinia, de exemplu, faptul că talentul unui elev în domeniul sportului sau al artelor este la fel de valoros ca performanțele excelente ale altuia la matematică. Printr-o astfel de abordare, cadrele didactice trebuie să plece de la premisa că fiecare copil are un dar unic și merită sprijin în dezvoltarea acestuia.

Evaluarea progresului la finalul semestrului

În cadrul ședinței de final de semestru, pe lângă analiza statistică a rezultatelor școlare, profesorii ar trebui să pună accent și pe progresul fiecărui elev, domeniile sale de interes și măsurile implementate de școală în vederea consilierii vocaționale. O astfel de evaluare globală contribuie la o mai bună înțelegere a nevoilor educaționale ale elevilor și la dezvoltarea unor strategii eficiente pentru sprijinirea acestora în parcursul lor academic și personal.

Conștientizarea și combaterea efectului de halo în școala românească

Efectul de halo, așa cum este definit de profesorul universitar dr. Ion-Ovidiu Pânișoară, reprezintă tendința de a supraevalua rezultatele unei persoane pe baza unei impresii generale favorabile despre aceasta. În context educațional, acest fenomen apare frecvent atunci când profesorii, conștient sau inconștient, sunt influențați de notele anterioare ale unui elev în momentul evaluării curente. Spre exemplu, dacă un elev are în catalog doar note de 10, profesorul poate ezita să îi acorde un „4” sau o notă mai mică, chiar și atunci când performanța sa la o anumită evaluare ar justifica această notă.

O manifestare particulară a acestui fenomen este efectul de contaminare, descris în literatura de specialitate. Acesta apare atunci când o performanță excepțională într-un anumit domeniu creează o percepție distorsionată asupra

competențelor generale ale elevului. De exemplu, un elev care excelează la matematică și câștigă concursuri poate beneficia de efectul de „halo” care influențează percepția profesorilor de la alte discipline, făcându-le dificilă acordarea unor note mai mici. În astfel de situații, pot apărea consecințe negative atât pentru elevul în cauză, cât și pentru colegii săi:

- **Lipsa efortului susținut din partea elevului supraevaluat**, deoarece observă că obține note bune indiferent de implicarea sa reală la celelalte materii.

- **Frustrare și demotivare în rândul celorlalți elevi**, care pot percepe sistemul de evaluare ca fiind nedrept, ceea ce poate duce la scăderea motivației pentru învățare.

Pentru a preveni astfel de distorsiuni în evaluare, profesorii ar trebui să adopte criterii clare și obiective, să fie conștienți de posibilele influențe cognitive și să își diversifice metodele de apreciere a progresului elevilor. Doar printr-o evaluare echitabilă și bazată pe merit se poate asigura un climat educațional echilibrat, care să încurajeze atât performanța autentică, cât și dezvoltarea motivației pentru învățare în rândul tuturor elevilor.

c) Participarea activă a liderilor școlari la dezvoltarea unui climat relațional armonios și eficient

Pentru a reaprinde scânteia creativității, a inovației și a învățării, liderii noștri trebuie să reumanizeze munca
(Brene Brown)

Liderii școlari, inclusiv managerii unităților de învățământ, joacă un rol fundamental în crearea unei atmosfere bazate pe încredere, colaborare și dialog constructiv. Ei sunt responsabili de facilitarea unor dezbateri deschise despre impactul procesului educațional asupra fiecărui elev, precum și de organizarea atelierelor de lucru dedicate profesorilor. Aceste ateliere nu doar că oferă un cadru pentru elaborarea unor strategii comune, dar permit și monitorizarea efectului acestora la nivel individual, contribuind astfel la o îmbunătățire reală a actului didactic. În esență, astfel de inițiative ar putea transforma Consiliile Profesorale ale clasei în instrumente de lucru eficiente,

aplicabile direct în practică, cu efecte vizibile și imediate asupra performanței școlare și climatului educațional.

Pentru a construi un mediu de colaborare eficient, liderii școlari trebuie să dispună de metode clare și strategii bine definite care să permită fiecărui profesor să aibă un impact pozitiv asupra instruirii elevilor. În acest sens, teoria livrologiei (deliverology), dezvoltată de Michael Barber, Andy Moffit și Paul Kihn (2011), propune patru etape esențiale pentru consolidarea echipei didactice. La acestea, John Hattie adaugă o a cincea etapă, evidențiind astfel importanța unei abordări sistematice și susținute în creșterea eficienței cadrelor didactice și în optimizarea procesului educațional.

Construirea unei baze solide pentru livrare

Primul pas în îmbunătățirea procesului educațional constă în definirea unui **scop comun**, cum ar fi asigurarea progresului fiecărui elev în ritmul său propriu, în fiecare an școlar. Acest obiectiv trebuie însoțit de întrebări fundamentale, precum:

- Ce competențe dorim să dezvolte elevii?
- Cum ne asigurăm că și-au însușit materia?
- Care este nivelul de performanță vizat?
- Cine este responsabil de succesul fiecărui elev?

Pentru ca procesul de monitorizare să fie eficient, se recomandă ca un cadru didactic să preia responsabilitatea evaluării progresului elevilor, independent de ierarhia școlară. Consolidarea unei coaliții bazate pe încredere între profesori este esențială pentru inițierea și menținerea schimbărilor pozitive.

Analiza provocărilor în livrarea educației

Această etapă presupune **evaluarea performanței trecute și prezente**, precum și conștientizarea și eliminarea prejudecăților care pot limita impactul educațional. De multe ori, percepții eronate, precum *„Totul se trage de la sărăcie și mediul de acasă”* sau *„Elevii de la școlile profesionale nu pun preț pe educație”*, pot influența negativ modul în care profesorii interacționează cu elevii. Printr-o reflecție sinceră asupra propriilor practici și atitudini, cadrele didactice pot identifica și corecta acele convingeri care împiedică o abordare echitabilă și eficientă a procesului educațional.

Elaborarea unui plan strategic pentru obținerea rezultatelor

Pe baza analizei realizate, liderul școlii conturează o strategie clară și realistă, la care își asumă responsabilitatea toți membrii echipei. Aceasta trebuie să includă stabilirea unor **obiective clare**, a unor trasee de implementare și a unui mecanism de implicare activă a tuturor actorilor educaționali – de la profesori și conducere, până la personalul administrativ și elevi. Planificarea trebuie să fie flexibilă și adaptabilă, bazată pe revizuiți și ajustări periodice.

Menținerea consecvenței în implementarea strategiei

Un element esențial pentru succesul unei schimbări educaționale este **perseverența**. Crearea unor rutine eficiente și **anticiparea problemelor** contribuie la sustenabilitatea procesului educațional. Evoluția trebuie să fie **susținută în mod continuu**, iar consecvența în aplicarea strategiilor educaționale devine o dovadă a succesului sistemului.

Recunoașterea și aprecierea reușitelor

Succesul trebuie definit într-un mod **individualizat**, ținând cont de progresul fiecărui elev în parte. Fiecare copil depășește propriile sale bariere, iar acest progres, alături de efortul profesorilor, trebuie observat și apreciat. O recunoaștere autentică a reușitelor contribuie la creșterea încrederii elevilor în propriile capacități și la menținerea motivației pentru învățare.

Parteneriatul dintre cadrele didactice – fundamentul unui sistem educațional de calitate

Un mediu educațional eficient și echilibrat nu poate fi construit decât prin colaborare, încredere și sprijin reciproc între profesori. Așa cum armonia dintre părinți influențează bunăstarea emoțională a copiilor într-o familie, și în școală, un parteneriat solid între cadrele didactice contribuie la crearea unui climat optim pentru învățare și dezvoltare. Această coeziune nu doar că îmbunătățește rezultatele elevilor, dar și consolidează prestigiul și satisfacția profesională a profesorilor.

d) **Dezvoltarea unor canale de comunicare eficiente**

Un element esențial în relația dintre școală și familie este comunicarea transparentă și constantă. Părinții trebuie să fie informați în mod regulat despre evoluția academică și comportamentală a copiilor, despre activitățile școlare și despre orice factori care ar putea influența parcursul educațional al acestora. În același timp, cadrele didactice trebuie să fie receptive la nevoile, preocupările și așteptările părinților, astfel încât să poată oferi sprijinul adecvat fiecărui elev.

Pentru a facilita acest proces, este esențială implementarea unor canale de comunicare clare, accesibile și eficiente, care să permită un schimb de informații rapid și relevant. Printre cele mai eficiente metode se numără:

- Întâlnirile periodice între profesori și părinți, care oferă oportunitatea de a discuta progresele elevilor și de a identifica eventualele dificultăți.
- Platformele digitale dedicate comunicării, care permit accesul facil la informații actualizate despre activitățile școlare, rezultate și anunțuri importante.
- Sesiunile de feedback, în care părinții și profesorii pot evalua colaborarea și pot propune soluții pentru optimizarea procesului educațional.

Prin consolidarea acestor mecanisme de comunicare, școala și familia pot forma un parteneriat autentic, fundamentat pe colaborare și încredere, în beneficiul dezvoltării armonioase a fiecărui elev.

e) **Participarea activă a părinților în activitățile școlare**

Participarea activă a părinților în viața școlii poate avea un impact semnificativ asupra motivației, performanțelor academice și dezvoltării socio-emoționale a elevilor. O colaborare strânsă între familie și școală nu doar că sprijină progresul elevilor, dar contribuie și la crearea unui mediu educațional mai incluziv, mai dinamic și mai motivant.

Părinții pot fi implicați în mod concret în procesul educațional prin:

- Participarea la organizarea de evenimente școlare și activități extracurriculare, cum ar fi zile tematice, expoziții, competiții sau proiecte comunitare.

- Susținerea de workshop-uri, sesiuni de consiliere sau prezentări, în funcție de domeniul lor de expertiză, oferind elevilor perspective noi și aplicate.

- Colaborarea activă cu profesorii, prin sesiuni de schimb de bune practici despre metode eficiente de sprijinire a învățării acasă.

Întărirea relației de colaborare dintre părinți și școală poate avea loc prin intermediul unor sesiuni de formare dedicate părinților, în care aceștia să învețe strategii eficiente prin care să își sprijine copiii în procesul de învățare. Astfel, relația dintre părinți și cadrele didactice se consolidează, iar elevii beneficiază de un sprijin coerent și echilibrat, atât în mediul școlar, cât și în cel familial.

f) Parteneriate cu autoritățile locale și organizațiile comunitare

Pentru a asigura un proces educațional eficient și sustenabil, colaborarea dintre școală și părinți trebuie completată printr-un parteneriat solid cu autoritățile locale și organizațiile din comunitate. Aceste entități joacă un rol esențial în sprijinirea actului educațional prin alocarea de resurse financiare și materiale, dezvoltarea unor proiecte educaționale inovatoare și crearea unor parteneriate strategice menite să aducă beneficii directe elevilor.

Sprijinul comunității poate contribui la:

- Îmbunătățirea infrastructurii și dotărilor școlare, prin investiții și modernizări necesare unui proces educațional de calitate.

- Organizarea de programe educaționale extracurriculare, cum ar fi ateliere, sesiuni de mentorat sau vizite tematice, care să ofere elevilor oportunități practice de învățare.

- Identificarea nevoilor specifice ale elevilor și dezvoltarea de soluții personalizate, adaptate contextului social și economic al comunității.

Consolidarea acestor parteneriate va ajuta școala să devină un pol educațional activ în comunitate, capabil să ofere

elevilor acces la resurse diversificate și oportunități extinse de dezvoltare. Această colaborare nu doar că îmbunătățește calitatea educației, dar și întărește legătura dintre școală, familie și societate, contribuind la crearea unui sistem educațional mai incluziv și mai eficient.

g) Promovarea unui mediu educațional incluziv

Un aspect fundamental în consolidarea relației dintre școală, părinți și societate este crearea unui mediu educațional incluziv, în care fiecare elev, indiferent de statutul social, etnic sau economic, să beneficieze de oportunități egale de învățare și dezvoltare. Un sistem educațional echitabil presupune eliminarea barierelor care ar putea împiedica participarea activă a elevilor și familiilor lor la procesul educațional.

Pentru a promova incluziunea, școlile trebuie să implementeze strategii concrete, precum:

- Sprijinirea elevilor din medii defavorizate, prin programe de mentorat, burse, acces la resurse educaționale și activități extracurriculare care să le faciliteze integrarea și progresul școlar.
- Asigurarea unui suport adecvat pentru copiii cu dizabilități, prin adaptarea metodelor de predare, utilizarea tehnologiilor asistive și colaborarea cu specialiști în educația incluzivă.
- Promovarea diversității culturale prin activități care să încurajeze respectul reciproc, înțelegerea și acceptarea diferențelor dintre elevi.

h) Organizarea de activități extrașcolare

Activitățile extrașcolare reprezintă un instrument valoros pentru consolidarea relației dintre școală, părinți și comunitate, oferind elevilor oportunități de dezvoltare personală, socializare și învățare experiențială. Aceste activități, care pot include proiecte educaționale, excursii, concursuri, activități de voluntariat și evenimente culturale sau sportive, contribuie nu doar la îmbunătățirea abilităților cognitive și socio-emoționale ale elevilor, ci și la întărirea sentimentului de apartenență la comunitatea școlară.

Implicarea părinților în organizarea și susținerea acestor activități poate aduce beneficii semnificative, printre care:

- Crearea unui mediu educațional mai atractiv și dinamic, care să stimuleze curiozitatea și motivația elevilor.
- Întărirea colaborării dintre profesori, părinți și elevi, prin participarea comună la evenimente și proiecte.
- Promovarea unui model educațional bazat pe parteneriat, în care familia și școala colaborează activ pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor.

Organizarea unor activități extrașcolare diversificate și inclusive transformă școala într-un spațiu al învățării interactive și al dezvoltării abilităților practice, pregătind elevii pentru provocările sociale și profesionale ale viitorului.

Implicarea comunității în educație reprezintă un factor esențial pentru crearea unui sistem educațional echitabil, performant și adaptat nevoilor actuale ale societății. Dezvoltarea unui climat educațional bazat pe încredere, respect reciproc și colaborare între profesori, elevi și părinți contribuie semnificativ la îmbunătățirea rezultatelor școlare și la creșterea motivației elevilor. În plus, parteneriatul cu autoritățile locale și organizațiile comunitare poate oferi resurse suplimentare, sprijin logistic și expertiză pentru a adresa provocările educaționale și pentru a diversifica oportunitățile de învățare.

Pentru a avea un impact real, este necesar ca toți actorii implicați în educație – școala, părinții, societatea civilă și instituțiile locale – să conștientizeze importanța acestei colaborări și să se implice activ în sprijinirea dezvoltării armonioase și echilibrate a fiecărui elev. Crearea unor rețele de sprijin și implementarea unor strategii educaționale centrate pe elev vor contribui nu doar la progresul individual al copiilor, ci și la formarea unor cetățeni responsabili, adaptabili și pregătiți pentru provocările unei lumi în continuă schimbare.

Un sistem educațional bazat pe parteneriate eficiente, implicare activă și sprijin reciproc nu doar că îmbunătățește calitatea educației, ci și creează premisele pentru o societate mai echitabilă, mai inovatoare și mai bine pregătită pentru viitor. Astfel, educația nu trebuie să fie doar responsabilitatea școlii, ci un efort comun al întregii comunități, deoarece viitorul unei națiuni este direct legat de nivelul de educație al generațiilor sale tinere.

Concluzii.

Direcții posibile de planificare și implementare a unei educații incluzive în școlile din România

Educația incluzivă devine o necesitate tot mai evidentă în contextul educațional din România, având în vedere diversitatea crescută a elevilor, care provin din medii variate și au nevoi educaționale, stiluri de învățare și condiții socio-economice diferite. Abordările tradiționale de predare nu sunt suficiente pentru a răspunde acestor nevoi, iar educația incluzivă are ca scop asigurarea accesului la educație de calitate pentru toți elevii, inclusiv cei cu cerințe educaționale speciale (CES) sau din grupuri vulnerabile.

În cadrul proiectului „Dezvoltarea competențelor profesorilor pentru o educație incluzivă a tinerilor din medii defavorizate”, Rotary Club Alba Iulia și-a propus să sprijine cadrele didactice în formarea continuă, pregătindu-le să facă față provocărilor educației incluzive. Acesta se aliniază legislației în vigoare (Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023), care garantează dreptul tuturor elevilor la educație incluzivă, subliniind importanța respectării diversității și asigurării unui mediu educațional care răspunde nevoilor individuale.

Legea încurajează educația incluzivă, punând accent pe elevii care riscă marginalizarea sau excludiunea școlară, cum ar fi cei din medii defavorizate sau cu dizabilități. Astfel, educația incluzivă ajută nu doar la integrarea acestor elevi, ci și la prevenirea excluderii sociale și educaționale, contribuind la construirea unei societăți mai echitabile.

Beneficiile educației incluzive sunt multiple și nu se limitează doar la elevii cu CES. Un mediu incluziv sprijină dezvoltarea abilităților de colaborare, empatie și respect reciproc, încurajând elevii să învețe unii de la alții și să rezolve probleme împreună. Acest mediu echitabil contribuie la îmbunătățirea abilităților sociale și emoționale ale elevilor și la dezvoltarea unui climat școlar pozitiv, în care toți se simt acceptați și valoroși.

Educația incluzivă pregătește elevii pentru o societate diversă, în care colaborarea cu persoane din medii diferite este esențială. În același timp, aceasta reprezintă o

oportunitate pentru profesori de a-și dezvolta competențele pedagogice, de a învăța să răspundă diversității din sălile de clasă și de a aplica strategii didactice variate, care să sprijine fiecare elev. Prin dezvoltarea abilităților de reflecție și autoevaluare, profesorii pot îmbunătăți constant practică lor educațională, având un impact pozitiv asupra calității procesului educațional.

Acest volum se constituie într-un material didactic util ce își propune să sprijine cadrele didactice în implementarea educației incluzive, oferindu-le instrumentele necesare pentru a crea un mediu educațional echitabil și adaptabil, care să răspundă diversității elevilor și să le permită acestora să se dezvolte în moduri diferite, dar egale.

Educația incluzivă promovează un mediu în care fiecare elev învață în funcție de nevoile și potențialul său, fără a fi supus unui sistem rigid de clasificare. Aceasta subliniază respectul pentru demnitatea fiecărui elev și valoarea abilităților sale, asigurându-se că toți copiii învață împreună, indiferent de dificultăți. Educația incluzivă a fost introdusă ca răspuns la neajunsurile educației integrate, care nu a reușit să prevină marginalizarea copiilor cu cerințe speciale. Principiul educației incluzive a fost consolidat prin Declarația de la Salamanca (1994), care stipulează că toți copiii trebuie să învețe împreună, în măsura în care acest lucru este posibil.

Un aspect important al educației incluzive este formarea continuă a cadrelor didactice. Majoritatea profesorilor se confruntă cu lipsa pregătirii în gestionarea diversității în clasă și a resurselor necesare. Aceste deficiențe afectează capacitatea lor de a implementa strategii educaționale eficiente pentru elevii cu cerințe speciale, ducând la frustrări profesionale și eșecuri educaționale. Studiul de caz realizat în județul Alba identifică provocările cu care se confruntă cadrele didactice, incluzând lipsa formării specializate, dificultăți în adaptarea materialelor didactice și sprijin insuficient din partea personalului auxiliar. Rezultatele arată nevoia urgentă de formare continuă, strategii de management al comportamentelor dificile și colaborare mai strânsă între profesori și părinți. Intervențiile propuse includ cursuri de formare continuă, programe de mentorat și sprijin constant

din partea echipelor de specialiști implicați în procesul educativ.

Educația incluzivă promovează integrarea tuturor copiilor, indiferent de abilități, nevoi speciale sau statut social, într-un mediu educațional adaptat diversității lor. Aceasta subliniază dreptul fiecărui elev de a participa activ în procesul educativ, într-un cadru ce promovează echitatea, respectul și participarea activă. Educația incluzivă nu înseamnă doar integrarea fizică, ci și adaptarea strategiilor pedagogice pentru a răspunde nevoilor individuale ale elevilor. Conceptul include colaborarea profesorilor, părinților și comunității pentru a sprijini dezvoltarea holistică a elevilor.

Rolul esențial al profesorilor este recunoscut, având cunoștințele și abilitățile necesare pentru a răspunde nevoilor tuturor elevilor. Calitatea educației depinde semnificativ de calitatea profesorilor, iar educația inițială a acestora este crucială pentru implementarea educației incluzive.

Educația incluzivă este diferită de „educația integrată” și „educația pentru toți”, care sunt mai restrânse și nu abordează în totalitate diversitatea elevilor. Aceasta presupune o schimbare a sistemului educațional pentru a elimina barierele care limitează participarea tuturor elevilor. Deși educația incluzivă este susținută global, există și critici, care subliniază dificultăți de implementare și necesitatea unor soluții pragmatice pentru a răspunde diversității.

Metodologiile de predare incluzive reprezintă un aspect esențial în formarea cadrelor didactice, având scopul de a sprijini implementarea educației incluzive în școli. În România, educația incluzivă este reglementată prin lege, însă implementarea acesteia întâmpină provocări majore, precum pregătirea insuficientă a profesorilor și lipsa resurselor adecvate. Formarea continuă a cadrelor didactice este esențială pentru a răspunde diversității elevilor și pentru a adapta metodele pedagogice la nevoile lor specifice. Profesorii trebuie să învețe nu doar tehnici noi, dar și să reflecteze asupra propriilor practici educaționale. Un curriculum flexibil și personalizat este necesar pentru a susține educația incluzivă, adaptând activitățile educaționale la stilurile și ritmurile diferite de învățare ale elevilor.

Un alt obstacol major în educația incluzivă este atitudinea negativă față de diversitate, care poate duce la excluziune. De asemenea, lipsa de sprijin din partea autorităților și a școlilor amplifică aceste dificultăți. Tehnologia educațională joacă un rol important în sprijinirea elevilor cu nevoi speciale, oferind soluții de învățare personalizată. Este esențial ca profesorii să beneficieze de formare continuă și sprijin pentru a înțelege și aplica metodologii incluzive, contribuind astfel la un sistem educațional mai echitabil.

Formarea inițială a cadrelor didactice reprezintă un pilon esențial pentru dezvoltarea unei educații incluzive. Programele de formare trebuie să combine teorie și practică, să încurajeze adaptarea predării la nevoile fiecărui elev și să promoveze strategii diferențiate. Diversitatea cadrelor didactice este importantă pentru a crea un mediu educațional reprezentativ și pentru a sprijini integrarea diversității. În paralel, formarea continuă a profesorilor este crucială, implicând colaborarea între profesori, lideri educaționali și comunități locale. Aceasta trebuie susținută prin politici publice și oportunități de învățare continuă.

Profesionalizarea formatorilor de formatori joacă un rol central în educația incluzivă, asigurându-se că aceștia sunt pregătiți să pregătească noile generații de profesori. Colaborarea între instituțiile de învățământ superior, autoritățile locale și școli este esențială în dezvoltarea unor programe coerente.

Sprijinul pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice include suport din partea universităților, comunității locale și autorităților politice, care trebuie să colaboreze pentru a crea un cadru favorabil educației incluzive. Liderii educaționali trebuie să sprijine profesorii prin resurse și oportunități pentru îmbunătățirea practicii educaționale.

În concluzie, educația incluzivă necesită un sistem integrat care susține profesorii prin formare, colaborare continuă și sprijin instituțional, pentru ca toți elevii să aibă acces la oportunități educaționale egale.

Evaluarea competențelor în educația incluzivă are rolul de a sprijini învățarea tuturor elevilor, inclusiv pe cei cu nevoi educaționale diverse. Profesorii utilizează strategii de evaluare diferite pentru a adapta procesul de învățare la nevoile

individuale ale elevilor, ajutându-i să atingă obiectivele educaționale. Evaluările formative, realizate pe parcursul procesului de învățare, permit identificarea dificultăților și ajustarea strategiilor didactice, iar evaluările sumative măsoară progresul final. Un aspect important este personalizarea evaluării, mai ales pentru elevii cu nevoi speciale, prin crearea unor programe educaționale individualizate. Monitorizarea continuă a progresului ajută la adaptarea strategiilor și la îmbunătățirea procesului educațional. Evaluările trebuie să fie flexibile și să reflecte diversitatea nevoilor elevilor, oferind instrumente alternative pentru a evalua progresul acestora.

În ceea ce privește echitatea, evaluarea trebuie să ofere tuturor elevilor oportunități egale de a-și demonstra cunoștințele. Corectitudinea nu presupune tratamente identice pentru toți elevii, ci adaptarea strategiilor de evaluare pentru a asigura o oportunitate echitabilă pentru fiecare elev. De exemplu, elevii care au dificultăți în citire pot beneficia de timp suplimentar, iar acestea nu reprezintă un avantaj, ci o adaptare necesară. O evaluare corectă și echitabilă reflectă realizările elevilor și contribuie la crearea unui mediu educațional mai incluziv și mai echitabil.

Planificarea evaluării este esențială pentru un proces educativ eficient, iar profesorii trebuie să cunoască bine profilul fiecărui elev. Aceasta poate include revizuirea dosarului elevului, discuții cu profesorii din anul anterior, dialoguri cu părinții și analiza unor mostre de lucrări. Aceste metode ajută profesorii să înțeleagă nevoile specifice ale elevilor și să adapteze strategiile didactice pentru a răspunde diversității de abilități și stiluri de învățare.

Evaluarea trebuie să fie flexibilă, iar profesorii pot implementa strategii universale pentru toți elevii și intervenții țintite pentru cei care întâmpină dificultăți. Colaborarea cu părinții este crucială, mai ales atunci când sunt necesare ajustări sau tehnologii asistive, precum timp suplimentar sau materiale adaptate.

Pentru elevii cu nevoi speciale, strategii precum scaffolding-ul și evaluarea diferențiată sunt esențiale. Aceste metode permit elevilor să învețe în moduri care răspund nevoilor lor, utilizând diverse formate de evaluare, cum ar fi

proiecte, jocuri de rol sau portofolii. Scopul este de a oferi oportunități echitabile de învățare și evaluare.

De asemenea, strategiile individualizate sunt esențiale pentru elevii cu nevoi educaționale specifice. Acestea includ planuri educaționale individualizate (PEI), care permit profesorilor să monitorizeze și să sprijine progresul elevilor, asigurându-se că aceștia ating obiectivele educaționale personalizate.

Un concept important ce trebuie adoptat în peisajul educațional românesc este acela de „școală a părinților”. Acesta încurajează implicarea părinților în procesul educațional al copiilor lor, nu doar prin sprijinul învățării, ci și prin educație continuă pentru a înțelege mai bine dezvoltarea copilului. Modalitățile de dezvoltare includ sesiuni de formare pentru părinți, crearea unui ghid de resurse și colaborarea între profesori și părinți pentru a dezvolta planuri educaționale personalizate. Activitățile propuse includ evenimente precum „ziua părinților”, unde părinții pot vorbi despre profesiile lor, și sesiuni de informare pentru părinți despre oportunitățile educaționale și piața muncii.

Relația dintre părinți și profesori este esențială pentru succesul școlar al copilului. Așteptările părinților includ dorința de a fi implicați în educația copilului lor, de a oferi un mediu propice învățării și de a fi informați despre progresul acestuia. În schimb, profesorii așteaptă de la părinți sprijin moral și un cadru stabil pentru învățare acasă. Feedback-ul părinților și al profesorilor poate contribui la îmbunătățirea educației și este important ca relația dintre cele două părți să fie bazată pe încredere și deschidere.

Comunicarea eficientă între profesori și părinți este esențială, iar erorile comune, precum critica excesivă și folosirea unui limbaj autoritar, trebuie evitate. Este important ca discuțiile să fie bazate pe empatie și să se cultive încrederea reciprocă, iar părinții să fie implicați activ în viața educațională a copilului lor.

Conștientizarea nevoilor emoționale ale copilului se bazează pe teoria atașamentului, care subliniază importanța unei relații sigure între părinți și copii. Programul „Cercul Siguranței” promovează înțelegerea comportamentului copilului ca semnal al unei nevoi emoționale și subliniază

necesitatea unei reacții empatice din partea părinților. Copiii care dezvoltă un atașament sigur își exprimă clar nevoile, iar părinții răspund echilibrat, oferind atât alinare, cât și autonomie. Totuși, părinții care nu satisfac aceste nevoi pot induce confuzie emoțională copilului, iar acesta poate învăța să își ignore propriile dorințe pentru a răspunde așteptărilor părinților. Acest comportament poate duce la tulburări de anxietate sau agresivitate. Părinții sunt încurajați să explice deciziile, să fie sinceri și să evite pedeapsa fizică sau verbală. În plus, ei trebuie să aplice disciplina pozitivă, să explice consecințele acțiunilor copilului și să își modeleze comportamentul. Implicarea comunității este esențială în educația incluzivă, colaborarea dintre școli, autorități locale și organizații fiind crucială pentru crearea unui mediu educațional echitabil, care să răspundă nevoilor tuturor copiilor, inclusiv celor cu nevoi speciale.

Un climat școlar pozitiv și o cultură relațională bazată pe respect și cooperare sunt esențiale pentru o educație de calitate. Interacțiunile dintre elevi, profesori și părinți influențează atmosfera școlii și performanțele elevilor. Un mediu educațional sănătos contribuie la dezvoltarea încrederii și a abilităților sociale ale elevilor. Colaborarea eficientă între școală, părinți și societate poate îmbunătăți comunicarea și susține implicarea elevilor în procesul educațional. Dezvoltarea personală a educatorilor și a spiritului de colegialitate între profesori sunt fundamentale pentru un climat armonios. Colaborarea și un management eficient al echipelor didactice sunt esențiale pentru un climat școlar pozitiv. Evaluarea continuă a progresului elevilor și implementarea unor strategii educaționale personalizate contribuie la un mediu incluziv și performant. Conducerea școlii trebuie să promoveze o atmosferă de încredere și colaborare, iar recunoașterea succeselor educaționale individuale este esențială pentru motivația elevilor.

Dezvoltarea unor canale eficiente de comunicare între școală și familie este esențială pentru sprijinirea elevilor. Părinții trebuie să fie informați constant, iar cadrele didactice trebuie să fie receptive la nevoile acestora. Colaborarea activă a părinților în activitățile școlare, parteneriatele cu autoritățile locale și promovarea unui mediu educațional incluziv

contribuie la dezvoltarea armonioasă a elevilor. Activitățile extrașcolare și implicarea comunității sunt cruciale pentru crearea unui sistem educațional echitabil și performant.

Prezentăm în continuare o sinteză a direcțiilor esențiale pentru planificarea și implementarea educației incluzive:

1. **Formarea continuă a cadrelor didactice:** Un punct important este necesitatea formării profesorilor pentru a răspunde diversității elevilor. Cadrul educațional trebuie să includă cursuri de formare continuă care să abordeze nu doar tehnicile pedagogice, ci și dezvoltarea abilităților de reflecție asupra propriilor practici educaționale.
2. **Dezvoltarea competențelor pedagogice pentru diversitate:** Profesorii trebuie să învețe să aplice strategii didactice adaptate nevoilor individuale ale elevilor, incluzând atât activități educaționale pentru cei cu CES, cât și pentru elevii din medii defavorizate. Aceasta presupune, de asemenea, crearea unui curriculum flexibil, care să se adapteze ritmului și stilului de învățare al fiecărui elev.
3. **Implementarea metodologiilor de predare incluzive:** Metodologiile trebuie să fie diferențiate și personalizate pentru a sprijini învățarea tuturor elevilor. Acest lucru implică utilizarea de metode și strategii didactice diverse și resurse educative, care să includă tehnologia educațională pentru a susține învățarea individualizată.
4. **Colaborarea între profesori, părinți și comunitate:** Educația incluzivă nu se limitează doar la activitatea didactică, ci presupune o colaborare strânsă între profesori, părinți și autoritățile locale pentru a crea un mediu educațional care răspunde nevoilor fiecărui elev. În acest context, este importantă implicarea părinților prin sesiuni de formare și informare continuă despre evoluția educațională a copiilor lor.
5. **Sprijin instituțional și politici educaționale:** Implementarea educației incluzive necesită un sprijin constant din partea autorităților educaționale, dar și al instituțiilor de învățământ superior, care pot sprijini formarea profesorilor și dezvoltarea unor programe

educaționale incluzive și integrate. Aceasta presupune și alocarea de resurse adecvate pentru implementarea unor soluții educaționale personalizate.

6. **Evaluarea progresului și adaptarea strategiilor educaționale:** Evaluarea continuă a progresului elevilor joacă un rol crucial. Evaluarea trebuie să fie flexibilă, pentru a reflecta nevoile individuale ale fiecărui elev. Aceasta poate include evaluări formative, care să permită ajustarea continuă a strategiilor educaționale, și evaluări sumative pentru a măsura progresul final. De asemenea, pentru elevii cu CES, sunt necesare planuri educaționale personalizate (PEI) și strategii de evaluare diferențiată.
7. **Cultura școlară și atmosfera pozitivă:** Un climat școlar bazat pe respect, cooperare și empatie este esențial pentru succesul educației incluzive. Interacțiunile între profesori, elevi și părinți trebuie să promoveze un mediu de încredere, în care fiecare elev se simte acceptat și susținut.
8. **Teoria atașamentului și sprijinul emoțional:** Este important ca educația incluzivă să fie susținută de o înțelegere profundă a nevoilor emoționale ale elevilor, care să conducă la sprijinul lor în dezvoltarea abilităților sociale și emoționale. Acest aspect este esențial pentru elevii din medii defavorizate, dar și pentru cei cu CES, care pot necesita un sprijin emoțional suplimentar.

În concluzie, succesul educației incluzive în școlile din România depinde de o abordare integrată, care să includă formarea continuă a cadrelor didactice, sprijinul instituțional și colaborarea activă între profesori, părinți și comunități. Implementarea unor strategii incluzive, flexibile și adaptate fiecărui elev contribuie la construirea unui sistem educațional mai echitabil și mai accesibil tuturor copiilor.

Anexa 1**Chestionar de nevoi – Educație incluzivă**

Acest chestionar își propune să identifice nevoile de formare ale profesorilor care predau în mediul rural, în zone defavorizate sau izolate, și în comunități vulnerabile, pentru a sprijini creșterea competențelor profesionale ale cadrelor didactice și a eficientiza educația incluzivă.

Vă asigurăm că toate datele vor fi gestionate în conformitate cu legislația aplicabilă privind protecția datelor cu caracter personal și vor fi păstrate într-un mod securizat.

1. **Mediul în care vă desfășurați activitatea didactică:**

- Mediul rural ☐
- Zonă defavorizată ☐
- Comunități montane, izolate sau vulnerabile ☐

2. **La ce se referă, în opinia dumneavoastră, educația incluzivă?**

3. **Considerați că educația incluzivă se referă doar la elevii cu CES.?**

- Da ☐
- Nu ☐

4. **Considerați că beneficiarii direcți ai educației incluzive sunt:** (mai multe răspunsuri sunt posibile)

- Elevii din comunități vulnerabile ☐
- Elevii cu CES/dizabilități ☐
- Toți elevii cuprinși în efectivele claselor ☐
- Elevii cu rezultate slabe la învățătură ☐
- Elevii în risc de excluziune școlară ☐
- Elevii în risc de stigmatizare, discriminare, desconsiderare a identității lor culturale ☐
- Elevii în risc de abandon școlar sau insucces școlar ☐
- Copiii victime ale violenței, abuzului, neglijării sau exploatării ☐
- Copii și tineri consumatori de droguri ☐

5. **Care sunt principalele provocări pe care le întâmpinați la clasă, din perspectiva elevilor?**

6. **Care sunt principalele provocări pe care le întâmpinați la clasă, din perspectiva proiectării didactice?**

7. **În lipsa unui profesor de sprijin, cum abordați educația incluzivă în actul de predare și managementul clasei?** (Vă rugăm să dați exemple concrete)

8. **În ce măsură aveți nevoie de susținere din exterior atunci când vine vorba despre abordarea eficientă a educației incluzive?**

- În mică măsură ☐
- În mare măsură ☐
- Nu am nevoie de susținere din exterior, reușesc pe cont propriu ☐

9. **Ați urmat vreun curs/perfecționare din sfera educației incluzive?**

- Da ☐
- Nu ☐

10. **Ce considerați că ar trebui să știe un profesor pentru a realiza o educație incluzivă eficientă?**

Vă mulțumim pentru răspunsurile dumneavoastră și vă asigurăm că acestea vor contribui la creșterea eficienței educației incluzive în comunitățile vulnerabile.

Bibliografie

- Adler, R.B., & Towne, N. (1990). Looking out, looking in: Interpersonal communication. Holt, Rinehart, and Winston.
- Ainscow, M., Booth, T. & Dyson, A. (2006). *Improving Schools, Developing Inclusion*. London and New York, Routledge Taylor & Francis Group.
- Albu, A. & Albu, C. (2000). *Asistența psihopedagogică și medicală a copilului deficient fizic*, Editura Polirom, Iași.
- Antoninis, M., April, D., Barakat, B., Bella, N., D'Addio, A. C., Eck, M., Endrizzi, F., Joshi, P., Kubacka, K., McWilliam, A., Murakami, Y., Smith, W., Stipanovic, L., Vidarte, R., & Zekrya, L. (2020). All means all: An introduction to the 2020 *Global Education Monitoring Report* on inclusion. *Prospects*, 49(3-4), 103–109. <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09505-x>
- Armstrong, A. C., Armstrong, D. & Spandagou, I. (2010). *Inclusive Education. International Policy and Practice*. London, California, New Delhi and Singapore, SAGE Publications.
- Bailleul, P., Bataille, A., Langlois, C., Lanoe, P. and Mazereau, P. (2008). De l'intégration à la scolarisation des élèves handicapés: état des lieux et nouveaux besoins de formation des enseignants. [Rapport de recherche] CERSE. 2008. (hal-02492705)
- Barber, M., Moffit, A., & Kihn, P. (2011). *Deliverology 101: A Field Guide for Educational Leaders*. Corwin Press.
- Barton, L. (1997). Inclusive Education: Romantic, Subversive or Realistic? *International Journal of Inclusive Education*, 1, 231-242.
- Băban, A. (2009). *Consiliere educațională: Ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*. Editura ASCR.
- Bennett, S., & Mulgrew, A. (2018). *Assessment Conversations: Engaging Colleagues to Support Student Learning*. Edmonton, Alta: Alberta Assessment Consortium.
- Booth, T. & Ainscow, M. (2016). *The Index for Inclusion. A Guide to School Development Led by Inclusive Values*. 4th Edition, Cambridge, Index for Inclusion Network.

- Brown, B. (2016). *Curajul de fi vulnerabil: schimbă felul în care trăiești, iubești, educi și conduci* (Cuvânt-înainte la ediția în limba română de Gaspar György și Olivia Mantelers; trad. de Liviu Dascălu și Cristina Rusu). București: Curtea Veche Publishing.
- Cappello, G. & Macaluso, P. (2024). *Improving Intercultural and Inclusive Competence of Higher Education Institutions. A Training Manual*
- Cardona, C. M. (2009). Teacher education students' beliefs of inclusion and perceived competence to teach students with disabilities in Spain. *Journal of the International Association of Special Education*, 10 (1), 33-41.
- Carroll, A., Forlin, C. & Jobling, A. (2003). The impact of teacher training in special education on the attitudes of Australian pre-service general educators towards people with disabilities. *Teacher Education Quarterly*, 30(3), 65-79.
- Clough, P. & Corbett, J. (2000). *Theories of Inclusive Education. A Student's Guide*. London, Paul Chapman Publishing.
- Corbett, J. (2001). *Supporting Inclusive Education. A Connective Pedagogy*. London and New York, Routledge.
- Dău-Gaşpar, O. (2024). *Aspecte psihopedagogice și sociale ale creativității în funcție de diversitatea individuală*. București: Editura Pro Universitaria.
- Dyson, A. (2005). Philosophy, Politics and Economics? The Story of Inclusive Education in England. In: Mitchell, D. (ed.) *Contextualizing Inclusive Education. Evaluating Old and New International Perspectives*. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- European Agency for Development in Special Needs Education (2012). *Profile of Inclusive Teachers*, Odense, Denmark: European Agency for Development in Special Needs Education.
- Fletcher, T. (2005). Future Directions. In: Mitchell, D. (ed.) *Contextualizing Inclusive Education. Evaluating Old and New International Perspectives*. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- Florian, L., & Rouse, M. (2009). The inclusive practice project in Scotland: Teacher education for inclusive education.

- Teaching and Teacher Education*, 25(4), 594-601.
<https://doi.org/10.1016/j.tate.2009.02.003>
- Gabel, S. L. & Danforth, S. (2008). *Disability & The Politics of Education. An International Reader*. New York, Peter Lang Publishing.
- Gherguț, A. (2006). *Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii diferențiate și incluzive în educație*, Editura Polirom, Iași.
- Gherguț, A. (2013). *Sinteze de psihopedagogie specială. Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice* (ed. a III-a). Polirom.
- Graham, L.J. & Slee, R. (2008). Inclusion? In: Gabel, S. L. & Danforth, S. (eds.) *Disability & The Politics of Education. An International Reader*. New York: Peter Lang Publishing.
- Grech, S. (2016). Disability and Development: Critical Connections, Gaps and Contradictions. In: Grech, S. & Soldatic, K. (Eds.) *Disability in the Global South. The Critical Handbook*. Cham: Springer.
- Hart, S., Dixon, A., Drummond, M.J. & McIntyre, D. (2004). *Learning without Limits*. Maidenhead: Open University Press.
- Hattie, J. (2014). *Învățare vizibilă: Ghid pentru profesori*. Editura Trei.
- Hollenweger, J., Pantić, N., & Florian, L., 2015. *Tool to Upgrade Teacher Education Practices for Inclusive Education*. Strasbourg: Council of Europe.
- Ionescu, D. (2024). *Strategii de formare a cadrelor didactice din gimnaziu în perspectivă incluzivă, prin comunități de practică*. Editura universitară.
- Ionescu, D. & Vrăsmaș, E. (2024). Training needs analysis for inclusive education analiza nevoilor de formare pentru educația incluzivă. *Journal of Pedagogy*, (1), 193 – 222.
<https://doi.org/10.26755/RevPed/2024.1/193>
- Johansson, S.T. (2014). A Critical and Contextual Approach to Inclusive Education: Perspectives from an Indian Context. *International Journal of Inclusive Education*, 18, 1219-1236.
- Jordan, A., Schwartz, E. & McGhie-Richmond, D. (2009). Preparing teachers for inclusive classrooms. *Teaching*

- and Teacher Education*. 25. 535-542.
10.1016/j.tate.2009.02.010.
- Jurca, A.M., Baci, D., Lustrea, A., Sava, S., & Borca, C.V. (2023). Exploring Attitudinal Dimensions of Inclusive Education: Predictive Factors among Romanian Teachers. *Education Sciences*, 13(12), 1224.
<https://doi.org/10.3390/educsci13121224>
- Katsui, H., Lehtomaki, E., Malle, A.Y. & Chalklen, S. (2016). Questioning Human Rights: The Case of Education for Children and Youth with Disabilities in Ethiopia. In: Grech, S. & Soldatic, K. (Eds.) *Disability in the Global South. The Critical Handbook*. Cham: Springer.
- Kozleski, E.B., Artiles, A. J. & Waitoller, F. R. (2011). Introduction. Equity in Inclusive Education. Historical Trajectories and Theoretical Commitments. In: Kozleski, E.B., Artiles, A.J. & Waitoller, F.R. (Eds.) *Inclusive Education: Examining Equity on Five Continents*. Cambridge: Harvard Education Press.
- Liasidou, A. (2015). *Inclusive Education and the Issue of Change. Theory, Policy and Pedagogy*, New York, Palgrave Macmillan.
- Mara, D. (2004). *Strategii didactice în educația incluzivă*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- McKinsey & Company (2007). *How the world's best performing school systems come out on top* | McKinsey
- Mihalache, A. M. S. (2019). *Ești ceea ce trăiești: câteva date recente din neuroștiințe și experiențele duhovnicești ale Filocaliei*. Editura Trinitas.
- Miles, S. & Singal, N. (2009). The Education for All and inclusive education debate: conflict, contradiction or opportunity? *International Journal of Inclusive Education*, 14, 1-15.
- Mitchell, D. & Desai, I. (2005). Diverse socio-cultural contexts for inclusive education in Asia. In: Mitchell, D. (ed.) *Contextualizing Inclusive Education. Evaluating Old and New International Perspectives*. London and New York: Routledge Taylor and Francis Group.
- Mitchell, D. (2005). *Contextualizing Inclusive Education. Evaluation Old and New International Perspectives*.

- London and New York, Routledge Taylor & Francis Group.
- Norwich, B. (2010). A Response to 'Special Educational Needs: A New Look'. In: Terzi, L. (ed.) *Special Educational Needs. A New Look*. London and New York: Continuum International Publishing Group.
- OECD (2005). *Teachers Matter: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers*, Education and Training Policy, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264018044-en>.
- Peters, S.J. (2003). *Inclusive Education: Achieving Education For All By Including Those With Disabilities And Special Education Needs*. Washington, D.C.: The World Bank. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/614161468325299263/pdf/266900WP0English0Inclusive0Education.pdf>.
- Plows, V. & Whitburn, B. (2017). *Inclusive Education. Making Sense of Everyday Practice*. Sense Publishers.
- Popescu, T., de Sousa, A. M. P. de Gouveia, G. N. R. F., Herteg, M.-C. (2024). Module 3 – The Fringes and The Margins of Interculturality. Socially Deprived Areas Students on the Move. In: Cappello, G. & Macaluso, P. (Eds.). *Improving Intercultural and Inclusive Competence of Higher Education Institutions. A Training Manual*.
- Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K., & Marvin, B. (2016, 2nd ed.). *The Circle of Security Intervention: Enhancing Attachment in Early Parent-Child Relationships*. New York, NY: The Guilford Press
- Presecan, N. & Popa, L.-L. (2021). *Manual de educație incluzivă, Prin educație spre vocație*. AlbaIulia: Editura Reîntregirea.
- Reynolds, R. (2009). *Teaching Studies of Society and Environment in the Primary School*. South Melbourne: Oxford University Press.
- Rieser, R., Stubbs, S., Myers, J. & Kumar, K. (2013). *Teacher Education for Children with Disabilities: Literature Review*. REAP Project: UNICEF.
- Rix J. & Sheehy K. (2014). Nothing special: The everyday pedagogy of teaching. In: Florian L (ed) *The SAGE*

- Handbook of Special Education*, 2nd ed. London: SAGE, pp. 459–474.
- Rousseau, D. (2014). Reconciling Spirituality with the Naturalistic Sciences: A Systems-Philosophical Perspective. *Journal for the Study of Spirituality*, 4. 174–188. 10.1179/2044024314Z.000000000031.
- Shaeffer, S. (2011). Realising Inclusive Education Through Child-Friendly Schools – Part 2/2. EENET Asia Newsletter, 9, 24–29.
- Singal, N., & Muthukrishna, N. (2016). Reflexive Re-Storying of Inclusive Education: Evidence from India and South Africa. In *Disability in the Global South: The Critical Handbook*, edited by Shaun Grech and Karen Soldatic, 199–216. Cham, Switzerland: Springer.
- Slee, R. (2001). 'Inclusion in Practice': Does Practice Make Perfect? *Educational Review*, 53, 113–123.
- Ungureanu, D. (1998). *Copilul cu dificultăți de învățare*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
- Ungureanu, D. (2000). *Educația integrată și școala inclusivă*, Editura de Vest, Timișoara.
- UNICEF (2009). *Child friendly schools manual*. New York: UNICEF.
- UNICEF (2014). *Webinar 1, Conceptualizing Inclusive Education and Contextualizing it within the UNICEF Mission. Companion Technical Booklet*. New York: UNICEF.
- Warnock, M. (2010). Special Educational Needs. A New Look. In Terzi, L. (Ed.) *Special Educational Needs. A New Look*. London and New York: Continuum International Publishing Group.
- WHO (2007). International Classification of Functioning, Disability and Health: Children & Youth Version, ICF-CY
- Zlate, M. (2000). *Introducere în psihologie*, Polirom, București.
- Zohar, D. (1997). *ReWiring the Corporate Brain: Use the New Science to Rethink How We Structure and Lead Organizations*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, Inc.
- Zohar, D., & Marshall, I.N. (2004). *Spiritual Capital: Wealth We Can Live By*. Berrett-Koehler Publishers.

Sitografie

- Alberta Education. (2010). Developing Learner Profiles. In Making a Difference: Meeting Diverse Learning Needs with Differentiated Instruction. https://education.alberta.ca/media/384968/makingadifference_2010.pdf
- Bărcă, I. (2017, 19 ianuarie). *Parenting: 5 reguli de bază pentru disciplina copilului tău*. Psychologies. <https://www.psychologies.ro/revista-psychologies/anchete-si-dosar/parenting-5-reguli-de-baza-pentru-disciplina-copilului-tau-2158785>
- British Columbia Ministry of Education. (nd). Student Profiles. <https://udlresource.ca/2017/12/student-profiles/>
- Ce întrebări pot pune cadrele didactice părinților la finalul anului școlar. (2018, 29 mai). *SuntParinte.ro*. <https://www.suntparinte.ro/chestionar-pentru-parinti>
- Comisia Europeană. (2017). *Pilonul european al drepturilor sociale*. <https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/glossary/european-pillar-of-social-rights.html>
- Consiliul Uniunii Europene. (2019). *Recomandarea Consiliului privind sisteme de înaltă calitate de educație și îngrijire timpurie a copiilor*. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32019H0605\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32019H0605(01))
- David, D. (2021, 24 mai). Emoțiile și comportamentele unei persoane nu sunt determinate de evenimentele de viață, ci de modul de raportare la evenimente. *Republica*. <https://republica.ro/daniel-david-rectorul-ubb-zemotiile-si-comportamentele-unei-persoane-nu-sunt-determinate-de-evenimentele>
- Enabling Education Network (2021). IETT programme teacher self-assessment framework for the promotion of inclusive education competency. A resource and guidance toolkit for teachers and schools. <https://nad.nhf.no/wp-content/uploads/2024/01/Uganda-ILA-teacher-self-assessment-1.pdf>
- Erasmus+ (2022). *INCLUDE – Inclusive Leadership in Education*. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects>

- European Commission (2019). *Council Recommendation on High-Quality Early Childhood Education and Care Systems*.
<https://ec.europa.eu/education/policies/early-childhood-education>
- EURYDICE (1997). *Formarea continuă a cadrelor didactice în Uniunea Europeană și statele AELS/SEE*. Editura Alternative: București.
<https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/75845cd9-50b8-490d-b9aa-56247a41a1ca>
- INCLUDE Erasmus+. (n.d.). *Integrated Content and Language via a Unified Digital Environment (INCLUDE)*.
<https://www.include-erasmus.eu/>
- Ministerul Educației. (2022, iulie 6). *Anexa OME nr. 4224/6.07.2022 – Metodologie privind programele de formare în cariera didactică*. Ministerul Educației.
https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Legislatie/2022/Anexa_OME_nr_4224_6.07.2022_Metodologie_programe_formare_in%20cariera_didactica.pdf
- Ministerul Educației. (n.d.). *Proiectul ROSE – Romanian Secondary Education Project*. Ministerul Educației.
<https://edu.ro/rose>
- Ministerul Educației. (2024, septembrie). *Registrul național al programelor pentru dezvoltare profesională continuă acreditate*.
https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2024/formare_continua/RNPDPC_septembrie_2024_rev.pdf
- OECD (2020). *Teaching for Diversity: Research Insights for Teacher Education*.
<https://www.oecd.org/education/teaching-for-diversity.htm>
- Ordin nr. 7.386/11.11.2024 pentru aprobarea Profilului și standardelor profesionale ale cadrului didactic din învățământul preuniversitar, pe etape de carieră și pe niveluri de învățământ. Monitorul Oficial.
<https://www.edu.ro/formare-continua>
- Parlamentul României. (2023, 4 iulie). *Legea nr. 198/2023*. Monitorul Oficial.
<https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/2718>

- Save the Children (2019). Enabling Teachers' Common Approach Comprehensive Overview.
<https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/Enabling-Teachers-Comprehensive-Overview.pdf/>
- Szen, L. (2018, 22 Martie). Cum își exprimă copiii nevoile: Semnale clare sau false? Pastila Psihologică. Accesat în 20.01.2025.
<https://pastilapsihologica.wordpress.com/2018/03/22/cum-isi-exprima-copiii-nevoilesemnale-clare-sau-false/>
- UNESCO. (2009). *Policy guidelines on inclusion in education*. UNESCO.
https://inee.org/sites/default/files/resources/UNESCO_Policy_Guidelines_on_Inclusion_in_Education_2009.pdf
- UNESCO (2020). Global Education Monitoring Report: Inclusion and Education, All Means All. Paris: UNESCO. DOI:<https://doi.org/10.54676/JJNK6989>
- UNESCO. (2020). *Inclusion and education: All means all – Global education monitoring report 2020*. UNESCO.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373878>
- UNESCO (2021). *Inclusive Education and Equity in Teacher Education*.
<https://en.unesco.org/themes/inclusive-education>
- UNICEF România. (2017). *Pachetul Educație Incluzivă de Calitate*.
<https://www.unicef.org/romania/media/806/file/Bro%C8%99ur%C4%83%20Pachetul%20Educa%C8%9Bie%20Incluziv%C4%83%20de%20Calitate.pdf>

Rotary

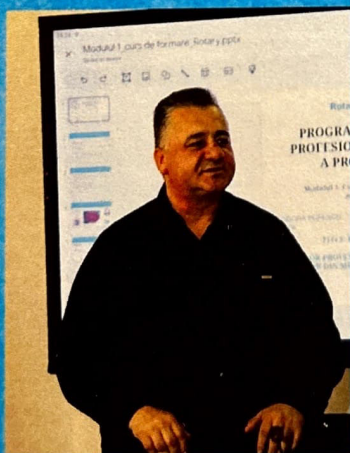
District 2241

România și Republica Moldova

Rotary

Club Alba Iulia

ISBN 978-606-613-273-2